

EUROPOS SĄJUNGA

ES programų Lietuvoje priežiūros gairės

2006 m. sausis

*Šios gairės parengtos LR finansų ministerijos užsakymu
įgyvendinant vertinimo gebėjimų stiprinimo projektą.
Gaires parengė **Centre for Strategy & Evaluation Services** kartu su
VšĮ **“Europos socialiniai, teisiniai ir ekonominiai projektai”***

Turinys

TURINYS		
1.	Įvadas	1
	1.1 Gairių paskirtis	1
	1.2 Kas yra priežiūra?	2
	1.3 Kodėl priežiūra yra svarbi?	3
	1.4 Gairių struktūra	4
2.	Parengtos rekomendacijos ir reglamentai	6
	2.1 Įvadinė informacija apie programos priežiūrą	6
	2.2 Priežiūros teisinis reglamentavimas ES lygmeniu	7
	2.3 Europos Komisijos rekomendacijos dėl programų priežiūros	10
3.	Priežiūros sistema	12
	3.1 Priežiūros funkcijos valdymas	12
	3.2 ES programų priežiūros funkcija Lietuvoje 2004 – 2006 m.	14
	3.3 ES programų priežiūros funkcija kitose ES valstybėse narėse	15
	3.4 ES programos priežiūros funkcijos organizavimas Lietuvoje 2007-2013 m.	16
	3.5 Priežiūros sistemos ir rodikliai	17
	3.6 Pagrindiniai rodiklių nustatymo standartai	23
	3.7 Išankstinis vertinimas – uždavinių kiekybinė išraiška	26
	3.8 Priežiūros funkcijos valdymo sėkmės veiksniai	27
	3.9 Duomenų rinkimas ir ataskaitų parengimo reikalavimai	29
	3.10 Projekto lygmens priežiūra	33
	3.11 Priežiūros duomenų interpretavimas	34
	3.12 Struktūrinių fondų intervencijų kokybės priežiūra	35
	3.13 Kontrolinis sąrašas – priežiūros sistema	36
4.	Pasekmių kiekybinė išraiška	38
	4.1 Pasiekimų kiekybinė išraiška - įvadas	38
	4.2 Poveikio užimtumui kiekybinė išraiška	39
	4.3 Bendrųjų ir grynujų pasekmių atskyrimas	48
	4.4 Tiesioginių ir netiesioginių padarinių atskyrimas	49
	4.5 Svertų poveikis	50
	4.6 Švelniųjų pasekmių priežiūra	53
	4.7 Horizontaliųjų sričių priežiūra	54
	PRIEDAI	
A.	Terminų žodynelis	56
B.	Dažnai užduodami klausimai (DUK)	61
C.	Pagrindiniai rodikliai ERPF ir Sanglaudos fondui	66
D.	Priežiūros rodikliai – BPD	69

Turinys

E.	Priežiūros rodikliai – kitos programos	73
F.	Sutrumpinimai	80

Ivadas

1

Šiame dokumente pateikiamos rekomendacijos Lietuvos Respublikos institucijoms, administruojančioms ES struktūrinius fondus, dėl ES paramos programų priežiūros rodiklių sistemos nustatymo ir pačios priežiūros funkcijos vykdymo.

1.1 Gairių paskirtis

Šių priežiūros gairių paskirtis:

- Išdėstyti **ES reglamentų reikalavimus ir rekomendacijas**, susijusias su struktūrinių fondų programų priežiūros aspektais;
- Pateikti **rekomendacijas** dėl ES paramos programų **priežiūros vykdymo** Lietuvoje;
- Pateikti rekomendacijas dėl **priežiūros rodiklių** apibrėžimo ir pasirinkimo skirtingose struktūrinių fondų intervencijų srityse;
- Pristatyti pagrindinius **priežiūros sistemos** elementus, reikalingus struktūrinių fondų intervencijų pasekmių (*outcomes*)¹ apskaičiavimui;
- Aptarti priežiūros rodiklių apibrėžimo, taikymo ir surinkimo **metodinius klausimus**;
- Pristatyti **gerąją praktiką** priežiūros funkcijos valdymo, priežiūros rodiklių pasirinkimo ir programos pasekmių kiekybinės išraiškos (*quantification*) srityse.

Tikslinės grupės

Visų pirma, šios gairės yra skirtos struktūrinius fondus Lietuvoje administruojančių institucijų darbuotojams, siekiant suteikti praktinę pagalbą ir rekomendacijas dėl efektyvių priežiūros sistemų kūrimo bei priežiūros funkcijos vykdymo. Šios gairės taip pat gali būti naudingos ir atskirų projektų, finansuojamų iš ES struktūrinių fondų, vykdytojams, pasirenkant tinkamus priežiūros rodiklius jų įgyvendinamų projektų pasekmės apskaičiuoti.

Programavimo laikotarpiai

Šios gairės skirtos 2004 - 2006 metų programavimo laikotarpiui, t.y. Lietuvos 2004 - 2006 metų bendrojo programavimo dokumento (toliau tekste – BPD), Bendrijos iniciatyvų programų (toliau tekste – BIP) EQUAL ir INTERREG priežiūrai vykdyti. Žiūrint į ateitį, gairės taip pat bus naudingos, nustatant 2007-2013 metų programavimo laikotarpio veiksmų programų priežiūros sistemą ir vykdant pačią priežiūrą.

¹ Čia ir toliau angliškas terminas “outcomes” yra verčiamas kaip “pasekmės”.

Ivadas

1

1.2 Kas yra priežiūra?

Apibrėžimas **Priežiūra** – tai sistemingas, reguliariai atliekamas duomenų apie intervencijų išteklius, veiklas ir pasekmes rinkimas programos įgyvendinimo metu. Programos priežiūra yra nuolatinis ir ciklinis procesas. Europos Komisijos Biudžeto generalinio direktorato (toliau tekste – GD) gairėse dėl ES veiklos sričių vertinimo (*DG Budget's Guide to the Evaluation of EU Activities, 2005*) priežiūra apibūdinta kaip „procesas, kurio metu pateikiami kiekybiniai (*quantitative*) duomenys apie ES intervencijų įgyvendinimą, tačiau paprastai ne apie jų pasekmes ir padarinius. Šiuo procesu siekiama ištaisyti bet kokią nukrypimą nuo veiklos uždavinių ir tokiu būdu pagerinti programos vykdymą bei palengvinti vėliau atliekamą vertinimą“.

ES struktūrinių fondų kontekste priežiūros duomenys paprastai yra kiekybiniai ir pirmiausia jie susiję su:

Priežiūros rodiklių rūšys

- **Finansiniais rodikliais** – pavyzdžiui, finansiniais įsipareigojimais ir mokėjimais pagal konkrečią struktūrinių fondų priemonę;
- **Fiziniais rodikliais** – kiekybiškai išreikštomis programos pasekmėmis - pasiekimais (produktais ar paslaugomis, tiesiogiai sukuriomomis finansuojamos veiklos metu) ir rezultatais (kiekybiškai išmatuojama nauda, kurią tiesioginiai paramos gavėjai gauna išsyk įgyvendinus finansuojamas veiklas / priemonę). Prie fizinių pasekmių priskirtini tokie rodikliai kaip įmonių, gaunančių paramą, skaičius, bendras sukurtų darbo vietų skaičius ir pan.

Šios gairės daugiausia yra susijusios su programos lygmens priežiūra.

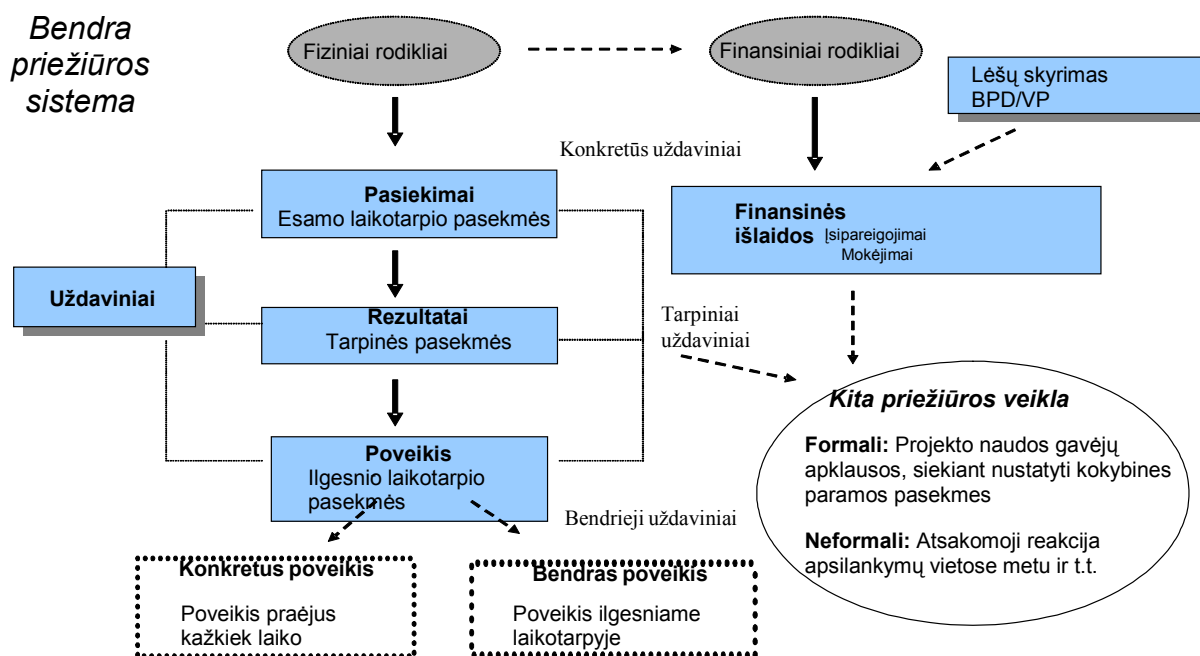
Priežiūros lygmenys

Programos lygmens priežiūros duomenų kokybė neabejotinai glaudžiai susijusi ir priklauso nuo **projektų lygmens** priežiūros duomenų kokybės. Duomenys apie atskirus projektus, sulyginami priežiūros sistemose ir tarpinėse bei galutinėse projektų įgyvendinimo ataskaitose, gali būti agreguoti programos lygmeniu, siekiant įvertinti pažangą, padarytą įgyvendinant uždavinius, ir padėti vertintojams peržiūrėti visos programos efektyvumą.

Priežiūros sistemą sudaro programavimo dokumente nustatyti priežiūros rodikliai ir kiekybinė programos tikslų išraiška. Bendra struktūrinių fondų intervencijų pasekmių priežiūros sistema grafiškai pavaizduota žemiau pateikiamoje diagramoje:

Ivadas

Struktūrinių fondų priežiūros sistema

1.3 Kodėl priežiūra yra svarbi?

Kodėl priežiūrėti?

Struktūrinių fondų projektai turi poveikį trumpalaikių darbo vietų ir gerovės kūrimui, o taip pat turi ir ilgesnio laikotarpio socialinių-ekonominių padarinių. Struktūrinių fondų intervencijos taip pat turi būti vertinamos pagal tai, kiek jos prisideda prie pagrindinių ES politikų uždavinių siekimo, pvz., tokių kaip Lisabonos strategijos įgyvendinimas, ekonominės ir socialinės sanglaudos skatinimas bei regionų konvergencijos skirtumų sumažinimas.

Norint programos lygmeniu įvertinti veiklą, vykdomą siekiant uždavinių įgyvendinimo, turi būti surinkti kokybiški priežiūros duomenys. Priežiūros duomenų rinkimas yra privalomas reikalavimas pagal struktūrinių fondų reglamentus.

Priežiūros svarba vertinimui

Priežiūros duomenys padeda vadovaujančioms institucijoms įvykdyti reglamentuose nustatytus joms privalomus įsipareigojimus ir pateikti Europos Komisijai metines bei galutinę programos įgyvendinimo ataskaitas. Priežiūros duomenys taip pat yra svarbus komponentas, palengvinantis vertintojų darbą atliekant privalomus išankstinius, tarpinius ir galutinius ES struktūrinių fondų programų vertinimus. Visuose vertinimo proceso etapuose svarbu turėti geros kokybės priežiūros duomenis. Išankstinio vertinimo etape naudinga pažiūrėti į praeitį, kas buvo pasiekta įgyvendinant ankstesnes programas. Tarpinio (*mid-term*) vertinimo metu priežiūros duomenų peržiūrėjimas

Išvadas

1

yra labai svarbus vertinant pažangą, padarytą siekiant kiekybiškai išreikštų tikslų (*targets*). Tačiau atsižvelgiant į tai, jog reikia tam tikro laiko, kol projektai pradeda generuoti pasiekimus ir rezultatus, duomenų prieinamumas tarpiniu laikotarpiu gali skirtis pagal priemones ir prioritetus. Jeigu programos įgyvendinimo metu – tarpinio vertinimo etape arba vėliau – paaiškėja, jog tikslai gali būti nepasiekti, su programos priežiūros komiteto sutikimu juos galima modifikuoti arba suplanuotas lėšas perskirstyti prioriteto ar priemonės lygmeniu. Priežiūra yra labai svarbi atliekant galutinį programos vertinimą. Duomenys apie programos pasiekimus yra labai svarbūs siekiant suprasti programos pasekmes ir planuojant būsimus programavimo laikotarpius.

*Efektivas
programos
valdymas*

Priežiūra yra sudėtinė efektyvaus struktūrinių fondų valdymo dalis – tiek projekto, tiek programos lygmenyje. Ji gali padidinti programos efektyvumą, suteikdama informacijos apie programos vykdymą, kuri, savo ruožtu, padės programos vykdytojams atlikti atitinkamus būsimų struktūrinių fondų programų planavimo ir įgyvendinimo pakeitimus. Apibendrinant →

- Priežiūra padeda nustatyti gerai funkcionuojančias programos sritis ir tas sritis, kurias reikia patobulinti,
- *Priežiūros sistemą* sudaro programavimo dokumente nustatyti priežiūros rodikliai ir kiekybinė programos tikslų išraiška. Stebint programos tikslų pasiekimo laipsnį pagal nustatytus ir kiekybiškai išreikštus priežiūros rodiklius yra vertinamas bendras programos vykdymas bei priimti strateginiai sprendimai dėl planavimo ir įgyvendinimo aspektų,
- Priežiūra taip pat padeda įvykdyti atskaitomybės reikalavimus, parodant, kas buvo pasiekta įgyvendinant programą (pasiekimų, rezultatų ir poveikio rodikliai),
- Nuosekli ir patikima priežiūros informacija yra efektyvaus programos vertinimo pagrindas.

1.4 Gairių struktūra

Priežiūros gairių struktūra:

Struktūra

- *2 dalyje* – pateikta įvadinė informacija apie ES programų priežiūrą ir apibendrinamas teisinis priežiūros reglamentavimas. Taip pat joje apibendrinamos įvairių institucijų parengtos rekomendacijos dėl ES programų priežiūros. Šioje dalyje aptariama ES paramos programų priežiūros sistema bei jos teisinis reglamentavimas Lietuvoje.
- *3 dalyje* - akcentuojami pagrindiniai efektyvios priežiūros

Įvadas

1

sistemos elementai, įskaitant skirtingų dalyvių funkcijas, pagrindines priežiūros sistemų savybes, gerąją praktiką ir priežiūros rodiklių rūšis;

- *4 dalyje* – nagrinėjami klausimai, susiję su struktūrinių fondų intervencijų pasekmių kiekybine išraiška bei pateikiamos rekomendacijos, kaip kiekybiškai išreikšti poveikį užimtumui, kaip paversti bendruosius programos padarinius (*effects*) grynaisiais ir kaip įvertinti netiesiogines pasekmes. Taip pat aptariami klausimai, susiję su „švelniosiomis“ pasekmėmis ir horizontaliųjų sričių rodikliais.

Prieduose pateikiamas terminų žodynėlis ir „Dažnai užduodamų klausimų“ (DUK) sąrašas.

Papildomai pateikiamos lentelės, kuriose išdėstyti Lietuvos 1 tikslo, EQUAL ir INTERREG programų priežiūros rodikliai.

Priimtos rekomendacijos ir reglamentai

2

Šioje dalyje nagrinėjama įvadinė informacija apie ES programų priežiūrą, apibendrinami ES reglamentų reikalavimai programos priežiūrai ir pristatomos egzistuojančios gairės bei rekomendacijos.

2.1 Įvadinė informacija apie ES programų priežiūrą

Per pastarąjį dešimtmetį Europos Komisija ėmėsi veiksmų, siekdama pagerinti ES struktūrinių fondų programų priežiūros duomenų kokybę. Nuoseklių ir patikimų kiekybinių duomenų apie programos pasekmes rinkimas laikomas svarbia programos valdymo priemone, siekiant įvertinti, kas buvo pasiekta pagal struktūrinių fondų ir kitas ES finansuojamas programas. Programos priežiūra yra pagrindinis indėlis į, viena vertus, struktūrinių fondų intervencijų efektyvumo ir kokybės pagerinimą bei, kita vertus, į valdymo ir įgyvendinimo tobulinimą.

Metodų įvairovė

Šiuo metu egzistuoja įvairūs ES paramos programų priežiūros metodai ir standartai, taikomi surinktų duomenų rūšims ir kokybei. Reikia pastebėti, kad finansinės priežiūros sistemos ir duomenys buvo standartizuoti. Tačiau situacija fizinių pasekmių priežiūros srityje yra visiškai kitokia.

Sunkumai ankstesniais programavimo laikotarpiais

Pavyzdžiui, 1994-1999 metų programavimo laikotarpio 1 ir 2 tikslo intervencijų galutinį vertinimą apsunkino prastos kokybės priežiūros duomenys, dėl kurių buvo sunku įvertinti kiekybines pasekmes bei tai, ką struktūrinių fondų pagalba pavyko pasiekti ES lygmeniu. Pavyzdžiui, ankstesniu programavimo laikotarpiu 2 Tikslo atveju maždaug tik pusė iš 82 tinkamų (*eligible*) ES struktūrinių fondų paramai gauti regionų galėjo pateikti duomenis apie ES paramos poveikį užimtumui, o tai rodo trūkumus, būdingus ankstesniųjų programų priežiūros sistemų kokybei. Ši situacija pagerėjo dabartiniu 2000-2006 metų programavimo laikotarpiu.

Veiksmai, skirti priežiūrai sustiprinti

Atsižvelgdama į iškilusius sunkumus, Europos Komisija ėmėsi įvairių veiksmų, skirtų sustiprinti priežiūros sistemas ir pagerinti priežiūros duomenų kokybę programos lygmeniu. Šie veiksmai apėmė:

- *Reguliavimo reikalavimų* vertinimo ir priežiūros funkcijų atžvilgiu sustiprinimą;
- *Didesnio akcento fiziniams rodikliams*, siekiant kiekybiškai išreikšti programos tikslų įgyvendinimą, o ne vien tik finansiniams rodikliams, *skyrimą*;

Priimtos rekomendacijos ir reglamentai

2

- *Metodinių rekomendacijų dėl priežiūros rodiklių parengimą, siekiant pagerinti pagrindinių priežiūros sąvokų supratimą ir padėti užtikrinti bendros terminologijos taikymą ir aiškinimą valstybėse narėse. Vienos svarbiausių Europos Komisijos metodinių rekomendacijų šia tema yra pateiktos darbiniam dokumente *Dėl priežiūros ir vertinimo rodiklių metodologijos* (šias rekomendacijas galima rasti internete adresu http://europa.eu.int/comm/regional_policy/sources/docoffic/working/doc/indic_en.pdf).*

2.2 Priežiūros teisinis reglamentavimas ES lygmeniu

Struktūrinių fondų programos įgyvendinimo priežiūros duomenų surinkimą nustato ES struktūrinių fondų reglamentai. Už priežiūros reikalavimų nevykdymą Europos Komisija gali skirti finansines baudas.

Bendrasis reglamentas 2000 -2006 metams– priežiūros aspektai

Bendrasis reglamentas Nr. 1260/99 apima 2000-2006 metų programavimo laikotarpį (2004-2006 metų laikotarpis Lietuvoje). Priežiūros klausimai aptariami šio reglamento 34-37 straipsniuose. Priežiūros valdymo aspektai nagrinėjami 34 straipsnyje. Jame numatyta, kad vadovaujančios institucijos yra atsakingos už priežiūros sistemų sukūrimą, siekiant gauti patikimą finansinę ir kitą susijusią informaciją apie programos įgyvendinimą.

Priežiūros komitetas

Bendrųjų programavimo dokumentų ir veiksmų programų įgyvendinimą turi kontroliuoti ir prižiūrėti **priežiūros komitetas** (35 straipsnis). Lietuvoje 2004 - 2006 metų laikotarpiui buvo įsteigtas Priežiūros komitetas Lietuvos 2004 - 2006 metų Bendrojo programavimo dokumento įgyvendinimo priežiūrai atlikti (žr. 3.2 skyrių).

Priežiūros rodikliai

Reglamento 36 straipsnyje nustatyti pagrindiniai principai, susiję su priežiūros funkcija, tokie kaip poreikis nustatyti priežiūros rodiklius, skirtus pasekmėms įvertinti, ir būtinybė kiekybiškai išreikšti uždavinius, kai tik tai yra įmanoma. Europos Komisija atskiria *pasiekimų, rezultatų ir poveikio* rodiklius bendroje programos priežiūros sistemoje (žr. 3.5 skyrių apie priežiūros rodiklius).

Priežiūros duomenų surinkimas

Priežiūros duomenų surinkimas leidžia priežiūros komitetams įvertinti pažangą, padarytą įgyvendinant programos uždavinius. Yra nustatytas reikalavimas surinkti tiek „fizinis duomenis“ (pvz.: sukurtų darbo vietų skaičius), tiek „finansinius duomenis“, siekiant įvertinti faktines išlaidas (mokėjimus) ir palyginti jas su finansavimo plane planuotomis išlaidomis. Išlaidų, kurias įsipareigota skirti patvirtintiems projektams lyginant su faktiškai atliktais mokėjimais,

Priimtos rekomendacijos ir reglamentai

2

priežiūra taip pat vykdoma kaip įprastinė finansinės priežiūros dalis.

Fizinės ir finansinės pažangos priežiūros duomenys programos įgyvendinimo metu turi būti reguliariai teikiami vadovaujančiai institucijai, naudojant tokias kompiuterizuotas priežiūros sistemas, kuriose projekto lygmens duomenys agreguojami į priemonės bei programos lygmenį. Savo ruožtu (37 straipsnis) vadovaujanti institucija turi pateikti finansinę ir statistinę informaciją apie programos įgyvendinimą Europos Komisijai metinėse ir galutinėse programos įgyvendinimo ataskaitose.

Priežiūros sistemos tinkamumo įvertinimas

Programos priežiūros sistemos tinkamumas yra įvertinamas atliekant išankstinį programos vertinimą. Šio vertinimo metu vertintojai privalo patikrinti priežiūros rodiklių ir kiekybinių tikslų (*quantitative targets*) tinkamumą (tai vadinama „uždavinių kiekybine išraiška“) efektyviai programos priežiūrai vykdyti.

Priežiūros reikalavimai 2007-2013 metų Bendrajame reglamente

2007-2013 metų programavimo laikotarpio bendrojo reglamento dėl Europos regioninės plėtros fondo (toliau- ERPF), Europos socialinio fondo (toliau – ESF) ir Sanglaudos fondo 2007–2013 metams projekte (toliau – Bendrojo reglamento projekte) taip pat akcentuojama priežiūros svarba. Naujų reguliavimo reikalavimų nėra, tačiau Europos Komisija rengiasi paskelbti atnaujintas metodines rekomendacijas dėl priežiūros ir rodiklių remiantis tomis gairėmis, kurios buvo parengtos 2000-2006 metų laikotarpiui.

Kadangi rengiant šias gaires Bendrasis reglamentas dar nebuvo patvirtintas, todėl remiantis jo projektu, tikėtina, kad 2007-2013 metų laikotarpiu valstybėms narėms vėl bus nustatytas reikalavimas paskirti priežiūros komitetą kiekvienai veiksmų programai (toliau tekste – VP) per tris mėnesius nuo VP patvirtinimo. Valstybės narės vėl bus atsakingos už tinkamos institucinės, teisinės ir finansinės priežiūros sistemos sukūrimą bei procedūrų, skirtų priežiūros duomenų surinkimui ir kaupimui, nustatymą. Sprendimai dėl priežiūros sistemos valstybių narių lygmeniu turi būti suderinti su kiekvienos VP vadovaujančia institucija.

Pagrindiniai priežiūros komitetų uždaviniai – 2007-2013 metais

Kaip ir ankstesniais programavimo laikotarpiais, 2007-2013 metų laikotarpiu pirminė priežiūros komitetų funkcija – prižiūrėti VP įgyvendinimo efektyvumą ir kokybę. Bendrojo reglamento projekto 64 straipsnyje nustatyti priežiūros komitetų uždaviniai ir pareigos. Jie apima projektų atrankos kriterijų nustatymą ir patvirtinimą, svarstymą, ar programos įgyvendinimo metu reikalingi lėšų skyrimo pakeitimai, VP įgyvendinimo priežiūrą bei metinių ir galutinių programos įgyvendinimo ataskaitų peržiūrėjimą bei patvirtinimą, prieš pateikiant jas Europos Komisijai.

Priimtos rekomendacijos ir reglamentai

2

Bendrojo reglamento projekto 62-65 straipsniuose numatytas su priežiūros funkcija susijusių atsakomybių paskirstymas tarp skirtingų struktūrinių fondų programos įgyvendinime dalyvaujančių institucijų, t.y. Europos Komisijos, vadovaujančiosios institucijos (tame tarpe tarpinių ir įgyvendinančių institucijų) bei priežiūros komiteto.

Skirtingų dalyvių vaidmuo priežiūros funkcijos vykdyme

Nors atsakomybė už programos priežiūrą yra paskirstoma tarp skirtingų lygių institucijų, tačiau vadovaujančioms institucijoms tenka galutinė atsakomybė už priežiūrą. Kartu su priežiūros komitetu vadovaujančioji institucija yra atsakinga už VP įgyvendinimo kokybės užtikrinimą. Ji yra atsakinga už finansinių rodiklių ir programos pasekmių rodiklių (pasiekimų, rezultatų, poveikio) priežiūrą.

Programavimo laikotarpio pradžioje Europos Komisija, bendradarbiaudama su valstybėmis narėmis, yra atsakinga už patikrinimą, ar buvo pasirinkti tinkami priežiūros rodikliai efektyviai VP priežiūrai bei vertinimui.

Metinės ir galutinės įgyvendinimo ataskaitos

Europos Komisija yra taip pat atsakinga už metinių ir galutinių programos įgyvendinimo ataskaitų, kurias parengia vadovaujanti institucija, turinio peržiūrėjimą. Metines ataskaitas Europos Komisija turi peržiūrėti ir patvirtinti per du mėnesius nuo tos dienos, kai jas pateikia vadovaujanti institucija, tuo tarpu galutinės ataskaitos turi būti patvirtintos (arba pastabos dėl jų turi būti pateiktos) per penkis mėnesius nuo pateikimo dienos. Europos Komisijai taip pat tenka atsakomybė už priežiūros duomenų, skirtų galutiniam vertinimui, agregavimą ES lygmeniu.

Kaip ir ankstesniais programavimo laikotarpiais, vadovaujančiai institucijai yra nustatytas reikalavimas pateikti *kasmetinę įgyvendinimo ataskaitą*. Visas metinės įgyvendinimo ataskaitos turinys išdėstytas Bendrojo reglamento projekto 66 straipsnyje. Nurodoma, kad į ataskaitą turėtų būti įtraukta:

<i>Metinės ir galutinės įgyvendinimo ataskaitos - turinys</i>
<ul style="list-style-type: none"> • Pažangos, padarytos įgyvendinant VP ir prioritetus, peržiūrėjimas pagal kiekybinius tikslus (<i>targets</i>); • Finansinio VP įgyvendinimo vertinimas pagal prioritetus ir paramos sritis, įskaitant finansinių šaltinių klasifikaciją; • Vadovaujančios institucijos ir priežiūros komiteto veiksmų, skirtų užtikrinti VP įgyvendinimo kokybę ir efektyvumą, ypač dėl priežiūros, vertinimo ir duomenų rinkimo, apibendrinimas; • Svarbių problemų, su kuriomis buvo susidurta, įgyvendinant VP, ir priemonių, kurių buvo imtasi šioms

Priimtos rekomendacijos ir reglamentai

2

1999 metų
darbo
dokumentas

- problemos spręsti, apibendrinimas;
- Techninės paramos panaudojimas;
- Priemonių, kurių buvo imtasi informuoti apie veiklos programą ir jai viešinti, įvardijimas;
- Patvirtinimas, kad VP įgyvendinimo metu buvo laikomasi Bendrijos teisės;
- pagrindinių projektų bei subsidijų schemų pažanga ir finansavimas.

Šaltinis: Bendrojo reglamento projekto 2007-2013 metams 66 straipsnis.

2.3 Europos Komisijos rekomendacijos dėl programos priežiūros

Ankstesniais struktūrinių fondų programavimo laikotarpiais buvo stokojama metodinių principų kiekybinei programos pasekmių išraiškai, trūko bendros terminologijos, susijusios su kai kuriais priežiūros rodikliais, supratimo ir vieningo taikymo. Dėl šių problemų priežiūros duomenys, agreguoti programos lygmeniu, nebūtinai buvo nuoseklūs ir patikimi. Su akivaizdžiomis problemomis taip pat buvo susiduriama lyginant struktūrinių fondų programų pasekmes tarp valstybių narių, kuriose buvo taikomos skirtingos metodikos priežiūros rodikliams apskaičiuoti (pavyzdžiui, labai varijavo poveikio užimtumui kiekybinės išraiškos metodai).

Metodiniai
darbo
dokumentai

Siekiant padidinti priežiūros rodiklių ir duomenų nuoseklumą bei patikimumą, 1999 metais Europos Komisija parengė darbo dokumentą *Dėl priežiūros ir vertinimo rodiklių 2000-2006 metų laikotarpiui*. Šis dokumentas bus atnaujintas 2007-2013 metų programavimo laikotarpiui. Rengiant šias gaires buvo prieinamas 2005 metais parengtas jo projektas - darbo dokumentas „*Priežiūros ir vertinimo rodikliai: praktinės gairės*“.

Atnaujinto dokumento projekte pabrėžiami įvairūs akcentų pokyčiai, ypač būtinybė skirti daugiau dėmesio priežiūros rodiklių sistemų planavimo pagerinimui, kad jos atitiktų tiek priežiūros, tiek vertinimo poreikius. Antra, rodikliai turėtų būti labiau orientuoti į galutinius vartotojus, siekiant užtikrinti geresnį priežiūros duomenų surinkimą iš pirminių šaltinių (paramos gavėjų). Be to, didesnis dėmesys skiriamas strateginiams rodikliams, siekiant sustiprinti ryšį tarp struktūrinių fondų programų ir pagrindinių ES politikos uždavinių, tokių kaip Lisabonos strategija, įgyvendinimo.

Taip pat aktualus yra ir naujas Europos Komisijos darbo dokumentas 2007-2013 metų programavimo laikotarpiui dėl išankstinio vertinimo. Šiame dokumente nurodoma, kad išankstinį

Priimtos rekomendacijos ir reglamentai

2

vertinimą atliekantys vertintojai turėtų peržiūrėti bendrą priežiūros sistemą ir patikrinti, ar rodiklių pasirinkimas yra tinkamas ir, antra, ar „uždavinių kiekybinė išraiška“ yra reali.

Kitos rekomendacijos

Europos Komisija taip pat yra parengusi rekomendacijas dėl struktūrinių fondų pasekmių konkrečiose intervencijos srityse priežiūros. Pavyzdžiui, keliuose leidiniuose ji aptarė struktūrinių fondų intervencijų poveikio užimtumui įvertinimo klausimą. Rekomendacijos apima trečiąjį MEANS (pranc. *Méthodes d'Evaluation des Actions de Nature Structurelle*) vadovą „Bendrijos struktūrinių intervencijų poveikio užimtumui vertinimas“ (1995), šeštąjį MEANS vadovą „Struktūrinių fondų indėlio į užimtumą vertinimas“ (1996) ir Europos Komisijos leidinį „Darbo vietų skaičiavimas: kaip įvertinti struktūrinių fondų intervencijų poveikį užimtumui“ (1999). Pastarąjį leidinį galima rasti internete adresu

http://europa.eu.int/comm/regional_policy/sources/docgener/evaluation/pdf/1_full_en.pdf.

Atkreiptinas dėmesys, kad rekomendacijos dėl darbo vietų skaičiavimo Europos Komisijos Regioninės politikos GD užsakymu šiuo metu yra atnaujinamos. Klausimai, kurie bus aptariami naujose rekomendacijose, yra šie: kaip įvertinti darbo vietų kokybę naujesnių intervencijų, tokių kaip intervencijų, skirtų skatinti žiniomis grindžiamą veiklą/investicijas į mokslinius tyrimus ir plėtrą, atveju, viso etato ir pusės etato darbo vietų bei sukurtų laikinų ir nuolatinių darbo vietų atskyrimo būdai.

Priežiūros sąranga

3

Šioje dalyje išdėstyti pagrindiniai elementai, susiję su priežiūros funkcijos valdymu, nagrinėjami klausimai dėl priežiūros funkcijos organizavimo Lietuvoje (esama ir būsima sąranga). Taip pat analizuojami pagrindiniai veiksmingos ES programų priežiūros sistemos komponentai bei klausimai, susiję su priežiūros rodiklių panaudojimu.

3.1 Priežiūros funkcijos valdymas

Priežiūros funkcijos organizavimas

Šiame skirsnyje nagrinėjamas įvairių struktūrinių fondų programų veikėjų vaidmuo atliekant priežiūrą. 3.2 skyriuje aptariamos esminės priežiūros funkcijos organizavimo Lietuvoje galimybės 2007-2013 metų laikotarpiu.

Bendrajame reglamente nustatyta, kad valstybės narės yra atsakingos už tinkamos institucinės, teisinės ir finansinės sistemos, skirtos priežiūros funkcijai valdyti, sukūrimą bei priežiūros duomenų apie programos pasekmes surinkimo ir saugojimo organizavimą. Tačiau pačios priežiūros organizavimui ir teisiniam reglamentavimui nacionaliniame lygmenyje paliekama pakankamai daug erdvės ir lankstumo.

Svarbiausias veiksmingos priežiūros sistemos reikalavimas – užtikrinti, kad įvairūs veikėjai, dalyvaujantys programos valdyme ir įgyvendinime, turėtų aiškiai priskirtas funkcijas ir atsakomybę.

Vadovaujančios institucijos ir kitų įstaigų vaidmuo

Atsakomybė už efektyvios priežiūros sistemos sukūrimą tenka vadovaujančiai institucijai, atsakingai už konkrečią struktūrinių fondų veiksmų programą. Nors vadovaujančiai institucijai tenka bendra atsakomybė už nuolatinį pagrįstų ir patikimų fizinių ir finansinių priežiūros duomenų rinkimą, tačiau priežiūros veiksmingumas gali būti užtikrintas tik į šį procesą įtraukus kitus partnerius – tarpines ir įgyvendinančiąsias institucijas – bei (galbūt svarbiausia iš visų) projektų įgyvendintojus. Skirtingų partnerių pareigos galėtų būti plačiai apibrėžiamos taip:

- *Vadovaujanti institucija* sukuria priežiūros sistemos modelį, nurodydama, kokios rūšies informacija turėtų būti renkama, bei kaip, kas ir kada tai turėtų atlikti;
- *Tarpinės institucijos* iš įgyvendinančiųjų institucijų gauna priežiūros duomenis ir yra atsakingos už šių duomenų perdavimą vadovaujančiajai institucijai. Tais atvejais, kai tai yra įmanoma, jos turėtų įvertinti pažangos, pasiektos įgyvendinant kiekybiškai išreikštus uždavinius, mastą, kad priežiūros komitetui būtų galima pateikti kontekstinę informaciją, kuri padėtų priežiūros komiteto nariams analizuoti programos įgyvendinimo pažangą;

Priežiūros sąranga

3

- *Igyvendinančiosios institucijos* yra atsakingos už struktūrinių fondų lėšomis įgyvendinamų projektų priežiūrą ir programos priežiūrai reikalingos informacijos surinkimą iš projektų lygmens bei jos pateikimą tarpinėms institucijoms;
- *Projektų vykdytojai* projektų įgyvendinimo ataskaitose įgyvendinančiai institucijai pateikia duomenis apie jų įgyvendinamo projekto finansinius ir fizinius pasiekimus bei rezultatus.

Programos priežiūros komitetas

Priežiūros komiteto funkcija – prižiūrėti programos įgyvendinimo procesą. Priežiūros komitetas turėtų reguliariai organizuoti posėdžius programos įgyvendinimo ataskaitoms aptarti bei remdamasis priežiūros rodiklių pažangos duomenimis atlikti reikiamus programos įgyvendinimo koregavimus.

2007 – 2013 metų Bendrojo reglamento projekte priežiūros komitetų vaidmuo apibrėžiamas taip:

<i>Programos priežiūros komitetų vaidmuo, uždaviniai ir pareigos 2007-2013 metų programavimo laikotarpiu</i>
<ul style="list-style-type: none"> a) per keturis mėnesius nuo VP patvirtinimo priežiūros komitetas svarsto ir tvirtina projektų atrankos kriterijus; b) remdamasis vadovaujančiosios institucijos pateiktais dokumentais, jis reguliariai tikrina, kokia pažanga padaryta siekiant konkrečių VP tikslų; Priežiūros komitetas gali siūlyti vadovaujančiajai institucijai pataisyti ar peržiūrėti VP siekiant, kad pagerėtų jos valdymas, įskaitant ir finansų valdymą; c) Priežiūros komitetas tikrina programos įgyvendinimo rezultatus, visų pirma rezultatus, gautus siekiant tikslų, kurie nustatyti kiekvienam prioritetui; d) Svarsto ir tvirtina metines ir galutines įgyvendinimo ataskaitas prieš pateikiant jas Europos Komisijai; e) Priežiūros komitetas yra informuojamas apie metinę kontrolės ataskaitą ir visas Europos Komisijos pastabas kurių ji gali turėti, patikrinusi tą ataskaitą.

Šaltinis: Bendrojo reglamento projekto 64 straipsnio apibendrinimas

Veiksmų programų pritaikymas besikeičiančioms aplinkybėms

Dabar keletą iš aukščiau įvardintų priežiūros komitetui tenkančių uždavinių aptarsime detaliau. Kalbant apie b) punktą, kai kuriais atvejais, kai programos įgyvendinimas įpusėja, atsižvelgiant į pažangą, pasiektą įgyvendinant kiekybiškai išreikštus VP uždavinius, būtų tikslinga priežiūros komitetams peržiūrėti finansų paskirstymą VP numatytiems įvairiems prioritetams ir priemonėms įgyvendinti bei, esant būtinybei, atlikti pakeitimus.

Priežiūros sąranga

3

VP pakeitimai gali būti reikalingi dėl daugelio priežasčių, įskaitant nepakankamą programos kaip visumos vykdymą, skirtingų prioritetų ir priemonių įgyvendinimo atotrūkį nuo to, kas buvo numatyta, ir kitų veiksnių, tokių kaip reikšmingi socialiniai-ekonominiai pokyčiai, kurių nebuvo galima numatyti programos pradžioje (pvz.: spartus sektoriaus / pramonės pertvarkymas). Bendrijos politikos prioritetų pokyčiai programavimo laikotarpio metu taip pat gali lemti VP pakeitimų būtinybę.

3.2 ES programų priežiūros funkcija Lietuvoje 2004-2006 metais

Atsakomybė už priežiūrą Lietuvoje 2004-2006 metais

Šiuo 2004 – 2006 metų laikotarpiu pirminė atsakomybė už BPD įgyvendinimo priežiūrą tenka BPD priežiūros komitetui, patvirtintam LR Vyriausybės 2004 m. rugpjūčio 11 d. nutarimu Nr. 950 „Dėl Priežiūros komiteto Lietuvos 2004–2006 metų bendrojo programavimo dokumento įgyvendinimo priežiūrai atlikti sudarymo“. Bendrijos iniciatyvų programoms EQUAL ir INTERREG IIIA prižiūrėti buvo įsteigti atskiri priežiūros komitetai.

LR Vyriausybės 2001 m. gegužės 31 d. nutarime Nr. 649 ir 2005 m. balandžio 18 d. Nr. 414 naujoje šio nutarimo redakcijoje „Dėl Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšų administravimo Lietuvoje“ yra nurodytos BPD priežiūros komiteto funkcijos. BPD priežiūros komitetas atlieka šias funkcijas:

Priežiūros komiteto funkcijos

- rengia savo darbo reglamentą ir suderinęs su vadovaujančiąja institucija jį tvirtina;
- remdamasis BPD ir BPD priede nustatytais BPD įgyvendinimo priežiūros rodikliais, periodiškai vertina, kas nuveikta siekiant BPD nustatytų tikslų;
- svarsto ir tvirtina BPD priedą ir jo pakeitimus (įskaitant jame nurodytus įgyvendinimo priežiūros rodiklius ir projektų atrankos kriterijus);
- svarsto ir pritaria (arba nepitaria) Lietuvos Respublikos pasiūlymams pakeisti Europos Komisijos sprendimo, kuriuo patvirtintas BPD, turinį;
- svarsto ir pritaria (arba nepitaria) metinėms ir galutinei BPD įgyvendinimo ataskaitoms prieš siunčiant jas Europos Komisijai;
- svarsto BPD vertinimo ataskaitas ir kitą vertinimo valdymo grupės teikiamą informaciją

BPD priežiūros komiteto sekretoriato funkcijas atlieka LR Finansų ministerijos Stebėsenos ir informavimo skyrius.

Priežiūros sąranga

3

<p><i>Priežiūros duomenų surinkimas – proceso aspektai</i></p>	<p>Igyvendinančiosioms institucijoms surinkus priežiūros duomenis iš projekto lygmens, jie sisteminami pagal konkrečios BPD priemonės priežiūros rodiklius ir perduodami tarpinėms institucijoms. Šios, peržiūrėjęsios ir užtikrinusios duomenų kokybę, pagal ES struktūrinių fondų taisyklės privalo pateikti metinę kiekvienos BPD priemonės įgyvendinimo ataskaitą Finansų ministerijos Europos Sąjungos programų valdymo departamento Stebėsenos ir informavimo skyriui. Tada priežiūros duomenys sujungiami programos lygmeniu ir įtraukiami į metines (ir galutines) programos lygmens įgyvendinimo ataskaitas, kurios turi būti pateiktos Europos Komisijai.</p>
<p><i>Finansinių rodiklių priežiūra</i></p>	<p>Finansinių rodiklių atžvilgiu Finansų ministerijos Europos Sąjungos programų valdymo departamento ES struktūrinių fondų valdymo skyrius prižiūri finansinius <i>įsipareigojimus</i> (lėšas, skirtas pagal patvirtintus projektus) ir <i>mokėjimus</i> (išmokėtas lėšas) pagal pradinį <i>finansų paskirstymą</i>. Finansinės priežiūros tikslas – užtikrinti struktūrinių fondų lėšų išmokėjimą laiku iki išmokėjimo laikotarpio pabaigos.</p>

3.3 ES programų priežiūros funkcija kitose ES valstybėse narėse

Žemiau apžvelgiama ES struktūrinių fondų programų priežiūros sistemų ir pačios priežiūros funkcijos vykdymo praktika kitose ES valstybėse narėse, turinčiose ilgalaikę struktūrinių fondų valdymo ir įgyvendinimo patirtį. Šios praktikos pristatymas gali būti naudingas atsakingoms Lietuvos institucijoms, kuriant 2007 – 2013 metų veiksmų programų priežiūros sistemas Lietuvoje.

<p><i>Priežiūros funkcijos organizavimas – ES15 patirtis</i></p>	<p>Skirtingos ES valstybės narės patvirtino skirtingus priežiūros funkcijos valdymo modelius. Iš esmės, egzistuoja trys priežiūros sistemos kategorijos:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Priežiūros sistemos, kurios didžia dalimi yra <i>centralizuotos</i>; • Priežiūros sistemos, kurios didžia dalimi yra <i>decentralizuotos</i>; • Priežiūros sistemos, kuriose derinami <i>šių dviejų metodų elementai</i>.
--	--

<p><i>Centralizuotas modelis</i></p>	<p>Santykinai <i>centralizuoto</i> modelio pavyzdys – Italija, kurioje centrinės valdžios institucijos buvo paskirtos atsakingomis už priežiūros duomenų surinkimą. Italijos finansų ministerija sukūrė nacionalinę struktūrinių fondų programų priežiūros duomenų surinkimo sistemą. Vokietijoje regionai, atitinkantys 2 tikslo statusą 2000-2006 metais, taip pat patvirtino gana centralizuotą modelį, paskiriant vieną priežiūros komitetą visiems 2 tikslo regionams. Pagrindinis šio modelio pranašumas yra tas, kad jame suteikiamos galimybės atlikti atskirų veiksmų programų palyginimus.</p>
--------------------------------------	--

Priežiūros sąranga

3

Decentralizuotas modelis

Decentralizuotas modelis, pagal kurį šalies valdžios institucijos deleguoja atsakomybę už priežiūros veiklą vadovaujančioms institucijoms regionų lygmeniu, yra labiau įprastas tose valstybėse narėse, kuriose visas struktūrinių fondų administravimas yra decentralizuotas. Pavyzdžiui, **Jungtinėje Karalystėje** (toliau tekste – JK) atsakomybė už priežiūros veiklą tenka Anglijos regioninėms valdžios institucijoms ir Škotijos bei Velso administracijoms. Apskritai, JK buvo sukurti gana skirtingi priežiūros rodiklių planavimo ir priežiūros sistemų valdymo metodai. Vienintelė šios praktikos išimtis – kai struktūrinių fondų parama naudojama programoms, įgyvendinamoms nacionaliniu mastu, finansuoti (pvz.: ESF 3 tikslo programa Anglijoje).

3.4 ES programų priežiūros funkcijos organizavimas Lietuvoje 2007-2013 metais

Perėjimas nuo bendrojo programavimo sistemos, taikomos 2004 – 2006 metais, prie keleto temomis grindžiamų VP, neišvengiamai lems priežiūros funkcijos organizavimo pokyčius Lietuvoje. Bendrojo reglamento projekte numatyta būtinybė pateikti kiekvienos VP įgyvendinimo nuostatose numatytų priežiūros ir vertinimo sistemų aprašymą bei priežiūros komiteto sudėtį.

Priežiūros funkcijos valdymo modelio nustatymas Lietuvoje priklausys nuo daugelio veiksnių, įskaitant esamas institucines struktūras, skirtingų vadovaujančių, tarpinių bei įgyvendinančiųjų institucijų gebėjimą surinkti ir analizuoti priežiūros duomenis.

Siūlomas priežiūros funkcijos organizavimo modelis 2007-2013 metams

Šių gairių autorių nuomone, priežiūros funkcijos organizavimas Lietuvoje pagal modelį, kuriame būtų derinami tiek centralizuoti, tiek decentralizuoti elementai, turėtų daugiausiai pranašumų.

Nors kiekvienos VP vadovaujantjai institucijai reikės priimti atsakomybę už priežiūrą programos lygmeniu, taip pat iškils poreikis koordinuoti priežiūros ir vertinimo veiklas nacionaliniu lygmeniu. Duomenų valdymo sistemos, kurios gali lyginti duomenis įvairiose programose, bus naudingos iš skirtingų VP veiklos pasiekimų palyginimo perspektyvos. Be to, palyginami skirtingų programų duomenys bus naudingi, vertinant pažangą, padarytą, siekiant Nacionalinėje struktūrinės paramos panaudojimo strategijoje (toliau tekste – SPPS) išdėstytų uždavinių.

Gairių autorių nuomone, 2007 – 2013 metų programavimo laikotarpiu koordinacinę priežiūros funkciją racionalu būtų pavesti Finansų ministerijos Europos Sąjungos programų valdymo departamento Stebėsenos ir informavimo skyriui, kadangi jame jau yra sukaupti administraciniai gebėjimai ir šią patirtį naudinga išsaugoti naujame programavimo laikotarpyje.

Priežiūros sąranga

3

3.5 Priežiūros sistemos ir rodikliai

Šiame skyriuje peržiūrimi įvairūs efektyvios priežiūros sistemos komponentai. Priežiūros sistemai yra būtini →

*Pagrindiniai
priežiūros
sistemos
komponentai*

- *Pagrindiniai priežiūros rodikliai (performance indicators)* (finansiniai ir fiziniai rodikliai), nustatomi programos veiklai įvertinti;
- *Kiekybiškai išreikšti tikslai (quantitative targets)*, nustatomi pasekmių atžvilgiu - priemonės, prioriteto ir programos lygmeniu. Jeigu įmanoma, rodiklius priemonės lygmeniu turėtų būti galima agreguoti;
- Skirtingų rūšių pasekmių (*outcomes*) – *pasiekimų, rezultatų ir poveikio* – bei konteksto rodiklių, pradinių ir programos rodiklių išskyrimas;
- ES struktūrinių fondų intervencijų *konkrečių, tarpinių ir bendrųjų uždavinių* išskyrimas;

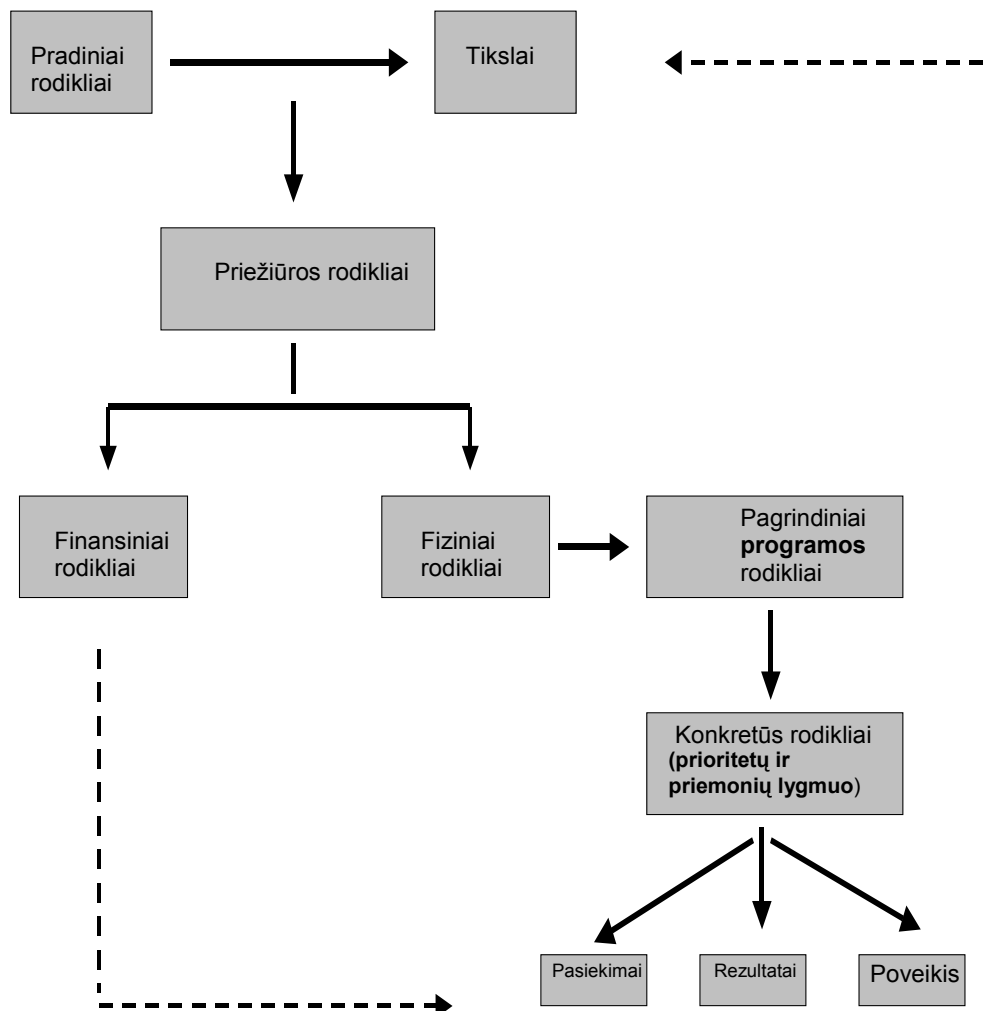
*Priežiūros
rodiklių svarba*

Priežiūros rodikliai turėtų būti apibrėžti programos įgyvendinimo pradžioje. Jie yra svarbus bet kokios priežiūros sistemos elementas. Priežiūros rodikliai yra naudojami pažangai vertinti pradedant išėities tašku (*baseline situation*) - pradiniais rodikliais ir baigiant tikslu (*target*). Jie gali būti susiję su įvairiais intervencijos lygmenimis – projektais, priemonėmis, prioritetais arba programa kaip visuma. Žemiau diagramoje pavaizduoti priežiūros rodiklių tipai, kurie išsamiai bus aptariami toliau šioje gairių dalyje.

Priežiūros sąranga

3

Priežiūros rodiklių tipai

Tikslų nustatymas

Kiek tai yra įmanoma, uždaviniai turėtų būti išreikšti kiekybiškai, o tikslai patikrinti išankstinio vertinimo proceso metu. Komisijos darbo dokumente dėl priežiūros ir rodiklių 2007-2013 metų laikotarpiu nurodyta, kad:

„Rodikliams būtini kiekybiškai išreikšti tikslai, kitaip neįmanoma įvertinti pradinių uždavinių įvykdymo masto. Neišvengiamai, kaip ir visų tokių prognozavimo užduočių atveju, be duomenų apdorojimo reikalingas ir vertinimo (judgement) elementas“.

Kiekybinių tikslų (*targets*) nustatymo prasmė: padėti programos dalyviams plėtoti strategišką požiūrį į tikslų formulavimą – principas „tai, kas išmatuojama, yra įvykdoma“ („*what gets measured gets done*“) - ir sukurti labiau į rezultatus orientuotą kultūrą institucijų, dalyvaujančių struktūrinių fondų valdyme bei įgyvendinime, tarpe.

Priežiūros sąranga

3

<p><i>Veiklos gairės (performance benchmarks) nustatant tikslus</i></p>	<p>Nustatomi tikslai turėtų būti kuo realesni – reikalaujantys pastangų, tačiau pasiekiami. Jeigu tikslai yra nepagrįstai aukšti, tai gali lemti nepakankamą programos įgyvendinimą lyginant su kiekybiškai išreikštais uždaviniais. Priešingai, jeigu tikslai yra pernelyg menki, kyla pavojus, jog sumažės pasitikėjimas kiekybiškai išreikštų tikslų nustatymu. Tai sumažina tikslų nustatymo potencialą, gerinant programos veiklą.</p>
<p><i>Pritaikymas priežiūros sistemoms</i></p>	<p>Siekiant užtikrinti, kad nustatytų kiekybinių tikslų (<i>targets</i>) lygis būtų realus ir pagrįstas, gali praversti palyginamieji vertinimai (<i>benchmarks</i>) – pavyzdžiui, panašaus pobūdžio ankstesnių projektų pagalba sukurtos darbo vietos. Konkrečiai priemonei nustatyti kiekybiškai išreikšti tikslai taip pat gali būti patikrinami vieni pagal kitus, jeigu jie yra susiję.</p>
<p><i>Rodiklių hierarchija</i></p>	<p>Jeigu yra didelių skirtumų tarp nustatytų kiekybinių tikslų ir faktinių pasekmių, pasiektų prioriteto ir programos lygmenimis, programos priežiūros komitetas gali pakeisti kiekybinius tikslus programos įgyvendinimo metu. Lygiai taip pat programos įgyvendinimo metu gali būti atlikti rodiklių sistemos pakeitimai, tokie kaip esamų priežiūros rodiklių panaikinimas arba naujų rodiklių įtraukimas, jeigu jaučiama, kad pradinis rodiklių pasirinkimas yra nebetinkamas. Tačiau bet kokie priežiūros rodiklių pakeitimai turi būti pagrįsti ir patvirtinti Europos Komisijos.</p> <p>Galima pateikti priežiūros rodiklių „hierarchiją“. Žemiau aprašomos skirtingų rodiklių sąvokos:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ <i>Konteksto rodikliai</i> – makroekonominiai ir kiti strateginiai priežiūros rodikliai, skirti išmatuoti, kokią naudą struktūrinių fondų parama duoda socialinei-ekonominei situacijai regione / šalyje, bėgant laikui. ➤ <i>Pradiniai (baseline) rodikliai</i> – pradiniai rodikliai suteikia informacijos apie pradinę padėtį įgyvendinamos struktūrinių fondų programos pradžioje, siekiant įvertinti pokyčius per apibrėžtą laikotarpį. ➤ <i>Programos rodikliai</i> – dvi rodiklių rūšys, skirtos įvertinti programos vykdymą – „finansiniai rodikliai“ (skirti įvertinti finansines išlaidas) ir „fiziniai rodikliai“ (skirti įvertinti pasiekimus ir rezultatus). ➤ <i>Pagrindiniai (core) rodikliai</i> – programos rodikliai, kurie gali būti agreguoti iš priemonės į prioriteto ir programos lygmenis ir naudojami palyginimams programos ribose bei su kitomis struktūrinių fondų programomis.
<p><i>Konteksto</i></p>	<p>Šios kategorijos nagrinėjamos detaliau toliau tekste.</p> <p>„Konteksto“ rodikliai pateikia socialinės-ekonominės pradinės</p>

Priežiūros sąranga

3

<i>rodikliai</i>	<p>situacijos konkrečioje geografinėje srityje, kurioje bus įgyvendinama struktūrinių fondų programa, apžvalgą. Europos Komisijos darbo dokumento dėl priežiūros ir rodiklių 2007-2013 metais projekte numatyta, kad „konteksto rodikliuose turėtų atsispindėti socialinės-ekonominės programos analizės struktūra, ypač jos SSGG analizė. Jie yra tinkami įvertinti plėtros poreikius, atliekant socialinę-ekonominę konkrečios šalies arba regiono analizę, ir prižiūrėti besiplėtojantį bendrą programos kontekstą“.</p> <p>Konteksto rodiklių, kurie yra paprastai naudojami struktūrinių fondų programose, pavyzdžiai – bendrasis vidaus produktas, darbo rinkos rodikliai, ekonominio aktyvumo rodikliai, registruotų PVM mokėtojų – bendrovių skaičius, vidutinių pajamų rodikliai ir išsilavinimo rodikliai.</p> <p>Konteksto rodikliai taip pat bus naudingi, atliekant programos vertinimą, jeigu jie suteikia informacijos apie socialinę-ekonominę aplinką, kurioje įgyvendinama programa, programavimo laikotarpio eigoje.</p> <p>Oficiali statistika – pirminis duomenų konteksto rodikliams šaltinis. Jeigu trūksta duomenų apie konkrečią programos geografinę sritį, prieš pradėdant įgyvendinti programą, turėtų būti imamas priemonių išspręsti duomenų trūkumo problemą, atliekant tyrimo darbus.</p>
<i>Pradiniai (baseline) duomenys</i>	<p>Kad struktūrinių fondų programų priežiūros rodikliai būtų prasmingi, reikalingi pradiniai duomenys. Jie suteikia reikalingą pradinę konteksto informaciją, atspirties tašką pažangai priemonės ir prioriteto lygmenimis vertinti. Pradiniai duomenys naudojami nustatyti pradinę padėtį programos pradžioje – pradinę kiekybinę „vertę“, pagal kurią vėliau gali būti vertinami konkretaus rodiklio pasiekimai.</p> <p>Gauti pradiniai duomenys – ypač svarbu, siekiant įvertinti poveikį ir netiesioginius padarinius. Pavyzdžiui, programos, skirtos didinti steigiamų naujų įmonių skaičių, atveju tinkamiausi pradiniai duomenys bus naujai steigiamų įmonių skaičius programos pradžioje. Padėties programos pabaigoje analizė, lyginant su pradiniais duomenimis, yra labai svarbi, siekiant įvertinti, kas buvo pasiekta struktūrinių fondų programų pagalba.</p>
<i>Sunkumai, susiję su pradinių duomenų (rodiklių) gavimu</i>	<p>Patirtis rodo, kad egzistuoja keletas bendrų problemų, susijusių su geros kokybės pradinių duomenų gavimu. Tai sunkumai, patiriami siekiant gauti duomenis pagal atitinkamą geografinį lygmenį (pavyzdžiui, pagal regioną / subregioną), duomenų, susistemintų pagal sektorius, nebuvimas, vėlavimai paskelbti duomenis, (o tai reiškia, kad duomenys yra pasenę), ir oficialiosios statistikos spragos.</p>
<i>Programos rodikliai</i>	<p>„Programos rodikliai“ yra susiję su veiklos sritimis, kurioms parama teikiama tiesiogiai pagal programą, ir skirti tiek tiesioginiams,</p>

Priežiūros sąranga

3

tiesioginiams padariniams (*effects*) vertinti. Pavyzdžiui, paramos moksliniams tyrimams ir plėtrai priemonės, skirtos smulkioms įmonėms, atveju paramos gavėjų įmonių investicijų į mokslinius tyrimus ir plėtrą procentas yra programos rodiklis, tuo tarpu visų mažų ir vidutinių įmonių (toliau tekste – MVI) investicijų į mokslinius tyrimus ir plėtrą procentas galėtų būti tinkamas konteksto rodiklis, nurodantis gairę, pagal kurią galėtų būti lyginamas programos įgyvendinimas.

Yra dvi programos rodiklių rūšys – *finansiniai rodikliai* ir *fiziniai rodikliai*.

Finansiniai rodikliai

Finansiniai rodikliai yra skirti informacijai apie struktūrinių fondų išlaidas užfiksuoti. Sulyginamos dvi pagrindinės informacijos apie finansinius indėlius rūšys – įsipareigojimai (patvirtinti projektai, pagal kuriuos pinigai dar nebuvo išleisti) ir mokėjimai (pinigai, išmokami patvirtinus iš paramos gavėjų gautų prašymų formas). Šie finansiniai duomenys įvertinami atsižvelgiant į pradinį finansinį paskirstymą (išteklius, paskirtus konkrečiai priemonei ar prioritetui programos pradžioje).

Europos Komisijos rekomendacijose finansiniai rodikliai apibrėžiami kaip rodikliai, naudojami „prižiūrėti pažangą pagal (metinius) įsipareigojimus ir turimų lėšų išmokėjimą tam tikrai veiklai, priemonei ar programai, atsižvelgiant į jų tinkamas išlaidas“.

Fiziniai rodikliai

Fizinių rodiklių atveju Europos Komisija išskiria *poveikio rodiklius* (ilgalaikį poveikį) ir *rezultatų rodiklius* (esamo laikotarpio arba tarpinės pasekmes). Poveikio rodikliai yra strateginio pobūdžio, tuo tarpu rezultatų rodikliai yra orientuoti į veiklą. Rodiklius, skirtus rezultatams įvertinti, galima suskirstyti į dar dvi rodiklių kategorijas – *į pasiekimų ir į rezultatų*.

Poveikio ir rezultatų rodikliai

Pasiekimų ir rezultatų rodiklius galima išreikšti kiekybiškai, tuo tarpu poveikį, net ir tą, kuris yra kiekybinis, paprastai galima įvertinti tik atliekant retrospektyvinį programos vertinimą, turint omenyje poreikį atsižvelgti į netiesioginius padarinius ir išnagrinėti priskyrimo (arba priežastingumo) laipsnį. Klausimai, kaip įvertinti netiesioginius padarinius ir paversti bendrąsias pasekmes grynosiomis, nagrinėjami 4 dalyje.

Sąvokas – pasiekimai, rezultatai ir poveikis, kurios kartu apibūdinamos kaip „**pasekmės**“, – galima apibrėžti taip:

- **Pasiekimai** (*outputs*) – *produktai ar paslaugos*, tiesiogiai sukuriama finansuojamos veiklos metu (pvz., mokymo kursai, nutiesti keliai ir pan.);
- **Rezultatai** (*results*) – *kiekybiškai išmatuojama nauda*, kurią tiesioginiai paramos gavėjai gauna išsyk įgyvendinus

Priežiūros sąranga

3

finansuojamas veiklas / priemonę (pvz., įsidarbinimo gebėjimų padidėjimas, sutaupyta energija, sutrumpėjęs kelionės laikas ir pan.);

- **Poveikis** (*impact*) – bendresnė *socialinė-ekonominė nauda*, pasireiškusį dėl projekto/ programos įgyvendinimo ir stebima ilguoju laikotarpiu (papildomos darbo vietos, sumažėjęs struktūrinis nedarbas, didesnis įmonių konkurencingumas ir pan.).

Pasiekimų ir rezultatų rodikliai

Pasiekimų ir rezultatų rodikliai suteikia valdymo informacijos apie fizinius, o ne socialinius-ekonominius veiksmo padarinius. Pavyzdžiui, ESF mokymo priemonės atveju surinkti pasiekimų ir rezultatų duomenys gali apimti mokymuose dalyvavusių asmenų skaičių ir suteiktų profesinių kvalifikacijų skaičių. Europos Komisija rekomenduoja, kad visi pasiekimai būtų išreikšti kiekybiškai priemonės lygmeniu. Kai kurie rezultatų rodikliai taip pat turėtų būti išreikšti kiekybiškai.

Pasiekimų ir rezultatų rodikliai – naudinga veiklos valdymo priemonė, skirta padėti prižiūrėti programos įgyvendinimą ir pažangą, įgyvendinant kiekybiškai išreikštus uždavinius, ypač atsižvelgiant į tai, kad gali užtrukti šiek tiek laiko, kol pasireikš socialiniai-ekonominiai pokyčiai, susiję su struktūrinių fondų programa.

Poveikio rodikliai

Kalbant apie poveikio rodiklius, informaciją apie poveikį, pasiektą programos pagalba, atsižvelgiant ir į netiesioginius padarinius (*indirect effects*), dažnai galima gauti tik praėjus ilgam laiko tarpui. Europos Komisijos rekomendacijose 2007-2013 metų laikotarpiui nurodyta, kad:

„Poveikio rodikliams turėtų tekti lemiamas vaidmuo tam tikrais programavimo ciklo etapais: išankstinė poveikio kiekybinė išraiška yra strateginio programos orientavimo priemonė programos planavimo etapo metu; ir tik socialinis-ekonominis programos poveikis, nustatytas įgyvendinus programą, leidžia galutinai nuspręsti dėl programos sėkmės arba nesėkmės“. *Šaltinis: Komisijos darbo dokumentas dėl priežiūros ir rodiklių 2007-2013 metais.*

Pagrindiniai rodikliai

Pagrindiniai (core) rodikliai – tai tokie fiziniai arba finansiniai rodikliai, kurie iš priemonės ir prioriteto lygmenų gali būti agreguoti į programos lygmenį. Priežiūros duomenys, surinkti pagal pagrindinius rodiklius, gali būti lyginami su kitų struktūrinių fondų programų įgyvendinimu arba programos ribose galima įvertinti atskirų prioritetų ir (arba) priemonių pasiekimus. Pagrindinių rodiklių pavyzdžiai – naujai sukurtų darbo vietų skaičius, projektų, kuriems buvo suteikta parama, skaičius ir naujai nutiesto kelio kilometrų skaičius (C priede

Priežiūros sąranga

3

rasite detalesnį pavyzdžių sąrašą).

Pagrindiniai rodikliai yra naudingi, vykdant programos vertinimo darbus, taip pat jie padeda atlikti tarpprograminį palyginimą. Ši sąvoka gali būti ypatingai naudinga šalies valdžios institucijoms, dalyvaujančioms rengiant Nacionalinę SPPS. Akivaizdu, kad įgyvendinant šią strategiją, iškilis poreikis surinkti ir palyginti veiklos tikslus (*targets*) pagal pagrindinius priežiūros rodiklius, tokius kaip įdarbinimas pagal skirtingas veiksmų programas.

Kadangi sunkumai, susiję su rodiklių agregavimu, yra bendri, Europos Komisija siūlo pasirinkti tik nedidelį pagrindinių rodiklių skaičių. Finansiniai rodikliai gali būti agreguojami visais lygmenimis (priemonės, prioriteto, programos, šalies lygmeniu), tačiau fizinius rodiklius agreguoti yra sunkiau, ir dažnai pastangos tai padaryti yra netinkamos.

3.6. Pagrindiniai rodiklių nustatymo standartai

Apžvelgus įvairius rodiklių tipus – pradinis, konteksto, finansinius/fizinius, ir t.t. – žemiau pristatomi pagrindiniai priežiūros rodiklių pasirinkimo standartai. Svarbu, kad į šias nuostatas būtų atsižvelgta, apsisprendžiant dėl atitinkamos rodiklių sistemos.

Pagrindiniai rodiklių pasirinkimo standartai

1. Rodikliuose turėtų atsispindėti *programos intervencijos logika* ir būti užfiksuoti įvairūs įgyvendinimo proceso aspektai/etapai (indėliai, procesai/veikla, pasekmės);
2. *Rodikliai turėtų būti išmatuojami* – veikla (*performance*) turi būti išreikšta kiekybiškai (kai tai yra įmanoma), siekiant įvertinti pažangą, pasiektą įgyvendinant uždavinius;
3. Turėtų būti užtikrinta galimybė *agreguoti bent keletą rodiklių* iš priemonės lygmens į prioriteto ir programos lygmenis (pagrindiniai rodikliai);
4. Rodikliai turėtų būti *aiškiai apibrėžti ir nuoseklūs*. Įgyvendinančioms institucijoms kartu su pagrindinių sąvokų (tiesioginės / netiesioginės darbo vietos, laikinos / nuolatinės darbo vietos ir t.t.) apibrėžimais turėtų būti pateiktos aiškios rekomendacijos, kaip vertinti skirtingas rezultatų ir pasiekimų rūšis, siekiant pagerinti duomenų patikimumą;
5. Reikėtų imtis priemonių, siekiant *išvengti pernelyg didelio rodiklių skaičiaus*, nes dėl to kyla rizika pernelyg apsunkinti programos vykdytojus ir paramos gavėjus;
6. Pagrindinių rodiklių priežiūros duomenys tam tikrais atvejais turėtų būti *toliau išskaidomi*, pavyzdžiui, atsižvelgiant į ES reglamentų reikalavimus aktualu skaidyti pagal lytį ir bendrovės

Priežiūros sąranga

3

dydį;

7. Rodikliai turi būti pritaikyti skirtingoms intervencijų sritims;
8. Priežiūros duomenys turi būti pateikiami *laiku*, turint omenyje jų vaidmenį, formuojant programavimo procesą. Savalaikiškumas taip pat svarbus, siekiant užtikrinti efektyvų vertinimą;
9. *Horizontaliosios sritys* turėtų būti kaip galima labiau integruotos į rodiklių sistemas.

*SMART
rodikliai*

Šiuos pagrindinius priežiūros rodiklių požymius geriausia apibūdina angliškas sutrumpinimas SMART (šį anglišką trumpinį sudaro pirmosios šių terminų raidės: *specific, measurable, accurate, reliable, timely*), kuris reiškia pasekmių **konkretumą**, **kiekybinę išraišką**, kai tai yra įmanoma, **tikslumą** to, kas vertinama, atžvilgiu, **patikimumą** ir **savalaikiškumą**.

Toliau tekste detaliau aptariami pagrindiniai klausimai, susiję su įvardintais priežiūros rodiklių standartais.

*Rodiklių
pritaikymas
„intervencijos
logikai“*

Dėl pirmojo teiginio – nėra būtinybės užtikrinti, kad pasirinktuose rodikliuose atsispindėtų tiek konkrečios priemonės ar prioriteto paramos logika, tiek uždavinių hierarchija – konkretūs (*specific*) (trumpalaikiai pasiekimai), tarpiniai (vidutinio laikotarpio rezultatai) ir bendrieji (*global*) uždaviniai (ilgesniojo laikotarpio pasekmės).

*Išreikšti ar
neišreikšti
kiekybiškai?*

Kalbant apie antrąjį teiginį, savaimė aišku, kad nebūtina išreikšti kiekybiškai visų priežiūros rodiklių. Kai kurie rodikliai netinka išreiškimui kiekybiškai ir yra daugiau kokybinio pobūdžio. Pavyzdžiui, fizinės infrastruktūros projekto, skirto nutiesti naują kelią, atveju gali būti įmanoma išreikšti kiekybiškai pasiekimus (pvz.: naujai nutiestų kelių ilgis) ir kai kuriuos rezultatus (pvz.: transporto, besinaudojančio naujais keliais, apimtis), tačiau daugelį poveikių gali būti neįmanoma tiksliai išreikšti kiekybiškai (pvz.: naujų darbo vietų, sukurtų dėl komunikacijų su regionu, kuriame buvo nutiestas kelias, arba jo ribose, skaičius).

*Įtraukti
pagrindinius
rodiklius*

Trečia, labai svarbu, kad būtų įvertinta veikla pagal visą programą ir atlikti pasekmių palyginimai pagal skirtingas priemonių rūšis. Dėl šios priežasties reikia atrinkti rodiklius, kurie gali būti agreguoti iš projekto lygmens į priemonės, prioriteto ir programos lygmens, skaičius.

*Aiškūs
apibrėžimai ir
rekomenda-
cijos dėl
pasiekimų
kiekybinės
išraiškos*

Ketvirta, labai svarbu, kad įgyvendinančioms institucijoms (o taip pat ir galutiniams paramos gavėjams) būtų pateikti aiškūs priežiūros rodiklių apibrėžimai ir nurodyta, kaip vertinti rezultatus ir pasiekimus. Priešingu atveju, pasekmių apskaičiavimo supratimo ir metodikos skirtumai lems priežiūros duomenų patikimumo neatitikimus. Trumpų raštiškų rekomendacijų pateikimas galutiniams paramos gavėjams turėtų padėti pasiekti didesnę priežiūros duomenų nuoseklumą.

Priežiūros sąranga

3

*Vengti
pernelyg
didelio rodiklių
skaičiaus*

Reikėtų pasirūpinti, kad nebūtų pasirinkta per daug priežiūros rodiklių, nes dėl to gali kilti rizika pakenkti priežiūros kaip programos vykdymo valdymo priemonės efektyvumui. Europos Komisijos darbo dokumento dėl priežiūros ir rodiklių projekte akcentuojama būtinybė išvengti per didelio rodiklių skaičiaus pasirinkimo: „Į dabartines struktūrinių fondų programas įtrauktas didelis rodiklių skaičius, atspindintis didelę intervencijų įvairovę. Šių rodiklių dažnai neįmanoma tiesiogiai lyginti pagal programas, ir jų naudojimas gali pasirodyti pernelyg sudėtingas programos vykdytojams. Dėl šios priežasties iškyla būtinybė užtikrinti, kad būtų parengtos rodiklių grupės, atitinkančios tinkamus valdymo poreikius“.

Pavyzdžiui, Suomijoje 1994-1999 metų programavimo laikotarpiu rodiklių sistema apėmė didelį rezultatų ir pasiekimų rodiklių skaičių. Duomenų apie juos surinkimas pasirodė sunkus administraciniu požiūriu, taip pat kilo tam tikra painiava tarp institucijų, dalyvaujančių struktūrinių fondų valdyme ir įgyvendinime, dėl to, kaip įvertinti rezultatus ir pasiekimus. Dėl šios priežasties priežiūros duomenims trūko nuoseklumo, ypač padarinių užimtumui atžvilgiu, o rodiklių sistema pasirodė besanti netinkama. 2000-2006 metų laikotarpiu rodiklių sistema buvo žymiai supaprastinta, pasirenkant daug mažiau rodiklių.

*Pusiausvyros
nustatymas*

Savaime aišku, rodiklių skaičius pasiekimų, rezultatų ir poveikio etapuose negali būti nustatytas iš anksto, nes jis priklausys nuo konkrečios priemonės rūšies. Sveiką nuovoką reikės taikyti, nustatant tinkamą pusiausvyrą, užtikrinančią pakankamą priežiūros informaciją, naudingą vertinant programos vykdymą, nepasirenkant pernelyg daug rodiklių, kurie gali pasirodyti netinkami ir nepopuliarūs tarp paramos gavėjų, turėsiančių teikti duomenis apie jų projektų pasiekimus ir rezultatus.

*Intervencijos
rūšys*

Skirtingos intervencijų rūšys, tokios kaip parama investicijoms į gamybą, žmogiškųjų išteklių plėtra ir investicijos į fizinę infrastruktūrą, tikriausiai lems skirtingas pasekmes. Todėl rodikliai turi būti pritaikyti konkrečios intervencijos kategorijai.

*Priežiūros
duomenys
pagal
paramos
gavėjų rūšis*

Dėl septintojo teiginio – tam tikrais atvejais detalesni duomenys turėtų būti sulyginami pagal keletą rodiklių, kad duomenis būtų galima analizuoti *pagal tam tikrus reikalingus „pjūvius“*. Bendrajame reglamente dėl struktūrinių fondų 2000-2006 metų laikotarpiu siūloma, kad priežiūros duomenys apie struktūrinių fondų paramos gavėjus būtų surenkami pagal lytį ir (verslo paramos priemonių atveju) įmonės dydį.

*Esmė –
savalaikiš-
kumas
(timeliness)*

Kalbant apie priešpaskutinį teiginį, priežiūros duomenys turėtų būti surenkami laiku. ES valstybėse narėse atliekant tarpinį vertinimą 2000-2006 metų laikotarpiu kilo priežiūros duomenų, reikalingų vertinimui atlikti, trūkumo problema. Daugelis programų prasidėjo

Priežiūros sąranga

3

Horizontaliųjų sričių rodikliai

vėlai, ir laikas, reikalingas priežiūros duomenų „perfiltravimui“ iš paramos gavėjų į priežiūros sistemas, reiškė, kad tarpinio vertinimo etape buvo galima gauti tik pačius preliminariausius programos duomenis, o tai apsunkino potencialų priežiūros duomenų vaidmenį, sprendžiant dėl reikalingų programavimo pokyčių.

Paskutinis kriterijus – prieš pradėdant įgyvendinti struktūrinių fondų programą, reikia nustatyti rodiklius, skirtus įvertinti pažangai, pasiektai horizontaliosiose srityse, t.y. lygių galimybių, informacinės visuomenės ir darnaus vystymosi srityse. Europos Komisijos rekomendacijų 2007-2013 metams projekte nurodyta, kad: „Horizontaliųjų sričių priežiūra turėtų būti įtvirtinta programos bendrųjų rodiklių sistemoje, o ne atskirta į specifinių rodiklių sistemą“. Klausimai, susiję su horizontaliųjų sričių priežiūra, detaliau išdėstyti 4.7 skirsnyje.

3.7 Išankstinis vertinimas – uždavinių kiekybinė išraiška

Išankstinis vertinimas (ex-ante) ir uždavinių (objectives) kiekybinė išraiška

Viena iš pagrindinių išankstinio vertinimo funkcijų – įvertinti siūlomą priežiūros ir vertinimo sistemos tinkamumą bei padėti valdžios institucijoms nustatyti tinkamą priežiūros rodiklių sistemą bei kiekybinius tikslus (*targets*). Europos Komisijos rekomendacijų dėl išankstinio vertinimo projekte dėl rodiklių 2007-2013 metų laikotarpiu akcentuojama, kad „vertintojui gali tekti dirbti su kompetentingomis institucijomis detaliau rodiklių lygmeniu, kuris neregistruos veiksmų programoje, tačiau bus reikalingas vadovaujančioms ir tarpinėms institucijoms vykdam programą“.

Europos Komisijos rekomendacijose pabrėžiama kokybės, tikrinant rodiklių tinkamumą, prieš juos patvirtinant, svarba. Konkrečiau, ji rekomenduoja vertinti atskirus priežiūros rodiklius jų tinkamumo (*relevance*), jautrumo (*sensitivity*), prieinamumo ir duomenų surinkimo sąnaudų pagrindu. Atsižvelgiant į bendrą rodiklių sistemą, Europos Komisija akcentuoja būtinybę vengti pernelyg didelio rodiklių skaičiaus ir kurti sistemą turint omenyje jos „valdomumą“.

Kokybė, tikrinant rodiklių sistemą

Patirtis rodo, kad rekomendacijos, kaip apskaičiuoti programos pasekmes, bei bendri apibrėžimai gali žymiai sumažinti problemas, susijusias su priežiūros duomenų kokybe ir palyginamumu.

Išankstinis vertinimas neabejotinai vaidina svarbų vaidmenį užtikrinant rodiklių sistemų kokybę. Jo pagalba atliekamas išorinis, nepriklausomas rodiklių sistemų ir kiekybiškai išreikštų tikslų „kokybės patikrinimas“.

Pagrindinės išankstinio vertinimo

Išankstinis vertinimas, susijęs su uždavinių išreiškimu skaičiais, apima keletą pagrindinių užduočių:

- Glaudžiai dirbti su programos vykdytojais ir kitomis suinteresuotomis pusėmis, kuriant priežiūros rodiklių sistemą;

Priežiūros sąranga

3

*užduotys
(uždavinių
kiekybinė
išraiška)*

- Sukūrus priežiūros rodiklių sistemą, patikrinti, ar rodikliai yra tinkami, atsižvelgiant į intervencijos logiką ir uždavinius;
- Patikrinti, ar priežiūros rodiklių atžvilgiu buvo tinkamai nustatyti kiekybiškai išreikšti tikslai (*targets*), remiantis ankstesniųjų struktūrinių fondų programų palyginamaisiais vertinimais (*benchmarks*);
- Patikrinti, ar buvo įtraukti pagrindiniai rodikliai bei rodikliai pagal konkrečias priemones, kad būtų galima surinkti kai kuriuos pagrindinius priežiūros rodiklius ir juos agreguoti iš priemonės lygmens į prioriteto ir programos lygmenis;
- Padėti valdžios institucijoms parengti paprastas, tačiau efektyvias rekomendacijas dėl priežiūros rodiklių apibrėžimų ir jų išreiškimo kiekybiškai;
- Surinkti pradinius duomenis, skirtus programos vykdymui įvertinti.

3.8 Priežiūros funkcijos valdymo sėkmės veiksniai

Yra išskiriama keletas pagrindinių sėkmės veiksnių, nustatant ir valdant priežiūros sistemas.

Priežiūros sistemos – sėkmės veiksniai

- Įvairių institucinių dalyvių aiškiai padalintos ir apibrėžtos funkcijos bei atsakomybė vykdant programos priežiūrą;
- Priežiūros sistemos (konkretūs rodikliai) turėtų būti pritaikyti skirtingoms struktūrinių fondų programų intervencijų sritims;
- Priežiūros sistemos ir ypatingai atskiri rodikliai, jų adekvatumas programos įgyvendinimo eigoje turėtų būti reguliariai peržiūrimi;
- Turėtų būti atliekami priežiūros duomenų kokybės patikrinimai, siekiant užtikrinti duomenų nuoseklumą ir patikimumą;
- Programos modelyje turėtų būti aiškios sąsajos tarp vertinimo ir priežiūros funkcijų.

*Funkcijų
paskirstymas*

Pirma, geroji praktika vykdant priežiūros funkciją nurodo *aiškų pareigų paskirstymą* tarp įvairių dalyvių, susijusių su priežiūros funkcija, siekiant užtikrinti aiškias atskaitomybės linijas. Tai turėtų užtikrinti priežiūros duomenų surenkamumą laiku, duomenų kokybės

Priežiūros sąranga

3

Lankstumas, modeliuojant priežiūros sistemas

užtikrinimą, duomenų pagrįstumą, patikimumą ir palyginamumą.

Antra, Bendrajame reglamente dėl struktūrinių fondų pripažįstamas *lankstumo organizuojant priežiūros funkciją* poreikis dėl i) struktūrinių fondų valdymo ir įgyvendinimo skirtumų, bei ii) to fakto, kad skirtingų sričių intervencijoms reikalingos skirtingos valdymo informacijos sistemos. Pavyzdžiui, ESF priemonių priežiūros duomenų poreikiai žymiai skiriasi nuo ERPF priemonių poreikių.

Nuolatinis tobulinimas

Trečia, priežiūros sistemos turi būti pakankamai lanksčios, kad patenkintų besiplečiančius valdymo informacijos poreikius, ir dėl to jas reikia reguliariai peržiūrėti, siekiant užtikrinti, kad jos atitiktų programos vykdytojų poreikius. Tam tikrais atvejais gali tekti pakeisti priežiūros sistemas, ypač rodiklių ir kiekybiškai išreikštų tikslų pasirinkimą. Pavyzdžiui, Lietuvos 2004 – 2006 m. BPD priežiūros sistema buvo patobulinta jau pačioje BPD įgyvendinimo pradžioje. Atsižvelgiant į Europos Komisijos rekomendacijas, 2004 m. rugsėjo 15 d. BPD priežiūros komiteto posėdyje buvo nuspręsta sumažinti bendrą atskirų priemonių rezultatų, pasekmių ir poveikio rodiklių skaičių atsisakant tų rodiklių, kurie neteikia esminės informacijos, reikalingos BPD priežiūrai, yra neaiškūs bei sunkiai išmatuojami.

Praktinė rodiklių ir kiekybinių tikslų nustatymo patirtis, įgyta Lietuvoje 2004 - 2006 metų laikotarpiu, turėtų būti panaudota siekiant patobulinti priežiūros kokybę 2007-2013 metų laikotarpiu. Kaip pirmąsias BPD priežiūros pamokas galima įvardinti → kai kurių rodiklių nuoseklesnių apibrėžimų būtinybę, siekiant išvengti nesusipratimų ir skirtingų aiškinimų, sunkumus derinant tam tikras priežiūros duomenų rūšis ir poreikį užtikrinti, kad tikslai (*target*) būtų realesni.

Kokybės užtikrinimas

Labai svarbu, kad programos įgyvendinimo metu įvairiais programos hierarchijos lygmenimis būtų atliekami kokybės užtikrinimo patikrinimai. Projekto lygmeniu įgyvendinančiosios institucijos turėtų patikrinti, kad paramos gavėjų pateikti priežiūros duomenys būtų „patikimi“ ir būtų nuosekliai apskaičiuojami. Tolesnės rekomendacijos įgyvendinančiosioms institucijoms dėl duomenų patikimumo patikrinimo yra pateiktos šių Gairių B priede “Dažnai užduodamų klausimų” sąrašė. Tarpinės institucijos taip pat vaidina vaidmenį priežiūros duomenų, agreguotų priemonės ir prioriteto lygmenimis, kokybės patikrinimo procese. Vėlgi, jeigu nustatomas nesuderinamumas, tarpinės institucijos turėtų paprašyti įgyvendinančiųjų institucijų pateikti paaiškinimus.

Priežiūra ir vertinimas

Galų gale, svarbu, kad parengta priežiūros rodiklių sistema padėtų atlikti efektyvų vertinimą, turint omenyje glaudžias tarpusavio sąsajas (ir skirtumus) tarp šių dviejų funkcijų. Priežiūra suteikia informacijos apie *tai*, kas buvo pasiekta programos pagalba, tuo tarpu vertinimas nagrinėja klausimus, susijusius su *kodėl* – priežastis, dėl kurių

Priežiūros sąranga

3

vykdymas neatitinka lūkesčių, dalykus, iš kurių privalu pasimokyti, ir t.t. Priežiūra – svarbus vertinimo komponentas, tačiau vertinimas pateikia daug platesnį kokybinį sėkmės ar nesėkmės vaizdą ir apima poreikių įvertinimą.

Priežiūros rodiklių sistemos turi būti taip sudarytos, kad jose būtų atsižvelgiama į programos vykdytojų ir asmenų, vertinančių programą, informacijos poreikius. Neturint tinkamų rodiklių ir patikimų priežiūros duomenų apie programos pasiekimus ir rezultatus, bus neįmanoma atlikti efektyvios programos įgyvendinimo stebėsenos, o vertintojų gebėjimas atlikti visapusišką programos našumo ir efektyvumo vertinimą bus ribotas.

3.9 Duomenų rinkimo ir ataskaitų parengimo reikalavimai

Duomenų rinkimas

Duomenų rinkimas – svarbi struktūrinių fonų priežiūros funkcijos dalis. Bendrajame reglamento projekte 2007-2013 metams nurodoma, kad duomenų rinkimo mechanizmai turi būti aprašyti kiekviename VP dokumente. Atsakomybė už duomenų surinkimą tenka kiekvienos VP vadovaujančiajai institucijai.

Pagrindiniai klausimai, susiję su priežiūros duomenų rinkimu, yra šie:

- Kokios rūšies informacija turėtų būti renkama programos priežiūros tikslais ir kaip dažnai?
- Kokios rūšies informacinių technologijų (toliau tekste – IT) sistemos yra reikalingos priežiūros duomenims sulgyinti, ir ar jos gali būti taip supaprastintos, kad duomenis būtų galima lyginti pagal įvairias programas?
- Kas yra atsakingas už priežiūros duomenų kokybės patikrinimą?
- Kokios rūšies priežiūros informacija yra reikalinga vertinimo tikslais? Kokios rūšies duomenų šaltinius galima panaudoti?

Šie klausimai nagrinėjami detaliau toliau tekste.

Informacija reikalinga priežiūros funkcijai vykdyti

Kokie priežiūros duomenys yra reikalingi?

Priežiūros duomenys turi būti surenkami pagal finansinius ir fizinius rodiklius. **Finansinių rodiklių** duomenys – tiek įsipareigojimų, tiek mokėjimų – turi būti surenkami ir agreguojami programos lygmeniu, siekiant įtraukti juos į metinę finansinę ataskaitą, kuri turi būti pateikta Europos Komisijai. **Fizinių pasekmių** atžvilgiu, kiekybiniai duomenys turėtų būti surenkami pagal pasiekimų ir rezultatų rodiklius, jie taip pat agreguojami iš projektų lygmens.

Priežiūros sąranga

3

*Ataskaitų
pateikimo
dažnumo
nustatymas*

Pirminiai priežiūros duomenys yra surenkami iš projektų lygmens. Už priežiūros funkciją atsakingos institucijos turėtų nustatyti pusiausvyrą tarp duomenų surinkimo reguliarumo, kad būtų galima efektyviai įvertinti programos vykdymą, ir pasirūpinimo, kad paramos gavėjai projekto lygmeniu nebūtų per daug apsunkinti pernelyg dažno ataskaitų rengimo reikalavimais. Europos Komisijos darbiniame dokumente dėl priežiūros ir rodiklių pripažįstama kad egzistuoja rizika nustatyti pernelyg aukštus duomenų rinkimo reikalavimus ne vien tik valstybės administracijai, bet ir projekto vykdytojams. Vykdamt priežiūros funkciją, atsakingos institucijos turėtų užtikrinti, kad paramos gavėjams administracinė projektų našta nebus neproporcingai didelė palyginus su jų gauta paramos nauda.

Pagrindinis veiksnys, apsprendžiantis priežiūros duomenų surinkimo dažnumą yra intervencijos pobūdis, ir atitinkamai, jos finansavimas iš ESF ar ERPF.

*ESF –
ataskaitų
rengimo
dažnumas*

Pajamomis grindžiamų (*revenue-based*) ESF intervencijų atveju finansinės ataskaitos gali būti rengiamos kiekvieną mėnesį, kad asmenys, įgyvendinantys projektus (tokius kaip mokymų vykdymas), galėtų pateikti mokėjimų prašymus. Duomenis apie fizines pasekmes, pasiektas įgyvendinant ESF finansuojamus projektus, taip pat gali tekti surinkti santykinai dažnai, nes ESF pasiekimai ir rezultatai paprastai pasiekiami dažniau negu ERPF projektų atveju; be to, juos galima lengviau išreikšti kiekybiškai, pvz.: besimokančiųjų skaičius, asmenų, įgyjančių kvalifikaciją, skaičius ir t.t. Dėl šios priežasties ataskaitos apie ESF pasiekimus rengiamos kiekvieną ketvirtį arba dar dažniau.

*ERPF –
ataskaitų
rengimo
dažnumas*

Įgyvendinant ERPF finansuojamus projektus, kurie labiau grindžiami kapitalu (*capital-based*), rengti ataskaitas reikalaujama paprastai rečiau negu ESF intervencijų atveju. Nors ERPF projektų finansinės ataskaitos įprastai rengiamos kiekvienais metais, tačiau ataskaitos apie fizines projektų pasekmes turėtų būti rengiamos dažniau. Būtų idealu, jeigu jos būtų rengiamos kiekvieną ketvirtį.

Remiantis priežiūros informacija surinkta iš projektų lygmens, vadovaujančioji institucijai turi juos agreguoti įtraukiant į metinę programos įgyvendinimo ataskaitą, pristatyti priežiūros komitetui bei pateikti Europos Komisijai. Remiantis Bendrojo reglamento projektu 2007-2013 metų laikotarpiui, metinę įgyvendinimo ataskaitą, kurioje apžvelgiama programos įgyvendinimo pažanga, vadovaujančioji institucija Europos Komisijai privalės pateikti iki kiekvienų metų birželio 30 dienos, pradedant nuo 2008 metų. Vadovaujanti institucija taip pat bus atsakinga už VP galutinės įgyvendinimo ataskaitos pateikimą Europos Komisijai iki 2013 metų birželio 30 dienos.

Priežiūros sąranga

3

*Duomenų
rinkimo
standarti-
zavimas*

IT sistemos priežiūros funkcijai vykdyti

Kai kuriose ES valstybėse narėse buvo sukurtos standartizuotos IT sistemos priežiūros duomenų sulyginimui, siekiant palengvinti programų palyginimus. Siekiant įvykdyti reglamentuose nustatytus reikalavimus dėl priežiūros duomenų surinkimo, apdorojimo ir kaupimo, Lietuvoje 2005 m. balandžio mėn. vadovaujanti institucija įdiegė kompiuterizuotą ES struktūrinių fondų informacinės valdymo ir priežiūros sistemą (toliau tekste – SFMIS). SFMIS sudaro 3 moduliai, kurių pirmasis yra susijęs su paraiškų registravimu, antrasis – su mokėjimų finansinių duomenų surinkimu ir trečiasis – su fizinių priežiūros duomenų surinkimu. Priežiūros duomenys, susiję su finansinėmis ir fizinėmis pasekmėmis, Lietuvoje yra renkami projekto, priemonės ir programos lygmenimis. Reikia pastebėti, kad priežiūros duomenys į SFMIS yra suvedami ne laiku ir nepilni, tai trukdo išnaudoti šios sistemos teikiamas galimybes. Kuriant 2007-2013 metų laikotarpio VP priežiūros sistemas, SFMIS turėtų būti adaptuota, pašalinti techniniai trūkumai.

Priežiūros duomenų kokybės užtikrinimas

Kuriant priežiūros duomenų rinkimo sistemą, svarbu duomenų kokybės kontrolės mechanizmus įtraukti kaip sudedamąją efektyvios priežiūros sistemos dalį. Ši kokybė turi būti užtikrinama tiek projektų, tiek programos lygmeniu.

*Projekto
lygmeniu*

Nors gali kilti praktinių sunkumų tikrinant priežiūros duomenis projektų lygmeniu, įgyvendinančiosios institucijos gali atlikti „patikimumo patikrinimą“, skirtą patikrinti, ar priežiūros duomenys yra realūs. Galima paminėti vieną iš duomenų kokybės užtikrinimo priemonių, naudojamų tais atvejais, kai veiklos pasiekimai yra žymiai žemesni arba aukštesni už lūkesčius – tuomet įgyvendinančiosioms institucijoms vertėtų susisiekti su paramos gavėju ir išsiaiškintų, kaip pasiekimai buvo išreikšti kiekybiškai. Gali paprasčiausiai būti taip, kad paramos gavėjas neteisingai suprato, kaip turėtų būti apskaičiuotos pasekmės. Kaip jau buvo minėta anksčiau, išsamesnės rekomendacijos įgyvendinančiosioms institucijoms dėl duomenų patikimumo patikrinimo yra pateiktos šių Gairių B priede „Dažnai užduodamų klausimų“ sąrašė.

*Programos
lygmeniu*

Priežiūros komitetas vaidina svarbiausią vaidmenį, peržiūrint programos vykdymo priežiūros duomenis. Kad priežiūros komitetas galėtų efektyviai atlikti savo darbą, programos įgyvendinimo metu turėtų būti periodiškai rengiamos kiekvienos įgyvendinamos programos priežiūros ataskaitos. Priežiūros ataskaitose pateikiama „momentinė“ dabartinės padėties bei pažangos, pasiektos įgyvendinant uždavinius, apžvalga. Gera praktika rodo, kad

Priežiūros sąranga

3

priežiūros ataskaitos turėtų būti pateikiamos priežiūros komitetui santykinai dažnai, mažiausiai kartą per pusmetį, ir būtų idealu, jeigu kartu kiekvieną ketvirtį būtų pateikiami papildomi duomenys apie finansinius aspektus.

Priežiūros ataskaitų turinys turėtų apimti pakankamą informaciją, kad priežiūros komitetas galėtų atlikti savo vaidmenį prižiūrint pažangą strateginiu lygmeniu įgyvendinant programos uždavinius. Komitetui turėtų būti pateikiami finansiniai, fiziniai ir su procesu susiję duomenys – tiek agreguoti programos lygmeniu, tiek išskaidyti priemonės lygmeniu.

Europos Komisijos darbo dokumento projekte 2007-2013 metams siūloma, kad priežiūros komitetui turėtų būti pateikiama tik svarbiausia ir susisteminta programos įgyvendinimo stebėsenos informacija. Nurodoma, kad priežiūros komitetui reikėtų:

- Pateikti kiekybinę informaciją jos kokybiniame kontekste;
- sumažinti informacijos, teikiamos priežiūros komitetui, apimtį, lyginant su ankstesniais programavimo laikotarpiais;
- pateikti nuoseklią ir standartizuotą informaciją;
- atlikti preliminarią analizę, akcentuojant svarbią informaciją.

Žemiau pateiktoje lentelėje nurodoma informacija, kuri paprastai yra pateikiama priežiūros ataskaitose, rengiamose priežiūros komitetams.

- **Įvadas** – akcentuojami pagrindiniai dalykai nuo ankstesnio priežiūros duomenų ir susijusios informacijos peržiūrėjimo;
- **Pokyčių veiklos aplinkoje įvertinimas** – visos programos arba priemonės ir prioriteto lygmenimis (siekiant pateikti priežiūros komitetui tinkamą kontekstinę informaciją);
- **Finansinės pažangos apibendrinimas** – programos, prioriteto ir priemonės lygmenimis. Jeigu lėšų įsisavinimas yra žymiai mažesnis negu buvo tikėtasi, pateiktinas nepakankamo lėšų įsisavinimo priežasčių paaiškinimas;
- **Lėšų įsisavinimo įvertinimas N+2 taisyklės kontekste** – esant poreikiui turėtų būti pasiūlyti koreguojamieji veiksmai, kurie padėtų įvykdyti finansinius įsipareigojimus;
- **Pasiekimų ir rezultatų apibendrinimas** – priemonės, prioriteto ir programos lygmenimis, akcentuojant reikšmingus pasiekimus, pasiektus per ataskaitos rengimo laikotarpį ir nuo programos pradžios;
- **Rodiklių peržiūrėjimas** – jeigu nustatomos problemos, susijusios su konkrečiais rodikliais, renkant duomenis arba įvertinus rodiklių pasirinkimo tinkamumą, jos turėtų būti pažymimos priežiūros

Priežiūros sąranga

3

ataskaitose;

- **Horizontaliųjų klausimų peržiūrėjimas** – trumpa poveikio lygioms galimybėms, darniam vystymuisi ir informacinei visuomenei apžvalga;
- **ES politikos laikymosi įvertinimas** – pvz.: Lisabonos strategijos, konkurencijos taisyklės, aplinkosaugos reikalavimai ir t.t.
- **Viešumo priemonės, kurių buvo imtasi ataskaitiniu laikotarpiu**

Sprendimą dėl tikslaus priežiūros ataskaitų turinio ir struktūros priima vadovaujanti institucija.

Duomenų rinkimas vertinimo tikslais

Galimybė gauti patikimus ir nuoseklius priežiūros duomenys yra labai svarbi vertintojams, kad šie galėtų susidaryti pagrįstą nuomonę dėl programos vykdymo ir pasiekto socialinio-ekonominio poveikio. Vertinant programos efektyvumą, turėtų būti atskiriamas „pirminių“ duomenų (t.y. finansinių ir fizinių duomenų, tiesiogiai susijusių su programa) ir „antrinių“ duomenų (t.y. tokių duomenų kaip pradinė informacija apie BVP, regiono / šalies nedarbo procentą bei kiti konteksto duomenys) panaudojimas.

Pirminiai duomenys struktūrinių fondų kontekste apima priežiūros duomenis, surinktus apie finansines ir fizines pasekmes. Antriniai duomenys apima statistinius šaltinius, tokius kaip nacionalinę ir regioninę statistiką, EUROSTAT ir GD REGIO tvarkomas duomenų bazines.

3.10 Projekto lygmens priežiūra

Projekto lygmeniu reikia nustatyti efektyvias ataskaitų rengimo sistemas, skirtas pažangai, siekiant kiekybinių tikslų (kai taikoma), įvertinti ir atlikti reguliarius renkamos priežiūros informacijos patikrinimus. Priežiūros duomenis reikia rinkti reguliariai pagal projekto vykdymo ataskaitų, teikiamų įgyvendinančioms institucijoms, duomenis.

Pagrindiniai žingsniai projekto lygmeniu yra šie:

- Tikslų ir uždavinių apibrėžimas;
- Priežiūros rodiklių, kurie būtų tinkami uždaviniams, pasirinkimas;
- Kiekybinių tikslų (*targets*), pagal kuriuos įvertinama ir pateikiama ataskaita apie pažangą, nustatymas;
- Sprendimo dėl duomenų rinkimo metodų ir duomenų fiksavimo

*Projekto
vykdymo
ataskaitų*

Priežiūros sąranga

3

rengimas

sistemų priėmimas;

- Rodiklių pateikimas projektų vykdymo ataskaitose.

Rinktinios informacijos spektras priklausys nuo projekto rūšies ir su juo susijusios veiklos. Nors ta pati pagrindinė priežiūros informacija ir apskaičiavimo metodas gali būti taikomi daugeliui projektų, tačiau yra konkrečių klausimų, kurie priklauso nuo to, ar konkrečiam projektui parama teikiama iš ERPF, ar iš ESF.

„Iš apačios į viršų“ ir „iš viršaus į apačią“ dimensijos

Finansų ministerijos užsakymu parengtose *Vertinimo gairėse* yra atskiriami vertinimo „iš apačios į viršų“ ir „iš viršaus į apačią“ metodiniai principai. Panašūs principai taikomi ir priežiūros atveju. Tačiau priežiūros srityje priklausomybė nuo „iš apačios į viršų“ metodų yra didesnė nei vertinimo srityje, turint omenyje, kad pasekmės (ypač pasiekimai ir rezultatai) turi būti surenkami projekto lygmeniu, prieš juos agreguojant, kad būtų galima įvertinti pasekmės priemonės, prioriteto ir programos lygmenimis. Nepaisant to, svarbu įtraukti kai kuriuos „iš viršaus į apačią“ konteksto rodiklius į bendrą veiklos pasekmių matavimo sistemą, siekiant įvertinti poveikį globalesniu mastu. Pavyzdžiai – nedarbo/užimtumo lygio, BVP / BVP vienam gyventojui, programos srities gyventojų mokymo ir įgūdžių lygio pokyčiai per programavimo laikotarpį.

3.11 Priežiūros duomenų interpretavimas

Turėtų būti akcentuojama, kad kiekybiniai duomenys, surinkti vykdant priežiūrą, suteiks naudingos informacijos apie pažangą įgyvendinant (kiekybinius) uždavinius. Priežiūros duomenis reikia interpretuoti ir atsižvelgti į kontekstą.

Programos lygmeniu kiekybinės pasekmės turi būti vertinamos atsižvelgiant į kontekstą, pokyčius socialinėje-ekonominėje aplinkoje programos įgyvendinimo metu – pavyzdžiui, makroekonominiai pokyčiai turi atsispindėti ekonominio augimo ir nedarbo rodikliuose.

Priemonės ir prioriteto lygmenimis kiekybinius duomenis taip pat reikia vertinti atsižvelgiant į kontekstą; kokybiniai veiksniai turi didelę reikšmę interpretuojant duomenis. Pavyzdžiui, nors duomenys apie poveikį užimtumui gali būti agreguoti į prioriteto ir programos lygmenis, kad būtų gautas bendras darbo vietų skaičius, tiesioginiuose palyginimuose tarp skirtingų struktūrinių fondų intervencijų rūšių turės būti atsižvelgiama į keletą kokybinių veiksnių: tokius kaip intervencijos pobūdis, tikslai, kurių intervencija siekia, bei „darbo vietų kokybės“ supratimas.

Pavyzdžiui, darbo vietų, sukurtų pagal struktūrinių fondų priemonę mokslinių tyrimų ir plėtros srityje, skaičius gali būti žymiai mažesnis už darbo vietų, sukurtų pagal fizinės infrastruktūros plėtros priemonę,

Priežiūros sąranga

3

skaičių. Tačiau darbo vietų, sukurtų šių dviejų labai skirtingų intervencijų pagalba, kokybė žymiai skirsis.

Dėl šių ir kitų priežasčių Europos Komisijos gairėse akcentuojama kiekybinės informacijos interpretavimo jos kokybiniame kontekste svarba.

3.12 Struktūrinių fondų intervencijų kokybės priežiūra

*Intervencijų
kokybės
vertinimas*

Projekto kokybės priežiūros svarba ir kiekybinės pasekmės yra susiję su poreikiu interpretuoti ir nagrinėti duomenis programos įgyvendinimo kontekste. Priežiūros duomenys pateikia tik dalį informacijos apie tai, kas pasiekta struktūrinių intervencijų pagalba. Vertinimas padeda įvertinti kiekybines pasekmes programos įgyvendinimo kontekste ir atsižvelgti į kokybinius dalykus.

Pavyzdžiui, įgyvendinant du išoriškai panašius ESF mokymo projektus, gali būti pasiekta panašių rezultatų, vertinant vien tik iš kiekybinių pasiekimų ir rezultatų perspektyvos, tačiau organizuotų mokymų kokybės (ir poveikio) įvertinimas gali atskleisti reikšmingus skirtumus tarp šių projektų pridėtinės vertės. Dėl šios priežasties vertinimas įvairiais (projekto, programos) lygmenimis atlieka svarbią funkciją vertinant klausimus, susijusius su projekto kokybe.

*Projekto
kokybės
vertinimas*

Projekto lygmeniu yra keletas praktinių būdų, kuriais galima įvertinti projekto kokybę. Savaimė aišku, atsižvelgiant į išteklių apribojimus, neįmanoma nuodugniai įvertinti kiekvieno projekto, o tik atrinktus projektus. Tačiau tai bus naudinga, iliustruojant pagrindines aukštos kokybės projektų savybes.

Galima daryti skirtumą tarp kiekybinių priežiūros duomenų, gautų iš paramos gavėjų, ir neformalių priežiūros metodų, kurie padeda įgyvendinančioms institucijoms, įvertinti projekto kokybę. Šiuo atžvilgiu galima taikyti keletą skirtingų metodų, kurie apibendrinami žemiau pateikiamoje lentelėje:

Projekto kokybės vertinimas	
<p>Apklausa – paramos gavėjų apklausa, skirta išsiaiškinti jų nuomonei apie tai, kas pasiekta. Galima sulaukti įdomių atsiliepimų ir atlikti projektų pakeitimus tais atvejais, kai nustatomos problemos.</p>	<p>Focus grupės – diskusijos su projektų vykdytojais, įgyvendinančių institucijų atstovais ir trečiosiomis šalimis, skirtos projektams aptarti ir pastaboms pateikti. Jų dėka galima sulaukti “kokybiškų” atsiliepimų, atsakomosios reakcijos ir patobulinti projekto efektyvumą.</p>
<p>Kokybės patikrinimai – įgyvendinančių institucijų darbuotojai, atsakingi už projektų priežiūrą, gali naudoti „slapto</p>	<p>Atsakomoji reakcija, gauta patikrų metu – Europos Komisijos reglamente Nr. 438/2001 reikalaujama, kad būtų tikrinami ne</p>

Priežiūros sąranga

3

<p>pirkėjo“ metodą (paprasciau tariant, apsimesti paramos gavėjo klientais ir patikrinti struktūrinių fondų lėšomis sukurtos/ patobulintos paslaugos kokybę). Tai leidžia atlikti nepriklausomą paslaugos arba gebėjimų, suteiktų pagal vertinamą projektą, finansuojamą iš struktūrinių fondų, kokybės vertinimą.</p>	<p>mažiau kaip 5% bendrų programos išlaidų. Patikra vietoje – galimybė įgyvendinančioms institucijoms gauti oficialią atsakomąją reakciją.</p>
--	--

3.13 Kontrolinis sąrašas – priežiūros sistema

Europos Komisijos rekomendacijose 2007-2013 metų laikotarpiui numatyta, kad planuojant naujo laikotarpio VP, turėtų būti atsižvelgta į keletą pagrindinių aspektų, susijusių su priežiūra:

Veiksmų programos turinys	Reikalinga informacija
<p>Socialinė-ekonominė analizė</p>	<p><i>Konteksto rodikliai</i> Jie turėtų apimti:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Apibrėžimą ➤ Pradinę (baseline) informaciją ➤ Duomenų šaltinį ir peržiūrėjimo dažnumą
<p>Strategijos aprašymas Rodikliai programos lygmeniu:</p>	<p><i>Poveikio arba rezultatų rodikliai ir pagrindiniai rodikliai</i> Jie turėtų apimti:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Pradinę informaciją ➤ Kiekybiškai išreikštą tikslą ➤ Šaltinio ar matavimo metodo aprašymą ➤ Išskaidymą pagal lytį ir gaunančių paramą įmonių dydį
<p>Strategijos aprašymas Rodikliai prioriteto lygmeniu:</p>	<p>Rezultatų (poveikio) rodikliai; jeigu būtina - pasiekimų rodikliai Jie turėtų apimti:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Apibrėžimą ➤ Pradinę informaciją ➤ Kiekybiškai išreikštą tikslą ➤ Matavimo metodo ar šaltinio aprašymą ➤ Išskaidymą pagal lytį ir gaunančių paramą įmonių dydį
<p>Įgyvendinimo sistemos, įskaitant</p>	<p>Jis turėtų apimti:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Atsakomybės už duomenų rinkimą

Priežiūros sąranga

3

priežiūros sistema, aprašymas	ir analizę aprašymą ➤ Reikalavimus metinei ataskaitai: konteksto ir planuojamų programos rodiklių atnaujinimas
--------------------------------------	---

Pastaba: turėtų būti nurodytas kiekvieno rodiklio i) informacijos šaltinis, ii) ataskaitų rengimo dažnumas ir iii) matavimo metodas.

Žemiau lentelėje pateikiami priežiūros reikalavimai Konvergencijos tikslo regionams pagal Nacionalinę SPPS. Plačiąja prasme, jie yra panašūs į reikalavimus veikslių programoms, tačiau apima keletą papildomų elementų:

<i>Struktūrinės paramos panaudojimo strategija</i>	<i>Reikalinga informacija</i>
Strategijos aprašymas Rodikliai programos lygmeniu	<i>Rodikliai, reikalingi SPPS lygmeniu</i> Konvergencijos tikslas: pageidautini duomenys, gauti iš makroekonominių modelių (poveikis BVP, užimtumui, investicijoms) Kiti rodikliai, jeigu taikoma: - Apibrėžimas - Pradinė informacija - Kiekybiškai išreikštas tikslas - Šaltinio ir matavimo metodo aprašymas

Kaip matome, reikalavimai SPPS yra susiję su poreikiu nustatyti tinkamus konteksto rodiklius, kurie padėtų įvertinti įvairių VP įgyvendinimą šalies lygmeniu, prisidedant prie konvergencijos ir socialinės bei ekonominės sanglaudos.

Pasekmių kiekybinė išraiška

4

Šioje dalyje nagrinėjami klausimai, susiję su struktūrinių fondų intervencijų kiekybine išraiška. Pateikiamos metodinės rekomendacijos dėl poveikio užimtumui apskaičiavimo, bendrųjų ir grynųjų padarinių bei tiesioginių ir netiesioginių padarinių atskyrimo. Kiti aptarti klausimai susiję su tuo, kaip įvertinti „švelniašias“ pasekmes, ir kaip į priežiūrą įtraukti horizontaliašias sritis.

4.1 Pasekmių kiekybinė išraiška – įvadas

Pagrindinis reikalavimas efektyviai programos priežiūros sistemai – gebėjimas surinkti duomenis apie kiekybiškai išreikštas pasekmes. Kaip buvo nurodyta šių gairių 3.5 dalyje „Priežiūros sistemos ir rodikliai“ pasekmės (*outcomes*) apima programos pasiekimus (*outputs*), rezultatus (*results*) bei poveikį (*impact*). Praktika rodo, kad renkant priežiūros informaciją, susijusią su fizinėmis programos pasekmėmis, susiduriama su įvairiais praktiniais ir metodiniais sunkumais.

Mastas, iki kurio galima kiekybiškai išreikšti pasekmes

Išreiškiant struktūrinių fondų intervencijas kiekybiškai, reikia atsižvelgti į daugybę aspektų. Nors kai kurias pasekmes palyginti nesudėtinga apskaičiuoti, pvz.: tokias kaip ESF remiamos mokymų priemonės dalyvių skaičių; tačiau kitas pasekmes, tokias kaip sukurtų darbo vietų (atskiriant laikinas ir nuolatinės darbo vietas, sukurtas ir išsaugotas darbo vietas ir t.t.) yra sudėtingiau apskaičiuoti, ir tam reikalingi aiškūs apibrėžimai, pagrįsti metodinėmis rekomendacijomis, užtikrinančiomis jų aiškinimo ir taikymo nuoseklumą.

„Priežastingumo“ įvertinimas

Pasiekimų ir rezultatų rodiklius daug lengviau išreikšti kiekybiškai negu poveikio rodiklius. Nors poveikio rodikliai yra nominaliai kiekybiniai, pvz.: naujai įsteigtų įmonių skaičius, tačiau poveikiui apskaičiuoti dažnai reikalingas kokybinis sprendimas, priimamas atsižvelgiant į „priežastingumo“ mastą, t.y. apimtį, kuria pokytis per tam tikrą laikotarpį gali būti priskirtas konkrečiam projektui, o ne platesniems išoriniams veiksniams. Šį aspektą galima iliustruoti ir konkrečiu Lietuvos 2004 – 2006 m. BPD įgyvendino poveikio rodiklio pavyzdžiu. Pagal BPD 1.4 priemonę „Sveikatos priežiūros įstaigų restruktūrizavimas ir modernizavimas“ yra nustatytas poveikio rodiklis – sumažėjęs mirtingumas nuo širdies ir kraujagyslių ligų paramą gavusiuose regionuose. Nors šis rodiklis yra kiekybinis, tačiau jam aiškiai reikalingas sprendimas, kokia apimtimi mirtingumo rodiklių pakitimas gali būti priskirtas pagal šią priemonę remiamiems struktūrinių fondų projektams, lyginant su kitais veiksniais, tokiais kaip bendras sveikatos apsaugos pagerinimas.

Tiesioginiai/ netiesioginiai

Apskaičiuojant pasekmes, taip pat reikalingas metodinis **tiesioginių ir netiesioginių padarinių** (*effects*) atskyrimas. Tiesioginiams programos įgyvendinimo padariniams (*direct effects*) priskiriamos tos pasekmės,

Pasekmių kiekybinė išraiška

4

padariniai kurias galima tiesiogiai priskirti projektui, tuo tarpu netiesioginiams padariniams (*indirect effects*) – tos programos įgyvendinimo pasekmės, kurias *sukelia daugiklio efektas (multiplier effects)*. **Daugiklio efektas** apima užimtumo (*employment multiplier*), pasiūlos pusės (*supply side multiplier*) ir pajamų (*income multiplier*) daugiklius. Siekiant apskaičiuoti netiesioginius struktūrinių fondų intervencijų padarinius, reikia taikyti skirtingas gaires (*benchmarks*) ir parametrus, priklausomai nuo konkrečios struktūrinių fondų intervencijos rūšies. Daugiklio rodiklių taikymas skirtingoms intervencijų rūšims nagrinėjamas 4.3 skyriuje.

Prognozavimo metodų naudojimas pasiekimų kiekybinei išraiškai Europos Komisija darbo dokumente dėl priežiūros ir rodiklių nurodo, kad „siekiant padėti kiekybiškai išreikšti rezultatus ir poveikį, gali tekti panaudoti prognozavimo metodus arba sukurti mažus sektorinius modelius. Ypač poveikio rodiklių atveju kiekybinės išraiškos naudingumas tiesiogiai priklauso nuo matavimo ir apskaičiavimo metodų“.

„Kietosios“ ir „švelniosios“ pasekmės Dar viena pasekmių išmatavimo problema kyla dėl tam tikrų pasekmių specifikos ir kokybinio, o ne kiekybinio pobūdžio. Šia prasme, struktūrinių fondų programų įgyvendinime yra atskiriamos „kietosios“ (*hard*) ir „švelniosios“ (*soft*) pasekmės. **„Kietosios“ pasekmės** – tai aiškiai apibrėžiamos ir kiekybiškai išmatuojamos pasekmės (pvz. apmokytų žmonių skaičius, bedarbių skaičiaus sumažėjimas). **„Švelniosios“ pasekmės** – tai kokybinio pobūdžio, sunkiai (kiekybiškai) išmatuojamos pasekmės. Jos indikuoja požiūrių, poelgių, gebėjimų pokyčius (pvz. didesnė paramos gavėjo motyvacija, geresni laiko planavimo, organizaciniai įgūdžiai). „Švelniosios“ pasekmės dažniausiai yra susijusios susiję su ESF intervencijomis, ypač tomis, kurios yra skirtos socialiai atskirtoms grupėms. Klausimai, susiję su „švelniųjų“ pasekmių matavimu, detaliau nagrinėjami 4.6 skirsnyje.

Programos rezultatų ir pasekmių pasiekimo laikas Taip pat svarbu paminėti, kad apimtis, kuria pasekmės gali būti išreikštos kiekybiškai, priklauso nuo to, kiek laiko praėjo nuo intervencijos. Nors pasiekimų ir rezultatų rodikliai dažnai yra kiekybiniai, poveikiui pasireikšti prireikia daugiau laiko ir paprastai vertintojai jį gali įvertinti tik retrospektyviai, atsižvelgdami į kokybinius veiksnius, tokius kaip savaimiškumą (*deadweight*), neutralizavimą (*displacement*) ir netiesioginius padarinius.

4.2 Poveikio užimtumui kiekybinė išraiška

Poveikio užimtumui kiekybinė išraiška –

Šiame skyriuje pateikiamos detalios metodinės rekomendacijos, kaip apskaičiuoti poveikį užimtumui. Poveikio užimtumui apskaičiavimas yra svarbus ne tik vertinant pačių struktūrinių fondų poveikį, bet ir parodant jų indėlį į Lisabonos strategiją, kurioje numatytas tikslas paversti Europą „dinamiškiausią ir konkurencingiausią žiniomis grindžiama ekonomika

Pasekmių kiekybinė išraiška

4

struktūriniai
fondai ir
Lisabonos
strategija

pasaulyje su daugiau ir geresnėmis darbo vietomis“ iki 2010 metų. Atsižvelgiant į tai, kad užimtumo skirtumai padidėjo po ES plėtros 2004 metais, šis tikslas išlieka esminiu uždaviniu 2007-2013 metų struktūrinių fondų programavimo laikotarpiui.

Gebėjimas tiksliai įvertinti struktūrinių fondų poveikį užimtumui yra svarbus ne tik pats savaime, bet taip pat ir dėl to, kad darbo vietų pasiekimai yra visuotinai pripažįstami kaip rodiklis, nurodantis daug platesnės apimties poveikį. Tačiau dabartiniai priežiūros ir vertinimo metodai bei praktika dažnai leidžia atlikti tik menką struktūrinių fondų poveikio užimtumui vertinimą. Toliau tekste pateikiamos kai kurios pagrindinės poveikio užimtumui išmatavimo problemos:

Problemos –
poveikio
užimtumui
išmatavimas

- *Bendrų apibrėžimų ir aiškinimo nuoseklumo stoka* - tokių sąvokų kaip sukurtos (laikinos / nuolatinės ir viso etato, pusės etato) darbo vietos, išsaugotos darbo vietos ir perskirstytos darbo vietos;
- *Sunkumai, paverčiant bendrai sukurtų darbo vietų poveikį (gross employment effects) į papildomai sukurtų darbo vietų poveikį (net employment effects)* ir interpretuojant su šiuo procesu susijusias sąvokas – papildomumas, neutralizavimas ir netiesioginiai padariniai;
- *Sunkumai, nustatant tinkamus parametrus/gaires, skirtas apskaičiuoti pajamų (income multiplier) bei pasiūlos pusės (supply side multiplier) daugiklius;*
- *Įgyvendinančioms institucijoms bei paramos gavėjams pritaikytų rekomendacijų dėl poveikio užimtumui išmatavimo stoka.*

Struktūrinių fondų intervencijų poveikio užimtumui apskaičiavimo sistema pateikiama diagramoje Gairių priede A. Diagramoje yra išdėstyta skirtingų rūšių bendrai ir papildomai sukurtų darbo vietų išmatavimo struktūra. Joje taip pat akcentuojamas ryšys tarp poveikio užimtumui ir pagrindinių vertinimo kriterijų, taip pat joje pavaizduotas sąryšis tarp poveikio užimtumui ir platesnių ES politikų (ypač Lisabonos strategijos).

Apskaičiuojant poveikį užimtumui, reikalingas aiškus įvairių rūšių poveikio užimtumui apibrėžimo supratimas. Žemiau pateikiami struktūrinių fondų paramos užimtumui sąvokų paaiškinimai.

Sukurtos, išsaugotos ir perskirstytos darbo vietos

Sukurtos darbo vietos – naujos darbo vietos, sukurtos kaip *tiesioginis* konkretaus struktūrinių fondų projekto rezultatas.

Išsaugotos esamos darbo vietos – esamos darbo vietos, kurios būtų prarastos, jeigu nebūtų atlikta struktūrinių fondų intervencija.

Perskirstytos darbo vietos – sąvoka, vartojama apibūdinti

Pasekmių kiekybinė išraiška

4

situacijai, kurioje darbo vietos užimamos struktūrinių fondų paramos gavėjų tais atvejais, kai tos darbo vietos jau egzistavo, o ne buvo sukurtos kaip visiškai naujos (dažnai naudojama ESF, kai bedarbiai apmokomi asmenys užima jau egzistuojančią darbo vietą).

Sukurtos darbo vietos

Šios sąvokos ir sunkumai, su kuriais susiduriama išreiškiant juos kiekybiškai, nagrinėjami toliau tekste.

Darbo vietas, kurios buvo **sukurtos tiesiogiai** kaip struktūrinių fondų projekto rezultatas, galima palyginti lengvai išreikšti kiekybiškai – nepaisant būtinybės atskirti *pusę etato / viso etato* bei *laikinių / nuolatinių* darbo vietų ir *darbo vietų kokybės* (šie klausimai nagrinėjami toliau tekste).

Išsaugotos darbo vietos

Kiekybinis „**išsaugotų darbo vietų**“ rodiklio apskaičiavimas daugelyje ES valstybių narių sukėlė sunkumų, nes rodiklis nebuvo aiškiai apibrėžtas (*ką reiškia „išsaugota darbo vieta“?*), ir nebuvo nustatyta vienoda metodika, kaip jis turėtų būti apskaičiuotas. Į apskaičiavimus dažnai buvo įtrauktos darbo vietos, kurioms nekilo akivaizdi rizika, ir (arba) kurios gavo tik minimalią naudą iš struktūrinių fondų paramos. Sunkumai, su kuriais susiduriama siekiant tiksliai įvertinti „išsaugotas darbo vietas“, yra ypač problematiški, nes nepagrįsti apskaičiavimai (paprastai tais atvejais, kai manoma, jog visoms darbo vietoms įmonėje/sektoriuje iškilo rizika) gali lemti padidintus struktūrinių fondų darbo vietų pasiekimų apskaičiavimus.

Perskirstytos darbo vietos

Sąvoka „**perskirstytos darbo vietos**“ paprastai naudojama kalbant apie ESF mokymo intervencijas. Sakoma, kad šios intervencijos turi „perskirstymo poveikį“, kuris pasireiškia, kai paramos gavėjai, anksčiau buvę bedarbiais, dalyvauja mokymuose, kurių dėka pavyksta įsidarbinti. Kadangi darbo vietų skaičius nepasikeičia, tai yra esamų darbo vietų perskirstymas. Tačiau perskirstytos darbo vietos gali turėti naudingą poveikį padedant sumažinti ilgalaikį struktūrinį nedarbą.

2004-2006 metų programavimo laikotarpiu Lietuvoje perskirstytos darbo vietos nėra įvardintos kaip BPD priežiūros rodiklis, tačiau ši sąvoka bus naudinga vertintojams atliekant tyrimą, kas buvo pasiekta ESF intervencijų pagalba programos pabaigoje.

Laikinos/nuolatinės, viso etato/pusės etato bei tiesiogiai /netiesiogiai sukurtos darbo vietos

Pagal poveikio užimtumui kategorijas išskirtini dar trys apibrėžimai: laikinos/nuolatinės, viso etato/pusės etato bei tiesiogiai /netiesiogiai sukurtos darbo vietos.

Laikinos/nuolatinės

Laikinosios/ nuolatinės darbo vietos – laikinos darbo vietos yra tos darbo vietos, kurios egzistuoja tik intervencijos laikotarpiu, pvz.: laikinas, su statybomis susijęs darbas, siejamas su fizinės infrastruktūros

Pasekmių kiekybinė išraiška

4

darbo vietos projektu arba mokymo schemos atveju, pavyzdžiui, laikinos darbo vietos, reikalingos padėti administruoti schemą. Nuolatinės darbo vietos yra tos, kurios egzistuoja ir pasibaigus struktūrinių fondų intervencijai. Svarbu atkreipti dėmesį, kad vykdant laikinųjų ir nuolatinių darbo vietų priežiūrą, įgyvendinančios institucijos turėtų užtikrinti tinkamą laikinųjų ir nuolatinių darbo vietų atskyrimą remiamuose projektuose.

Pusės etato/viso etato darbo vietos

Viso etato/pusės etato darbo vietos – reikia atskirti pusės etato darbo vietas (paprastai mažiau negu 20 darbo valandų per savaitę) ir viso etato darbo vietas (daugiau negu 20 darbo valandų per savaitę). Idealu, jeigu pusės etato darbo vietų apskaičiavimas būtų paverstas į viso etato ekvivalentus (toliau tekste - VEE). Sąvoka „darbo vietų metai“ („*job years*“) padeda įvertinti poveikio užimtumui patvarumą, įskaitant sezonines darbo vietas (ypač žemės ūkio ir turizmo sektoriuose).

„Darbo vietų kokybė“

„Darbo vietų kokybės“ išmatavimo sąvokos svarba didėja, ypač dėl to, kad struktūrinių fondų programose vis daugiau dėmesio skiriama veiklos sričių, imlių žinioms, plėtros skatinimui. Pavyzdžiui, mokymo priemonė, pagal kurią organizuojamas profesinis mokymas kirpėjams, tikriausiai lems pakankamai didelį naujų darbo vietų skaičių (taip pat ir asmenų, užsiimančių privačia praktika, skaičių), tačiau jų kokybė bus žema. Priešingai, paramos moksliniams tyrimams ir plėtrai priemonė gali turėti tik ribotą darbo vietų kūrimo potencialą, tačiau šių darbo vietų kokybė būtų žymiai aukštesnė. Nors tai gali atrodyti akivaizdu, tačiau kyla pavojus, kad politikai ir plačioji visuomenė žiūrės vien tik į žiniasklaidoje pateiktus sukurtų darbo vietų skaičius, o ne į tai, kas iš tikrųjų vyko. Atsižvelgiant į tai, remiamuose projektuose turi būti nurodoma ir sukuriamų darbo vietų kokybė/ kvalifikacija. Yra įvairių būdų tam atlikti, įskaitant šių aspektų įvertinimą: (a) plačių profesinių klasifikacijų – rankų darbo/menkų įgūdžių, rankų darbo/gerų įgūdžių, profesinių/vadovavimo ir t.t.; (b) darbo vietų mokymo/kvalifikacijų turinio; (c) pramonės sektoriaus klasifikacijos.

Tiesioginis/netiesioginis poveikis užimtumui

Tiesioginės / netiesioginės darbo vietos – tiesioginės darbo vietos yra tos darbo vietos, kurios sukuriamos tiesiogiai struktūrinių fondų intervencijų pagalba, o ne jų sukulto poveikio, tokio kaip pasiūlos pusės ir pajamų daugiklių - taip sukurtos darbo vietos apibrėžiamos kaip netiesioginės. Apskaičiuojant netiesioginį poveikį, vertėtų nustatyti metodines gaires (*benchmarks*), kurios gali būti panaudotos, siekiant apibrėžti tinkamus parametrus, skirtus apskaičiuoti poveikį, sukeltą pasiūlos pusės, užimtumo ir pajamų daugiklių.

Yra skirtingi tinkamų parametru nustatymo būdai. Dažnai daugiklio poveikį nustatyti padeda „iš apačios į viršų“ metodas, grindžiamas paramos gavėjų apklausomis. Imant pasiūlos pusės daugiklius kaip pavyzdį, JK apklausos rodo, kad iš tų įmonių, kurios gauna struktūrinių fondų paramą, tik maža dalis (5-10%) perka prekes ir paslaugas iš artimiausios vietovės, o tai reiškia, kad pasiūlos pusės daugiklio rodikliai išsidėsto tokia tvarka: nuo 1:1,05 iki 1:1,10.

Pasekmių kiekybinė išraiška

4

Bendrai/ papildomai sukurtos darbo vietos

Bendrai sukurtas darbo vietas galima apibrėžti kaip darbo vietų, tiesiogiai sukurtų struktūrinių fondų pagalba, skaičių, tuo tarpu apibrėžiant *grynuosius padarinius (net effects) užimtumui*, atsižvelgiama į kitus veiksnius, tokius kaip papildomumą, neutralizavimą ir pakeitimo poveikį bei į netiesioginius padarinius (šios sąvokos paaiškintos toliau šiose gairėse).

Informaciją apie bendrai sukurtas darbo vietas (sukurtas ir išsaugotas darbo vietas) reikėtų surinkti priežiūros sistemose programos įgyvendinimo metu; tuo tarpu **papildomai sukurtos darbo vietos** – tai poveikio rodiklis, kuriame atsižvelgiama į netiesioginius programos įgyvendinimo padarinius, tokius kaip pasiūlos pusės, pajamų ir užimtumo daugikliai. Papildomai sukurtų darbo vietų negalima surinkti priežiūros sistemose, nes užtrunka šiek tiek laiko, kol jis pasireiškia – tinkamai jį apskaičiuoti galima tik prieš pat projekto pabaigą arba, pageidautina, kai projektas jau yra baigtas įgyvendinti.

Kodėl reikia įvertinti papildomai sukurtas darbo vietas?

Europos Komisijos užsakymu parengtose MEANS gairėse teigiama, kad „perėjimas nuo bendrai sukurtų darbo vietų apskaičiavimo prie papildomai sukurtų darbo vietų apskaičiavimo yra labai svarbus, jeigu siekiama parengti realų struktūrinių fondų intervencijos vertinimą“ (MEANS, 1997:6). Kitaip tariant, žiūrint vien tik į bendrai sukurtas darbo vietas, neįvertinama struktūrinių fondų intervencijų poveikio užimtumui visuma. Darbo vietų kūrimas aktualus ne tik struktūriniais fondams, bet ir platesnėms ES politikoms, tokioms kaip Lisabonos strategija, tad poveikio užimtumui įvertinimas (bendrai ir papildomai sukurtos darbo vietos) yra labai svarbus.

Atsakomybė už papildomai sukurtų darbo vietų apskaičiavimą tenka vertintojams, o ne projektų vykdytojams ar įgyvendinančioms institucijoms, kurios tuos projektus prižiūri.

Papildomai sukurtų darbo vietų apskaičiavimo metodika

Europos Komisijos užsakymu 1997 metais parengtose rekomendacijose „Darbo vietų skaičiavimas“ pateikiama indikatyvi metodika, kaip apskaičiuoti papildomai sukurtas darbo vietas. Nurodoma, kad „apskaičiuojant papildomai sukurtas darbo vietas, turėtų būti atsižvelgta į savaimiškumą, neutralizavimą ir daugiklio poveikį, panaudojant ankstesniųjų programų patirtį, priežiūros ir vertinimo duomenis“. Šis apibrėžimas taip pat naudojamas 2003 metų atnaujintose MEANS „Socialinės-ekonominės plėtros vertinimo gairėse“.

Žemiau nagrinėjama, kaip palaipsniui turėtų būti atliekamas bendrai sukurtų darbo vietų pavertimas papildomai sukurtomis darbo vietomis.

Pasekmių kiekybinė išraiška

4

*Papildomai
sukurtų darbo
vietų
apskaičiavi-
mas*

1 žingsnis – apskaičiuoti bendrai sukurtas darbo vietas: Poveikis užimtumui priemonės lygmeniu turėtų būti agreguotas į prioriteto ir programos lygmenis. Tai turėtų būti atliekama skirtingais programavimo raidos ciklo etapais, pradedant nuo išankstinio tikėtino poveikio užimtumui vertinimo, kuris turėtų būti periodiškai atnaujinamas vidutiniu laikotarpiu ir programos užbaigimo etape.

2 žingsnis – Padaryti bendrai sukurtų darbo vietų pakeitimus, kad būtų galima apskaičiuoti grynuosius padarinius: Poveikis užimtumui turėtų būti taip pakoreguotas, kad jis apimtų papildomumą, neutralizavimą ir netiesioginius padarinius, siekiant apskaičiuoti papildomai sukurtas darbo vietas. Ši formulė turėtų būti taikoma bendrojo poveikio pavertimui grynaisiais padariniais:

Papildomai sukurtos darbo vietos = (bendrai sukurtos darbo vietos – savaimiškumas) atėmus (1 – neutralizavimą) plus (1 + tiekimo daugiklis) plus (1 + pajamų daugiklis)

Neabejotinai, reikia apsispręsti dėl parametų, naudojamų bendrai sukurtų darbo vietų pavertimui papildomomis. Dėl šios priežasties šiam žingsniui reikalingas išorinių ekspertų indėlis, ir jis paprastai atliekamas prieš programos pabaigą arba pasibaigus programai.

3 žingsnis – Nustatyti poveikio užimtumui vertinimą platesniame kontekste:

Galutinis žingsnis turėtų būti susijęs su papildomai sukurtų darbo vietų nustatymu platesniame kontekste. Vertinimo metu turėtų būti aprašyti a) pagrindiniai vertinimo klausimai, susiję su programos lygmens poveikiu užimtumui b) vertinimas, kaip poveikis užimtumui prisideda prie platesnės darbo rinkos ir šalies/regiono ekonominės plėtros tendencijų ir c) struktūrinių fondų intervencijų įnašo į užimtumo ir susijusias ES politikos uždavinių sritis, ypač Lisabonos strategiją, peržiūrėjimas.

*Pagrindinės
bendrujų
padarinių
pavertinimo
grynaisiais
sąvokos*

Siekiant atlikti įvardintus tris metodinius žingsnius reikia labai gerai suprasti pagrindines sąvokas, naudojamas paverčiant bendrai sukurtas darbo vietas papildomomis. Toliau tekste pateikiamas trumpas terminų – papildomumas, neutralizavimas ir pakeitimas - aprašymas.

Papildomumas (*additionality*) apibrėžiamas kaip bendrasis darbo vietų ir gerovės kūrimas atėmus savaimiškumą (t.y. veiklą, kuri būtų vis tiek vykdoma ir be struktūrinių fondų intervencijos).

Neutralizavimas (*displacement*) yra tada, kai remiami projektai lemia tam tikros veiklos paradimą neremiamose tikslinėse grupėse/srityse, pvz.: nukreipiant paklausą ar konkuruojant dėl

Pasekmių kiekybinė išraiška

4

naudingo ploto ar vietinių įgūdžių.

Pakeitimas (*substitution*) yra glaudžiai susijęs su neutralizavimu. Pavyzdžiui, ESF kontekste „pakeitimas“ stebimas tada, kai remiamos veiklos pasekoje tikslinės grupės atstovai (pvz.: bedarbiai) gauna darbą tikslinei grupei nepriklausančių individų sąskaita. Tai dar vadinama „perskirstytomis darbo vietomis“.

Reikėtų pažymėti, kad šios sąvokos gali būti naudojamos ne tik paverčiant bendrai sukurtas darbo vietas papildomomis, bet ir paverčiant kitų rūšių bendras pasekmes (*outcomes*) papildomomis.

*Absoliutus,
dalinis
papildomumas*

„Papildomumo“ įvertinimas yra reikalingas, siekiant nustatyti, kokių mastu remiami struktūrinių fondų projektai pasižymi „*absoliučiu papildomumu*“ (*absolute additionality*) (t.y. veikla iš viso nebūtų vykdoma be struktūrinių fondų intervencijos) ir „*daliniu papildomumu*“ (projektai būtų vykdomi, bet mažesne apimtimi, kitokia forma ir (arba) vėlesniu laiku).

*Papildomumo
apskaičiavimas*

Papildomumą galima apskaičiuoti, naudojant „iš viršaus į apačią“ arba „iš apačios į viršų“ metodą. „Išilginių“ (*longitudinal*) patikimų duomenų serijų atveju galima palyginti paramą gavusias ir paramos negavusias tikslines grupes/sritis arba nustatyti papildomumą, atliekant regresinę analizę. Tačiau daugeliu atvejų papildomumas turės būti apskaičiuojamas empirinių tyrimų, t.y. paramos gavėjų apklausų, kurių metu jų klausama, kas būtų atsitikę, jeigu parama nebūtų suteikta, pagalba. Kartais ši sąvoka vadinama „kontrafaktine“ (*counterfactual*).

Savaimiškumas

Savaimiškumas (*deadweight*) apibūdina situaciją, kai struktūrinių fondų parama būtų labai mažai ką pakeitusi arba iš viso nieko nepakeitusi, o projektai vis tiek būtų vykdomi, panaudojant kitus finansavimo šaltinius. Pavyzdžiui, paramos verslui priemonės, skirtos MVĮ, atveju alternatyvūs finansavimo šaltiniai gali būti įmonių nuosavos lėšos arba nacionalinė valstybės finansuojama paramos verslui schema.

Savaimiškumo lygis projekto lygmeniu yra glaudžiai susijęs su struktūrinių fondų paramos intensyvumu – tais atvejais, kai paramos procentas yra nedidelis, daug sunkiau teigti, jog projektai nebūtų vykdomi negavus paramos. Tais atvejais, kai veiksmai pirmiausia yra nukreipti į darbo vietų išsaugojimą įmonėse smunkančiuose sektoriuose, neutralizavimo efektas gali būti santykinai didelis. Priešingai, kai dėmesio centre – MVĮ skatinimas augančiuose sektoriuose, papildomumas bus aukštas, ypač jeigu tikslinė grupė yra naujai steigiamos, o ne jau egzistuojančios MVĮ, o darbo vietų neutralizavimo paramos negavusiose įmonėse rizika bus labai nedidelė – bent jau tame pačiame regione.

Pasekmių kiekybinė išraiška

4

Savaimiškumas yra glaudžiai susijęs su papildomumo sąvoka ir jį galima įvertinti naudojant panašų metodinį principą, t.y. apklausas arba ankstesnes gaires (*benchmarks*), siekiant apskaičiuoti projektų, kurie būtų vykdomi, nepaisant to, ar gaunama ES parama, dalį. Paprastai manoma, jog savaimiškumas sudaro maždaug 30%.

Neutralizavimas

Neutralizavimas (*displacement*) – naudojamas apibūdinti situacijai, kai teigiamą programos poveikį tikslinei grupei „neutralizuoja“ neigiamas šalutinis poveikis kitoms tikslinėms grupėms arba geografiškai arti esančioms teritorijoms. Pavyzdžiui, įmonė, kuri naudoja subsidijų įdarbinant papildomus darbuotojus schema, darbuotojus gali priimti kitų darbuotojų, už kuriuos neskiriamos subsidijos ir kurie, jei nebūtų tokios schemos, būtų įsidarbinę įmonėje, sąskaita. Paramos neutralizavimas regione gali pasireikšti įvairiais atvejais, įskaitant (a) *produktų rinkas* (*product markets*), kai paramą gavusios įmonės produkcija užima kitos vietinės įmonės, gaminančios tas pačias prekes ar teikiančias tas pačias paslaugas, rinkos dalį arba kai mokymai bedarbiams padeda jiems gauti darbą kitų asmenų, kurie nedalyvavo mokymuose, sąskaita; ir (b) *veiksnių rinkas* (*factor markets*), kai paramą gavusios įmonės naudoja menkais vietiniais gamybos veiksniais (pvz.: tam tikrais įgūdžiais arba žeme) arba padidina jų kainas.

Neutralizavimas skiriasi priklausomai nuo remiamos veiklos rūšies ir apimamos srities dydžio. Kai kurių vietinių paslaugų – pvz.: mažmeninės prekybos maisto produktais, kirpimo, automobilių remonto – atveju neutralizavimas vietos regione gali siekti beveik 100%. Ir priešingai, vidaus investicijų, kurios naudojamos visiškai naujai veiklai pradėti, atveju neutralizavimas vietiniu lygmeniu bus nežymus.

Pakeitimo padariniai

Pakeitimo padariniai (*substitution effects*) apibūdina situaciją, kai galimybė pasinaudoti ES finansavimu lemia įmonės vienos veiklos pakeitimą panašia veiklos sritimi. Yra skirtingų būdų pakeitimo poveikiui apskaičiuoti, įskaitant „iš viršaus į apačią“ ir „iš apačios į viršų“ tyrimų metodus. Paprastai „iš apačios į viršų“ metodu, tokį kaip reprezentacinės paramos gavėjų imties apklausa, vertintojai naudoja konkrečios programos pakeitimo padariniams apskaičiuoti.

Netiesioginiai padariniai

Netiesioginiai padariniai (*indirect effects*) – tai socialiniai-ekonominiai pokyčiai, atsiradę netiesiogiai dėl vykdomos intervencijos. Netiesioginiai padariniai (teigiami/ neigiami) apima tik intervencijos rezultatus (*results*) ir poveikį (*impact*), ši sąvoka nevertinama intervencijos pasiekimams (*outputs*) apibūdinti. Netiesioginiai padariniai daugiausiai atsiranda dėl pajamų daugiklio (*income multiplier*) bei pasiūlos pusės daugiklio (*supply-side multiplier*).

Daugikliai

Pajamų daugiklis skatina netiesioginius intervencijos padarinius dėl pajamų ar vartojimo padidėjimo, kurį sąlygoja intervencija. Išlaidos vietos ekonomikoje lemia papildomų (netiesioginių) darbo vietų

Pasekmių kiekybinė išraiška

4

sukūrimą. Vietinis daugiklio poveikis paprastai yra gana mažas: apskaičiavimai yra apie 1,1. Regioniniai daugikliai gali būti didesni ir svyruoti nuo 1,2 iki 1,5.

Pasiūlos pusės daugiklis skatina netiesioginius intervencijos padarinius, kurie pasireiškia dėl paramą gavusių įmonių konkurencingumo padidėjimo, o tuo pačiu ir jų gaminamų prekių ar teikiamų paslaugų apimčių išaugimo. Pasiūlos pusės daugiklio efektas užimtumui ES valstybių narių darbo rinkose ankstesniais programavimo laikotarpiais svyravo nuo maždaug 1,05 iki 1,11.

Atlikti tyrimai rodo, kad papildomumo, neutralizavimo ir netiesioginių padarinių poveikis užimtumui yra skirtingas. Žemiau lentelėje šie parametrai apibendrinami pagal jų poveikį užimtumui:

Grynujų padarinių užimtumui (net employment effects) apskaičiavimo parametrai

Poveikis užimtumui	Papildomumas	Neutralizavimas	Netiesioginiai padariniai
Sukurtos darbo vietos	Didelis (70-80%)	Mažas (10-15%)	Didelis (1:1.5+)
Išsaugotos darbo vietos	Mažas (20-20%)	Didelis (60-70%)	Mažas (1:1 ar mažesnis)
Perskirstytos darbo vietos	Didelis (50-60%)	Vidutinis (40-50%)	Vidutinis (1:1,1 iki 1,5)

Šaltinis: CSES atliekamas tyrimas dėl poveikio užimtumui išmatavimo Europos Komisijos Regioninės politikos GD

Daugelis veiksnių turi įtakos bendrųjų/grynujų padarinių apimtims. Pavyzdžiui, papildomumo apimčiai projekto lygmeniu didelę įtaką turi struktūrinių fondų paramos intensyvumo lygis – kai jis yra nedidelis, daug sunkiau teigti, kad projektai nebūtų vykdomi, jeigu nebūtų gauta parama.

Taip pat ir tais atvejais, kai veiksmai yra skirti pirmiausia darbo vietoms įmonėse smunkančiuose sektoriuose išsaugoti, neutralizavimas gali būti palyginti didelis. Ir priešingai, tais atvejais, kai dėmesys sutelkiamas į MVĮ augančiuose sektoriuose skatinimą, papildomumas bus didelis, ypač jeigu tikslinė grupė yra naujai steigiamos, o ne egzistuojančios MVĮ, ir darbo vietų perkėlimo paramos negavusiose įmonėse – bent jau tame pačiame regione – rizika bus labai nedidelė.

Pagrindinė problema, apskaičiuojant papildomai sukurtas darbo vietas, yra susijusi su tinkamų parametrų nustatymu. Siekiant nustatyti tinkamas gaires (*benchmarks*) skirtingoms struktūrinių fondų intervencijų rūšims yra naudojami įvairūs metodai. Jie apima:

Pasekmių kiekybinė išraiška

4

- Parametrų nustatymą remiantis kitais vertinimo tyrimais;
- Apklausų atlikimą, siekiant apskaičiuoti papildomumą (ir savaimiškumą), neutralizavimą ir netiesioginius padarinius;
- Statistinius metodus (pvz.: regioninio užimtumo tendencijų pasikeitimų analizes);
- Ekonometrinius modelius, skirtus apskaičiuoti grynuosius struktūrinių fondų padarinius užimtumui.

Šie skirtingi poveikio užimtumui apskaičiavimo metodai turi įvairių pranašumų ir trūkumų. Iš keturių galimų variantų vertintojai dažniausiai naudoja pirmuosius du metodus.

Nustatant parametrus remiantis ankstesniais vertinimo tyrimais, išvengiama sudėtingų tyrimų daugiklių padariniams nustatyti, o tai gali būti tinkama, jeigu vertinimui skirti biudžeto ištekliai yra riboti. Tačiau akivaizdus trūkumas yra tas, kad daugikliai turėtų būti idealiai pritaikyti atskiroms programoms, o ne paimti iš kitur atliktų vertinimo tyrimų, nes yra daugybė kintamųjų, būdingų konkrečios programos sritims, kurie turės įtakos daugiklių padariniams.

Informacija, gauta atliekant reprezentacinės paramos gavėjų imties apklausą, gali būti panaudota daugikliams nustatyti. Tada ji gali būti išplėsta, siekiant apskaičiuoti grynuosius padarinius užimtumui prioriteto ir programos lygmenimis. Apklausų, skirtų nustatyti pasiūlos pusės, pajamų ir užimtumo daugiklius, pranašumas yra tas, kad jos apima „iš apačios į viršų“ dimensiją, nustatant tinkamus parametrus gryniesiems padariniams apskaičiuoti.

Ekonometriniai „iš viršaus į apačią“ modeliai, skirti programos padariniams užimtumui apskaičiuoti, potencialiai tinka siekiant įvertinti grynujų padarinių užimtumui visumą. Akivaizdi rizika, susijusi su „iš apačios į viršų“ metodu, yra ta, kad priežiūros sistemose gali būti nepakankamai įvertinti tiesioginiai padariniai užimtumui (dėl to, kad sudėtinga tiksliai kiekybiškai išreikšti poveikį užimtumui - atskirti laikinąsias darbo vietas nuo nuolatinių ir t.t.), – o tai turės šalutinį poveikį, pasireiškiantį nepakankamu grynujų padarinių užimtumui įvertinimu. Ekonometriniai modeliai yra tinkamesni didelėms programos sritims negu mažesnėms geografinėms sritims.

4.3 Bendrųjų ir grynujų pasekmių atskyrimas

Siekiant užfiksuoti visapusišką programos poveikį, svarbu atskirti bendrąsias pasekmes (outcomes) nuo grynujų. Kalbant apie programos poveikį užimtumui jau buvo apibrėžtos pagrindinės sąvokos – savaimiškumas, neutralizavimas, pakeitimas, netiesiogiai padariniai, - kurias galima taikyti apskaičiuojant ir kitas programos grynąsias pasekmes.

*Bendrosios /
grynosios
pasekmės*

Pasekmių kiekybinė išraiška

4

Jeigu nebus atsižvelgiama į šiuos veiksnius, vertinimo rezultatuose gali būti nepakankamai įvertintos arba pervertintos programos pasekmės. Todėl labai svarbu vertinime aiškiai nurodyti, ar pasekmės buvo vertinamos bendruoju (*gross effects*) ar grynuoju (*net effects*) principu. Toliau pateikiama grynujų padarinių vertinimo formulė:

$$\text{Grynieji padariniai} = [(\text{bendrieji padariniai}) - (\text{neutralizavimas} + \text{pakeitimas}) + (\text{netiesioginiai padariniai})]$$

Labai nedaug vertinimų paremti išsamiais pirminių šaltinių tyrimais, kurie turėtų padėti apskaičiuoti visus paminėtus veiksnius. Savaimiškumą galima ištirti paprašant naudos gavėjų pateikti informaciją, reikalinga finansiniam papildomumui apskaičiuoti. Tačiau neutralizavimo, pakeitimo ir netiesioginių padarinių apskaičiavimui reikalingi daug sudėtingesni ir daug platesnės apimties tyrimai; dėl tos priežasties paprastai remiamasi standartiniais parametrais, paimtais iš kitų vertinimų.

4.4 Tiesioginių ir netiesioginių padarinių atskyrimas

Padarinys (*effect*) – tai socialinis-ekonominis pokytis, atsiradęs tiesiogiai ar netiesiogiai dėl vykdomos intervencijos. Padarinys apima teigiamus/ neigiamus intervencijos rezultatus (*results*) ir poveikį (*impact*), ši sąvoka nevartojama intervencijos pasiekimams (*outputs*) apibūdinti. Netiesioginiai padariniai daugiausiai atsiranda dėl pajamų daugiklio (*income multiplier*), pasiūlos pusės daugiklio (*supply-side multiplier*), bei užimtumo daugiklio (*employment multiplier*).

- **Pajamų daugiklis** – netiesioginis intervencijos padarinys, atsirandantis dėl pajamų ar vartojimo padidėjimo, kurį sąlygoja intervencija.
- **Pasiūlos pusės daugiklis** - netiesioginis intervencijos padarinys, pasireiškiantis dėl paramą gavusių įmonių konkurencingumo padidėjimo, o tuo pačiu ir jų gaminamų prekių ar teikiamų paslaugų apimčių išaugimo.
- **Užimtumo daugiklis** – netiesioginis intervencijos padarinys, pasireiškiantis dėl sukurtų papildomų darbo vietų, kurios gali savo ruožtu lemti netiesioginių darbo vietų sukūrimą dėl padidėjusių išlaidų vietos ekonomikoje.

Kaip paaiškinta skirsnyje dėl poveikio užimtumui išmatavimo, yra keletas alternatyvių metodų, skirtų netiesioginiams intervencijos padariniams apskaičiuoti. Jie apima daugiklių rodiklių parametru nustatymą remiantis ankstesniais vertinimais ir jų pritaikymą, atsižvelgiant į programos

Pasekmių kiekybinė išraiška

4

kontekstą, bei reprezentacinės naudos gavėjų imties apklausų atlikimą, siekiant apskaičiuoti netiesioginį poveikį.

Keletas pagrindinių dalykų, kuriuos reikia turėti omenyje apibrėžiant parametrus, skirtus netiesioginiams padariniams per daugiklius apskaičiuoti:

- *Pasiūlos pusės daugikliai* yra mažesni, negu galima tikėtis, pagal pasklidimo vietos ekonomikoje poveikį, tačiau jie yra stipresni poveikio regioninei ir šalies ekonomikai atžvilgiu. Tai nėra problema Lietuvoje, kur visa šalis 2007-2013 metais bus klasifikuojama kaip vienas konvergencijos tikslo regionas.
- Pradinis taškas vertinant *pajamų daugiklius* – apskaičiuoti kiekvienos tiesioginės sukurtos darbo vietos perkamąją galią (ji žymiai skirsis pagal sektorius). Tada tai galima išplėsti iki bendro perkamosios galios padidėjimo dėl struktūrinių fondų pagalba sukurtų darbo vietų. Tuomet galima apskaičiuoti naudos (vietos, regiono ir šalies) ekonomikai mastą. Neabejotinai, didesnės pridėtinės vertės pramonės šakose pajamų daugiklių pagalba bus sukurta daugiau netiesioginių darbo vietų.
- *Užimtumo daugikliai* skiriasi pagal sektorius – JAV atlikti tyrimai rodo, kad užimtumo daugikliai gamyboje yra didesni negu kituose ūkio sektoriuose, tokiuose kaip verslo paslaugos ir sveikatos apsaugos sektorius (tai galima priskirti didesniems tiekimo grandinės daugikliams gamybos srityje).

4.5 Svertų poveikis (*leverage effect*)

Apskaičiuojant struktūrinių fondų intervencijų tęstinumą, svarbi sąvoka yra „svertų poveikis“. **Svertų poveikis** – tai finansinių išteklių suma, papildomai pritraukta įgyvendinant ES finansuojamą projektą, priemonę ar programą. Svertų poveikis yra nustatytas kaip priežiūros rodiklis įgyvendinant Lietuvos 2004 – 2006 metų BPD. Jis taikomas visoms BPD trečiojo prioriteto „Gamybos sektoriaus plėtra“ priemonėms.

Galima išskirti dvi svertų poveikio rūšis: „svertų poveikį ES lėšoms“ ir „svertų poveikį valstybės lėšoms“:

- *Svertų poveikis ES lėšoms (the leverage effect on EU funds)* – papildomi ištekliai, pritraukti į struktūrinių fondų programą bendro šalies finansavimo pagalba (valstybinis sektorius + privatusis sektorius), neskaitant ES finansavimo dalies.
- *Svertų poveikis viešosioms lėšoms (the leverage effect on public funds)* – privataus sektoriaus lėšos, kurios pritrauktos kaip tiesioginė viešųjų lėšų (ES struktūrinių fondų ir bendrojo

Skirtingos
„svertų“
(leverage)
rūšys

Pasekmių kiekybinė išraiška

4

finansavimo), suteiktų per struktūrinius fondus, pasekmė.

Svertų poveikis – Lietuvos kontekstas

Reikia pastebėti, kad Lietuvos kontekste svertų poveikio rodiklis pagal apibrėžimą, kurį taiko Europos Komisija, gali būti apskaičiuojamas tik BPD 3.1 priemone „Tiesioginė parama verslui“. Tačiau keletui BPD priemonių (3.2, 3.3, 3.4) šis rodiklis yra naudojamas platesne apimtimi, į „svertų poveikio“ sąvoką įtraukiant netiesioginius padarinius - daugiklių efektus. Pavyzdžiui, turizmo infrastruktūros projekto, kurį visiškai finansuoja valstybės sektorius, atveju „svertų poveikį“ galima apskaičiuoti įvertinant netiesioginius padarinius, tokius kaip didesnės privataus sektoriaus investicijos į turizmo plėtrą srityje, kuri yra gretima valstybės finansuojamam projektui. Tai yra kita „svertų poveikio“ forma. Kaip ir su kitomis netiesioginio poveikio rūšimis, nors jas ir galima prognozuoti paraiškos pateikimo etape, tačiau įvertinti jas galima tik retrospektyviai, nes netiesioginiams padariniams reikia daugiau laiko pasireikšti negu tiesioginiam poveikiui, priskirtinam konkrečiam projektui.

„**Svertų poveikis ES lėšoms**“ yra naudinga priemonė, skirta įvertinti ES lėšų „Bendrijos pridėtinės vertės“ laipsnį, t.y. kokie papildomi šalies finansiniai ištekliai buvo pritraukti kaip tiesioginis ES struktūrinių fondų rezultatas. Tai gali būtų apskaičiuota projekto lygmeniu ir išplėsta iki priemonės, prioriteto ir programos lygmenų.

Iš Europos Komisijos perspektyvos, svertų poveikis ES lėšoms yra įdomus matas, parodantis svertų poveikio, kurį sukelia ES ištekliai, laipsnį. Iš vadovaujančiosios institucijos, atsakingos už konkrečią struktūrinių fondų programą, perspektyvos, svertų poveikis ES lėšoms suteikia naudingos informacijos apie ES lėšų vaidmenį, pritraukiant investicijas į ekonomikos plėtrą iš nacionalinių finansavimo šaltinių, neskaitant to, ką buvo galima pasiekti pagal vien tik šalies finansuojamą socialinės-ekonominės plėtros programą.

Svertų poveikį ES lėšoms galima apskaičiuoti pagal šią formulę:

Svertų poveikio ES lėšoms apskaičiavimo formulė

Struktūrinių fondų parama / ne ES finansavimo šaltiniai (šalies viešojo sektoriaus ir privačios lėšos) – neutralizavimas = svertų poveikis ES lėšoms

Toliau tekste pateikiame praktinį pavyzdį, kaip apskaičiuoti turizmo projekto, finansuojamo iš ERPF, svertų poveikį.

Svertų poveikis ES fondams – 1 pavyzdys

Bendros projekto išlaidos: 10 mln. eurų

- ERPF subsidijos paskyrimas: 5 mln. eurų
- šalies įnašas (viešasis sektorius): 3 mln. eurų
- šalies įnašas (privatus sektorius) : 2mln. eurų

Pirmasis pavyzdys

Pasekmių kiekybinė išraiška

4

Svertų poveikio ES lėšoms apskaičiavimas:

5 mln. eurų (ERPF) / 5 mln. eurų (šalies bendras finansavimas) =
100% arba svertų santykis 1:1

Pateiktame pavyzdyje struktūrinių fondų finansavimo 1 euras buvo paskirtas už kiekvieną šalies bendro finansavimo (valstybės ir privataus sektoriaus) eurą.

Savaime aišku, apskaičiuojant svertų poveikį ES lėšoms, taip pat reikėtų tinkamai atsižvelgti į apimtį, kuria šalies finansavimas yra iš tikrųjų „papildomas“ (žr. „papildomumo“ sąvokos paaiškinimą skirsnyje, kuriame aptariamas bendrųjų padarinių pavertinimas grynaisiais).

„**Svertų poveikis viešosioms lėšoms**“ – kitas naudingas matavimo dydis. Juo siekiama įvertinti privataus sektoriaus investicijas, pritrauktas kaip bendrojo finansavimo dalį. Kitaip tariant, jis palygina finansinius išteklius, gautus iš privataus sektoriaus, su tais, kurie buvo paskirti kaip viešojo sektoriaus finansavimas (nacionalinis ir ES).

*Svertų
poveikis
valstybės
lėšoms*

Svertų poveikį viešosioms lėšoms galima apskaičiuoti pagal šią formulę:

Struktūrinių fondų parama + šalies viešojo sektoriaus finansavimas / privatus finansavimas = svertų poveikis viešosioms lėšoms

Svertų poveikis viešosioms lėšoms – naudingas dydis, skirtas struktūrinių fondų finansiniam tęstinumui įvertinti. Nors tai ir nėra esamo laikotarpio problema Lietuvoje, kur struktūrinių fondų paramos intensyvumas (maksimalus skiriamos struktūrinės paramos procentas) yra didelis, finansinis tęstinumas yra esminė problema valstybėse narėse / regionuose, kur suteikiamas struktūrinių fondų finansavimas mažėja, o tai didina konkurenciją tarp potencialių paramos gavėjų.

Daugelyje regionų, kuriuose struktūrinių fondų lėšos buvo nuolat mažinamos, atsižvelgiant į ekonomikos pažangą ir mažesnę regioninės paramos poreikį, projektai pasižymi didesniu finansinio tęstinumo lygiu dėl pritraukiamų į projektą reikšmingų privataus sektoriaus išteklių. Tokiais atvejais yra daugiau tikimybės, kad juos patvirtins valdžios institucijos, siekiančios maksimaliai padidinti ES išteklių našumą ir efektyvumą.

Reikėtų akcentuoti, kad nors svertų poveikio apskaičiavimas yra palyginti nesudėtingas, rodiklį svarbu įvertinti atsižvelgiant į kontekstą. Pavyzdžiui, jeigu pasiektas pernelyg didelis svertų poveikis valstybės lėšoms, tai gali reikšti, kad projektas nepasižymi tikruoju „papildomumu“, t.y. kad jis būtų vykdomas, nepaisant to, ar gaunama struktūrinių fondų parama, ar ne.

Lyginant svertų poveikį viešosioms lėšoms svarbu atsižvelgti į paramos

Pasekmių kiekybinė išraiška

4

intensyvumo skirtumus. Tai yra svarbu, nes struktūrinių fondų paramos intensyvumas tradiciškai skiriasi skirtingose valstybėse narėse ir regionuose, priklausomai nuo makroekonominių veiksnių, t.y. BVP, tenkančio vienam gyventojui.

Žemiau pateikiamas labai paprastas pavyzdys, kaip apskaičiuoti svertų poveikį viešosioms lėšoms, panaudojant rizikos kapitalo finansavimo schemą, pagal kurią suteikiamos paskolų garantijos MVĮ.

Svertų poveikio valstybės lėšoms apskaičiavimo pavyzdys

Svertų poveikis viešosioms lėšoms – 2 pavyzdys

Įsteigtas paskolų fondas X, kurio dydis 80 mln. eurų

ERPF subsidija : 15 mln. eurų

Nacionalinis įnašas (viešasis sektorius): 5 mln. eurų

Nacionalinis įnašas iš finansinės institucijos, administruojančios schemą viešojo sektoriaus vardu (privatus finansavimas): 60 mln. eurų

Svertų poveikis viešosioms lėšoms apskaičiuojamas taip:

15 mln. eurų (ERPF) + 5 mln. eurų (nacionalinis viešasis bendrasis finansavimas) / 60 mln. eurų (privataus sektoriaus finansavimas) = 300% arba svertų santykis 1:3

Pateiktame pavyzdyje svertų poveikis viešosioms lėšoms yra 1:3 t.y. kiekvienam viešojo finansavimo (ES, nacionalinio viešojo) eurui tenka 3 eurai privačiojo sektoriaus finansavimo.

4.6 „Švelniųjų“ pasekmių priežiūra

„Švelniosios“ pasekmės

Kai kurios struktūrinių fondų pasekmės – vadinamos „kietosiomis (*hard*) pasekmėmis“ – gali būti įvertintos kiekybiškai, tuo tarpu „švelniosios“ pasekmės gali būti vertinamos tik kokybiniu požiūriu. Šių pasekmių apibrėžimai buvo pateikti 4.1 skyriuje.

ESF ir švelniosios pasekmės

Patirtis rodo, kad yra tam tikrų sunkumų, susijusių su „švelniųjų“ pasekmių priežiūra. Pavyzdžiui, programų, finansuojamų iš ESF ir nukreiptų į bedarbius asmenis, priežiūros sistemose, dėmesys tradiciškai sutelkiamas į tokius kiekybinius pasiekimus kaip asmenų, gavusių darbą, skaičių ir asmenų, įgijusių profesinę kvalifikaciją, skaičių – t.y. „kietąsias“ pasekmes. Tačiau vis dažniau pripažįstama, kad tokios priemonės yra netinkamos, kai jos taikomos atskirai viso projekto ar programos sėkmei parodyti.

„Kietosios“ pasekmės neatskleidžia pilno sėkmės vaizdo – pavyzdžiui,

Pasekmių kiekybinė išraiška

4

ar padidėjo mokymuose dalyvavusių tikslinių grupių atstovų įsidarbinimo galimybės. Be to, nepanašu, kad "kietosios" pasekmės būtų pasiektos tais atvejais, kai tikslinės grupės yra atskirtos socialiniu požiūriu ir gali susidurti su daugialypėmis kliūtimis, siekiant gauti darbą.

Tokiais atvejais „švelniosios“, kokybinio pobūdžio pasekmės galėtų būti laikomos bendros priežiūros sistemos dalimi. „Švelniųjų“ rodiklių pavyzdys – asmens, dalyvaujančio mokymuose, „nukeliauto atstumo“ (*“distance travelled”*) apskaičiavimas. Kitaip tariant, nors ir dalyvavęs ESF finansuojamuose mokymuose, apmokomas asmuo gali išsyt negauti darbo, tačiau jis gali gauti naudos kitais „švelniaisiais“ aspektais, pvz.: įgijęs geresnius bendravimo įgūdžius, didesnę pasitikėjimą savimi ir t.t.

Galimi „švelniųjų“ ESF pasekmių priežiūros rodiklių pavyzdžiai:

„Švelniųjų“
pasekmių
pavyzdžiai

- *Pagrindiniai darbo įgūdžiai* – pagrindinių įgūdžių, kalbos ir bendravimo įgūdžių įgijimas;
- *Nuostatų, požiūrių įgūdžiai* – pavyzdžiui, didesnis motyvacijos, pasitikėjimo ir savigarbos lygis;

Šaltinis: JK Užimtumo studijų instituto tyrimas, atliktas Švietimo ir įgūdžių departamento užsakymu.

4.7 Horizontaliųjų sričių priežiūra

Horizonta-
liosios sritys

Yra keletas horizontalaus lygio sričių, kurių priežiūrą struktūrinių fondų programų įgyvendinimo eigoje, yra privaloma atlikti pagal ES reglamentus. 2000 – 2006 m. programavimo laikotarpiu šios sritys apima: darnų vystymąsi, lygias galimybes bei informacinę visuomenę. Pagal Europos Komisijos reglamentą (EB) Nr. 438/2001 valstybė narė privalo rinkti šią informaciją, susijusią su horizontaliomis sritimis:

- Projekto vieta yra a) mieste, b) kaime arba c) geografiniu požiūriu neapibrėžtoje vietoje.
- Projektas a) pagrindinį dėmesį sutelkė į aplinką, b) nekenkia aplinkai, c) nedaro jokio poveikio aplinkai.
- Projektas a) pagrindinį dėmesį sutelkė į lyčių lygybę, b) turi teigiamą poveikį vyrų ir moterų lygybei arba c) nedaro jokio poveikio tokiai lygybei.

Pažymėtina, kad tokios faktinės situacijos rinkimas neužtikrina horizontalių sričių prioritetų įgyvendinimo programos eigoje. Kita vertus, 1994 - 1999 ir 2000 - 2006 metų programavimo laikotarpiais buvo susidurta su sunkumais, įtraukiant horizontaliąsias sritis į priežiūros rodiklių sistemas. Horizontaliąsias sritis sunku išreikšti kiekybiškai, konkretaus projekto ar priemonės indėlis į horizontaliąsias sritis dažnai

Pasekmių kiekybinė išraiška

4

gali būti įvertintas tik kokybiniu požiūriu. Taigi, horizontaliosios veiklos rodikliai turėtų būti patvirtinti tik konkrečiai priemonei, kai tai tinkama. Europos Komisijos rekomendacijose nurodoma, kad: „horizontaliųjų prioritetų rodikliai turėtų būti pirmiausia taikomi priemonėms, kurios turi reikšmingą poveikį horizontaliajai sričiai“.

2005 metų Europos Komisijos darbo dokumento dėl priežiūros ir rodiklių projekte pateikiamos rekomendacijos dėl horizontaliųjų rodiklių įtraukimo į programas 2007 – 2013 metais. Tarp pagrindinių aspektų, išryškintų rekomendacijose, paminėtini šie:

- horizontaliosios sritys turi būti įtvirtintos programos bendrų priežiūros rodiklių sistemoje ir neišskirtos į specifinių rodiklių sistemą;
- svarbu surinkti svarbius duomenis ir vengti tik simboliško horizontaliųjų sričių įtraukimo į visas priemones.

Minimame dokumente taip pat akcentuojama, kad priežiūros rodiklių sistemos išlaikymas yra brangus, ir kad horizontalieji rodikliai turėtų būti taikomi vien tik priemonės lygmeniu, kur tikėtinausia, jog pasireikš reikšmingas poveikis konkrečiai horizontaliajai sričiai.

Terminų žodynelis

A

A1 Terminų žodynelis

Priežiūros rodikliai

Finansiniai rodikliai ir susiję terminai

Finansiniai rodikliai – tai rodikliai, kiekybiškai išreiškiantys struktūrinių fondų finansines išlaidas.

Lėšų paskirstymas (*financial allocation*) – suma, paskirta konkrečiam prioritetui ar priemonei programos pradžioje. Lėšų paskirstymą galima keisti programos įgyvendinimo metu, pritarus priežiūros komitetui (priemonės lygmens pakeitimai) ir Europos Komisijai (prioriteto lygmens pakeitimai).

Įsipareigojimai (*commitments*) – Europos Komisijos ir ES valstybės narės sprendimas skirti numatytą lėšų sumą ES struktūrinių fondų finansuojamai programai įgyvendinti.

Mokėjimai (*payments*) – tai lėšos, faktiškai išmokėtos pateikus mokėjimo prašymus ar mokėjimo paraiškas finansuoti tam tikrą veiksmą, priemonę ar programą pagal jos tinkamas išlaidas.

Bendrojo finansavimo lėšos – lėšos projektams, kuriems skirta ES struktūrinių fondų lėšų, bendrai finansuoti. Šios bendrojo finansavimo lėšos gali susidaryti iš Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšų, skiriamų kaip parama projektui, ir/arba projekto vykdytojo įnešamų Lietuvos Respublikos valstybės, savivaldybių biudžetų lėšų, taip pat kitų piniginių išteklių, kuriais disponuoja valstybė ir/arba savivaldybės (išskyrus kitus ES finansinės paramos šaltinius). Bendrojo finansavimo lėšomis taip pat gali būti pripažįstamos projekto vykdytojo įnešamos fizinių ir/arba juridinių asmenų lėšos, skirtos viešiesiems tikslams.

Struktūrinių fondų intervencijų uždaviniai, fiziniai rodikliai ir susiję terminai

Uždaviniai

Konkretūs uždaviniai (*specific objectives*) – tai intervencijos vertinimo pagrindas, atsižvelgiant į trumpalaikius rezultatus tiesioginiams paramos gavėjams.

Tarpiniai uždaviniai – tai intervencijos vertinimo pagrindas, atsižvelgiant į trumpojo-vidutinio laikotarpio padarinius (*effects*) tiesioginiams ir netiesioginiams paramos gavėjams.

Bendrieji uždaviniai (*global objectives*) – tai intervencijos vertinimo pagrindas, atsižvelgiant į ilgalaikį ir platesnį intervencijos poveikį (arba bendrąjį poveikį).

Kiekybiniai tikslai (*targets*) – pasekmės, kurios turi būti pasiektos, įgyvendinat projektą, priemonę arba programą.

Rodikliai

Konteksto rodikliai – makroekonominiai ir kiti strateginiai priežiūros rodikliai, skirti išmatuoti, kokią naudą struktūrinių fondų parama duoda socialinei-ekonominei situacijai

Terminų žodynelis

A

regione / šalyje, bėgant laikui.

Pradiniai (baseline) rodikliai – pradiniai rodikliai suteikia informacijos apie pradinę padėtį įgyvendinamos struktūrinių fondų programos pradžioje, siekiant įvertinti pokyčius per apibrėžtą laikotarpį.

Programos rodikliai – dvi rodiklių rūšys, skirtos įvertinti programos vykdymą – „finansiniai rodikliai“ (skirti įvertinti finansines išlaidas) ir „fiziniai rodikliai“ (skirti įvertinti pasiekimus ir rezultatus). Fiziniai rodikliai skirstomi į pasiekimų, rezultatų ir poveikio rodiklius:

- **Pasiekimai (outputs)** – produktai ar paslaugos, tiesiogiai sukuriami finansuojamos veiklos metu (pvz., mokymo kursai, nutiesti keliai ir pan.);
- **Rezultatai (results)** – kiekybiškai išmatuojama nauda, kurią tiesioginiai paramos gavėjai gauna išsyk įgyvendinus finansuojamas veiklas / priemonę (pvz., įsidarbinimo gebėjimų padidėjimas, sutaupyta energija, sutrumpėjęs kelionės laikas ir pan.). Šie rodikliai gali būti fiziniai (sėkmingai apmokytų darbuotojų skaičius, nelaimių kelyje skaičius ir pan.) arba finansiniai (poveikis privataus sektoriaus lėšoms, sumažėjusios transporto išlaidos);
- **Poveikis (impact)** – bendresnė socialinė-ekonominė nauda, pasireiškusi dėl projekto/ programos įgyvendinimo ir stebima ilguoju laikotarpiu (papildomos darbo vietos, sumažėjęs struktūrinis nedarbas, didesnis įmonių konkurencingumas ir pan.).

Pagrindiniai (core) rodikliai – programos rodikliai, kurie gali būti agreguoti iš priemonės į prioritetą ir programos lygmenis ir naudojami palyginimams programos ribose bei su kitomis struktūrinių fondų programomis.

Padariniai

Padarinys (effect) – tai socialinis-ekonominis pokytis, atsiradęs tiesiogiai ar netiesiogiai dėl vykdomos intervencijos. Padarinys apima teigiamus/ neigiamus intervencijos rezultatus (*results*) ir poveikį (*impact*), ši sąvoka nevertinama intervencijos pasiekimams (*outputs*) apibūdinti. Netiesioginiai padariniai daugiausiai atsiranda dėl pajamų daugiklio (*income multiplier*) bei pasiūlos pusės daugiklio (*supply-side multiplier*).

Pajamų daugiklis (income multiplier) – netiesioginis intervencijos padarinys, atsirandantis dėl pajamų ar vartojimo padidėjimo, kurį sąlygoja intervencija.

Pasiūlos pusės daugiklis (supply-side multiplier) - netiesioginis intervencijos padarinys, pasireiškiantis dėl paramą gavusių įmonių konkurencingumo padidėjimo, o tuo pačiu ir jų gaminamų prekių ar teikiamų paslaugų apimčių išaugimo.

Svertų poveikis (leverage effect) – tai finansinių išteklių suma, papildomai pritraukta įgyvendinant ES finansuojamą projektą, priemonę ar programą.

„Kietosios“ ir „švelniosios“ pasekmės

„Kietosios“ pasekmės (hard outcomes) – tai aiškiai apibrėžiamos ir kiekybiškai išmatuojamos pasekmės (pvz. apmokytų žmonių skaičius, bedarbių skaičius

Terminų žodynelis

A

sumažėjimas).

„Švelniosios“ **pasekmės** (*soft outcomes*) – tai kokybinio pobūdžio, sunkiai (kiekybiškai) išmatuojamos pasekmės. Jos indikuoja požiūrių, poelgių, gebėjimų pokyčius (pvz. didesnė paramos gavėjo motyvacija, geresni laiko planavimo, organizaciniai įgūdžiai). „Švelniosios“ pasekmės dažniausiai yra susijusios su ESF intervencijomis.

Metodinės sąvokos – kiekybinė pasekmių išraiška

Papildomumas (*additionality*) – projekto naudos išmatavimas, kuriame akcentuojami įgyvendinti pokyčiai, kurių nebūtų buvę, jeigu projektas nebūtų įgyvendintas.

Pakeitimas (*substitution*) – pakeitimo poveikis stebimas tada, kai įmonė pakeičia vieną veiklos sritį kita panašia veiklos sritimi, pvz.: kito kandidato įdarbinimas, siekiant pasinaudoti viešojo sektoriaus parama.

Neutralizavimas (*displacement*) yra tada, kai remiami projektai lemia tam tikros veiklos paradimą neremiamose tikslinėse grupėse/srityse, pvz.: nukreipiant paklausą ar konkuruojant dėl naudingo ploto ar vietinių įgūdžių.

Savaimiškumas (*deadweight*) – būdas įvertinti programos naudą, kuris nustato dalykus, kurie būtų įvykę ir be programos intervencijos (priešingybė papildomumui).

Priežiūros rodiklių, susijusių su darbo vietų kūrimu, apibrėžimai

Sukurtos darbo vietos – naujos darbo vietos, tiesiogiai sukurtos struktūrinių fondų intervencijos pagalba. Turėtų būti skiriamos laikinosios (pvz.: susijusios su statybomis) ir nuolatinės naujos darbo vietos. Tiesioginės darbo vietos turėtų būti išreikštos kaip „viso etato ekvivalentai“ (VEE), pagrįsti 40 valandų savaitę. Jeigu užimant tam tikrą poziciją dirbama 40 darbo valandų ar dar daugiau per savaitę, tai turėtų būti skaičiuojamos kaip 1 VEE. Jeigu dirbama ne visu etatu, tada kiekvieną savaitę išdirbtos valandos turėtų būti padalintos iš 40, siekiant nustatyti VEE dalį. Pavyzdžiui, 10 darbo valandų per savaitę būtų lygu 0,25 VEE.

Išsaugotos darbo vietos – esamos darbo vietos, kurios būtų prarastos, jeigu nebūtų atlikta struktūrinių fondų intervencija. Turėtų būti skaičiuojamos tik tiesiogiai įmonėje išsaugotos darbo vietos, o ne visos darbo vietos. Išsaugotos darbo vietos taip pat turėtų būti išreikštos VEE. Galima paprašyti pateikti patvirtinančius įrodymus, pvz.: patvirtinimą iš įmonės, kad personalo nariai būtų atleisti, jeigu nebūtų įgyvendintas šis projektas.

Perskirstytos darbo vietos – asmenys, anksčiau buvę bedarbiais, kurie dalyvavo ESF remiamuose mokymuose, ir tai padėjo jiems įsidarbinti jau egzistavusioje darbo vietoje.

Nuolatinės naujos darbo vietos – sukurtos nuolatinės pareigybės, t.y. kai galima pagrįstai manyti, kad pareigybė bus nefiksuotos trukmės. Skaičiuokite tik tas darbo vietas, kurios buvo faktiškai sukurtos – neskaičiuokite asmenų, kurie gali užimti šias pareigas bėgant laikui, skaičiaus.

Laikinos naujos darbo vietos – galima išskirti dvi laikinų darbo vietų rūšis: i) trumpalaikes ir nustatytos trukmės darbo vietas, pvz.: projektų vadyba/įgyvendinimas. Pavyzdžiui, visu etatu 2 metų projekte dirbančio projekto vadovo atveju turėtų būti

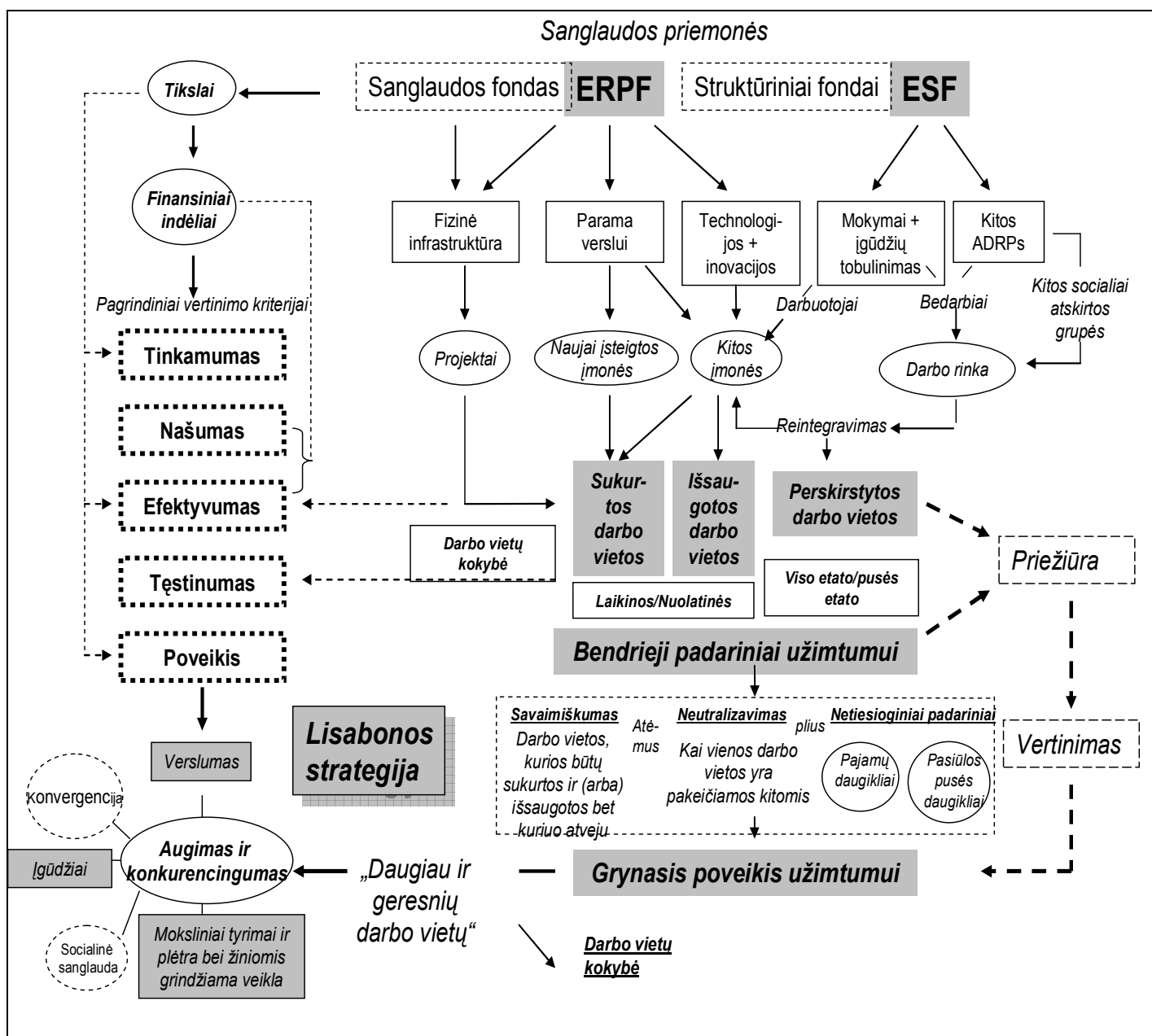
Terminų žodynėlis

A

fiksuoja du VEE žmogaus metai ii) sutartinis darbas statybose ar kitur. Jūs turėtumėte apskaičiuoti VEE žmogaus metais, dirbant 1880 darbo valandų pagrindu, t.y. 47 savaitės x 40 valandų per savaitę.

Pastaba: Asmenys, kurių darbas yra susijęs su priežiūros duomenų surinkimu, turėtų vengti dvigubo nuolatinių, laikinų ar išsaugotų darbo vietų skaičiavimo rizikos.

Struktūrinių fondų intervencijų poveikio užimtumui apskaičiavimo sistemos diagrama

Terminų žodynelis

A

Instituciniai priežiūros aspektai

Vadovaujančioji institucija – tai institucija, atsakinga už Pagrindinio reglamento priskirtų vadovaujančiosios institucijos funkcijų atlikimą ir už BPD rengimą bei įgyvendinimo priežiūrą. Vadovaujančioji institucija yra Finansų ministerija

Tarpinė institucija – tai institucija, atsakinga už jai priskirtų BPD priemonių įgyvendinimą bei priežiūrą ir paramos projektams planavimą. Tarpinės institucijos yra šios: Aplinkos ministerija, Susisiekimo ministerija, Ūkio ministerija, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, Švietimo ir mokslo ministerija, Sveikatos apsaugos ministerija, Žemės ūkio ministerija ir Informacinės visuomenės plėtros komitetas prie LR Vyriausybės.

Įgyvendinančioji institucija – tai institucija, atsakinga už priskirtų BPD priemonių projektų administravimą ir įgyvendinimo priežiūrą. Įgyvendinančiosios institucijos yra šios: Aplinkos ministerijos Aplinkos projektų valdymo agentūra, Transporto investicijų direkcija, viešoji įstaiga Lietuvos verslo paramos agentūra, paramos fondas Europos socialinio fondo agentūra, Nacionalinė mokėjimo agentūra prie Žemės ūkio ministerijos ir viešoji įstaiga Centrinė projektų valdymo agentūra.

Priežiūros komitetas – pagrindinė BPD įgyvendinimo priežiūros institucija, atliekanti visas Pagrindinio reglamento Priežiūros komitetui priskirtas funkcijas.

Programavimo aspektai

Lietuvos 2004–2006 metų bendrasis programavimo dokumentas (toliau vadinama – BPD) – Lietuvos Respublikos parengtas ir patvirtintas bei Europos Komisijos patvirtintas strateginis dokumentas, kuriame išdėstyti kiekybiškai išreikšti valstybės plėtros tikslai ir valstybės plėtros strategija, kuri yra suskirstyta į prioritetus ir įgyvendinama pagal vieną arba kelias priemones.

Bendrijos iniciatyvos programa (BIP) – specialioji finansinė ES struktūrinės politikos priemonė, kurią EK savo iniciatyva siūlo valstybėms narėms. Bendrijos iniciatyvos yra skirtos spręsti tas problemas, kurios turi tam tikrą poveikį Europos lygmeniu. Iniciatyvoms būdingas tarpvalstybiškumas ir novatoriškumas, o taip pat įgyvendinimo „iš apačios į viršų“ metodas.

Priežiūros organizavimo aspektai

ES struktūrinių fondų informacinė valdymo ir priežiūros sistema – vadovaujančiosios institucijos administruojama informacinė kompiuterinė sistema, naudojama statistikos ir finansiniams duomenims, susijusiems su Lietuvos 2004–2006 metų bendrojo programavimo dokumento įgyvendinimu, rinkti ir saugoti, šiai informacijai perduoti Europos Komisijai, taip pat įvairių pųvių ataskaitoms formuoti ir užtikrinti galimybę atlikti pareiškėjų, partnerių, atskirų BPD projektų bei atskirų BPD priemonių rizikos analizę.

DUK

B

Dažnai užduodami klausimai

Dažnai užduodamų klausimų (DUK) sąrašas yra pristatomas žemiau. Sąrašas nėra labai išsamus, tačiau pateikia aiškius atsakymus į atskirus klausimus, kurie buvo svarbūs ES struktūrinius fondus Lietuvoje administruojančių institucijų atstovams. DUK sudaryti taip, kad galėtų būti naudojami kaip trumpa informacija – daugelis aptartų klausimų išsamiau paaiškinami gairių tekste.

DUK 1: Kokios priežiūros rodiklių rūšys gali būti vertinamos kiekybiškai ir surenkamos priežiūros sistemose?

Europos Komisijos rekomendacijose siūloma, kad įvairios priežiūros rodiklių rūšys, įskaitant *pasiekimų*, *rezultatų* ir *poveikio rodiklius*, būtų įtrauktos į bendrą programos priežiūros sistemą, prieš pradėdant įgyvendinti struktūrinių fondų programą. Konteksto (pradiniai - (*baseline*)) rodikliai turėtų būti nustatyti makroekonominiams aspektams vertinti, lyginant su pradine situacija. Tada galima atlikti priešastingumo analizę, siekiant įvertinti apimtį, kuria platesnės ekonominės veiklos pokyčiai gali būti priskirti struktūrinių fondų programai, o ne išorės veiksniams.

Pasiekimų rodikliai, tokie kaip mokymų dalyvių skaičius, arba subsidijų, išmokėtų smulkioms įmonėms, skaičius turėtų būti išreiškiami kiekybiškai, kai tik tai yra įmanoma, o duomenys surenkami priežiūros sistemos pagalba. Kai kurie *rezultatų rodikliai* taip pat turėtų būti išreikšti kiekybiškai, pvz.: tiesioginis poveikis užimtumui, kurį sukėlė intervencija. Pasiekimai yra esamo laikotarpio pasekmės, susijusios su konkrečiu projektu. *Poveikio rodikliai* yra skirti įvertinti tiek tiesioginius (ilgesnio laikotarpio), tiek netiesioginius intervencijos padarinius.

Informacija apie poveikį negali būti surinkta priežiūros sistemose dėl dviejų esminių priešasčių. Pirmą, daugelį poveikių galima įvertinti tik kokybiniu požiūriu ir, antra, tais atvejais, kai poveikį galima išreikšti kiekybiškai, pvz.: grynojo poveikio užimtumui ar netiesioginio poveikio atžvilgiu, reikalingas vertinimo (*judgement*) elementas, siekiant įvertinti *priešastingumo* tarp projekto ir platesnio poveikio, pasiekto įgyvendinant projektą, apimtį.

DUK 2: Ar yra būdų patikrinti faktinį priežiūros duomenų, kuriuos pateikė paramos gavėjai, tikslumą?

Paramos gavėjai turi būti tikrinami atliekant įprastas audito procedūras dėl finansinių projekto įgyvendinimo aspektų. Vis dėlto priežiūros duomenis, susijusius su kiekybinėmis projekto pasekmėmis, patikrinti sudėtinga; jų kokybė didžia dalimi priklauso nuo paramos gavėjo gebėjimo tiksliai kiekybiškai išreikšti pasekmes.

Nepaisant to, kaip apsaugos priemonę įgyvendinančios institucijos gali atlikti „patikimumo patikrinimą“ (*plausibility check*), skirtą patikrinti, ar pateikti priežiūros duomenys atrodo realūs, atsižvelgiant į projekto finansavimą. Tais atvejais, kai veiklos pasiekimai yra daug mažesni arba didesni negu buvo

DUK

B

tikėtasi, įgyvendinančiosios institucijos turėtų susisiekti su paramos gavėju, siekiant išsiaiškinti, kaip pasekmės buvo išreikštos kiekybiškai. Paprasčiausiai gali būti taip, kad paramos gavėjas neteisingai suprato, kaip pasekmės turėtų būti apskaičiuotos.

Nors nė viena priežiūros sistema nėra ideali, geriausias būdas pagerinti priežiūros duomenų kokybę (ir patikimumą) – tai užtikrinti, kad paramos gavėjams būtų pateikti bendri apibrėžimai ir paprastos glaustos metodinės rekomendacijos, kaip įvertinti tai, kas buvo pasiekta. Jos turėtų būti parengtos vartotojams pritaikytu stiliumi, kad jas lengvai suprastų įvairūs paramos gavėjai.

DUK 3: Kada galima laikyti darbo vietą sukurta?

Darbo vieta laikoma sukurta, kai įdarbinamas darbuotojas. Jeigu apie laisvą darbo vietą buvo paskelbta, tačiau ji dar nėra užimta, ji neturėtų būti skaičiuojama kaip sukurta darbo vieta.

DUK 4: Kiek laiko projekto naudos gavėjas turėtų teikti priežiūros duomenis, ypač tais atvejais, kai pasekmės gali pasireikšti pasibaigus projekto įgyvendinimui?

Klausimas, iškilęs 2004-2006 metų laikotarpiu, kaip surinkti duomenis apie poveikį (tiesioginį/netiesioginį), atsiradusį pasibaigus projekto įgyvendinimui. Pavyzdžiui, dažnai prireikia nemažai laiko, kol pasireiškia poveikis užimtumui bei kiti netiesioginiai padariniai, tokie kaip pajamų daugikliai. Pagal ES reglamentus pasekmių priežiūros duomenis rinkti reikalaujama projekto įgyvendinimo metu. Duomenys turėtų būti surenkami dažnai (paprastai kiekvieną ketvirtį arba - didesnių ERPF projektų atveju – du kartus per metus).

Tačiau priežiūros duomenys turėtų būti surenkami tik projekto įgyvendinimo metu (jie taip pat turėtų būti saugomi audito tikslais 5 metus). Vertinant iš administravimo perspektyvos, tolesnis priežiūros duomenų surinkimas būtų pernelyg sudėtingas. Iš praktinės perspektyvos, - tai taip pat labai sudėtinga, turint omenyje, kad įmonės / asmenys, besinaudojantys parama, turėtų nedaug paskatų ir toliau teikti duomenis, pasibaigus projekto įgyvendinimo laikotarpiui.

Tačiau paramos gavėjai turėtų būti skatinami savo galutinėse priežiūros ataskaitose nurodyti teigiamas pasekmes (tokias kaip sukurtos papildomos darbo vietos), kurios turėtų pasireikšti pasibaigus projekto įgyvendinimo laikotarpiui. Nors šie duomenys neturėtų būti įvesti į priežiūros sistemas (priminimas: pasekmės gali būti vertinamos tik joms pasireiškus), šie apskaičiavimai yra naudingi vertintojams galutinio vertinimo etape, siekiant užfiksuoti visas programos pasekmes. Lygiai kaip ir faktinių priežiūros duomenų atveju, kai paramos gavėjai teigia, kad pasibaigus projekto įgyvendinimui, pasireiškė reikšmingos pasekmės, įgyvendinančiosios institucijos turėtų atlikti „patikimumo patikrinimą“.

DUK

B

DUK 5: Atrodo, kad kai kurie paramos gavėjai pervertina poveikį užimtumui ir kitas pasekmes (*outcomes*), kad būtų įgyvendinti kiekybiniai tikslai (*targets*). Ką reikėtų daryti, siekiant išvengti šios problemos?

Įgyvendinančiosios institucijos turėtų akcentuoti paramos gavėjams, kad kiekybiniai tikslai (*targets*) nustatomi, siekiant kiekybiškai išreikšti tai, ką projektu norima pasiekti. Taip pat įgyvendinančiosios institucijos turėtų akcentuoti, kad paramos gavėjui naudinga pateikti tikslią ataskaitą apie tai, kas vyko projekto įgyvendinimo metu, palyginant su tuo, ko buvo tikėtasi projekto pradžioje. Gali būti pagrįstų priežasčių, pateisinančių tai, kodėl kiekybiniai tikslai nebuvo pasiekti. Pavyzdžiui, galėjo būti nustatyti nepagrįstai dideli tikslai dėl tikslų nustatymo patirties neturėjimo. Bet koks reikšmingas tikslų ir faktinių pasekmių neatitikimas paprasčiausiai turėtų būti paaiškintas ir pagrįstas galutinėje projekto priežiūros ataskaitoje, kurią pateikia paramos gavėjai.

Vėlgi, duomenų „patikimumo patikrinimas“, siekiant kruopščiai ištirti, ar paramos gavėjų pateikti priežiūros duomenys atrodo realūs, yra naudingas kokybės kontrolės mechanizmas.

DUK 6: Kas yra atsakingas už grynujų padarinių užimtumui (*net employment effects*) apskaičiavimą?

Nors priežiūros rodikliai, susiję su bendraisiais padariniais užimtumui (sukurtos, išsaugotos darbo vietos) turėtų būti surinktas priežiūros sistemose programos įgyvendinimo metu, grynieji padariniai užimtumui yra poveikio rodiklis, ir jame atsižvelgiama į netiesioginius padarinius, įskaitant „daugiklius“, tokius kaip pasiūlos pusės daugiklis bei pajamų daugiklis. Užtrunka laiko, kol materializuojasi grynieji padariniai, tad jie gali būti apskaičiuoti tik prieš projekto pabaigą arba pasibaigus jo įgyvendinimui.

Atsakomybė už grynujų padarinių užimtumui apskaičiavimą tenka vertintojams, o ne tiems, kurie įgyvendina projektus, tačiau (pažangos ir galutinėse) projekto vykdymo ataskaitose galėtų būti pateikta kokybinė informacija apie netiesioginį poveikį ir nekiekybinius pranašumus, siekiant padėti apibrėžti tinkamus parametrus grynujų padarinių apskaičiavimui.

DUK 7: Kaip apskaičiuojamos papildomai sukurtos darbo vietos?

Papildomai sukurtos darbo vietos gaunamos iš bendrai sukurtų darbo vietų, atliekant tam tikrus pakeitimus, atsižvelgiant į įvairius veiksnus, įskaitant *papildomumą*, *neutralizavimą* ir *netiesioginius padarinius*. Netiesioginiai padariniai apima daugiklius, tokius kaip pajamų, užimtumo ir pasiūlos pusės daugiklius. Šios sąvokos detaliau paaiškinamos gairėse.

DUK

B

DUK 8: Ar yra nustatytas laikas ESF finansuojamos mokymų priemonės atveju, po kurio turėtų būti apskaičiuotas poveikis užimtumui?

Lietuvoje finansinės ataskaitos už ESF projektus rengiamos kiekvieną ketvirtį. Ataskaitoje pateikiama tam tikra techninė informacija apie kiekybines pasekmes, tokias kaip mokymuose dalyvaujančių paramos skaičių. Kai tai yra įmanoma, pageidautina, kad būtų stengiamasi surinkti duomenis apie galutinį ESF apmokomų asmenų „pasiekimą“.

Kai kuriose ES valstybėse narėse po 3-6 mėnesių nuo mokymų organizavimo atliekamos tolesnės ESF paramos gavėjų apklausos, skirtos nustatyti jų „galutinius pasiekimus“, taip pat nustatyti, ar mokymų dėka buvo pasiekta teigiamų pasekmių. Paprastai apmokomi asmenys klausiami, ar jie i) turi darbą, ii) toliau mokosi ar dalyvauja profesiniame mokyme iii) užsiima privačia praktika ar iv) vis dar yra bedarbiai?

Dėl šio metodo taikymo kyla tam tikrų metodinių sunkumų. Gali pasirodyti, kad atsakymų iš apmokytų asmenų gavimas praėjus tam tikram laikui nuo projekto įgyvendinimo pabaigos yra nerealus. Alternatyvus metodas – paprašyti asmenų, dalyvaujančių mokyme, užpildyti klausimyną, kuriame jie nurodytų tikėtiną savo „pasiekimą“ tada, kai jie išklausus mokymo kursą. Nors naudojant šį metodą, gali būti gauti geresni duomenys, faktiniai pasiekimai gali skirtis nuo tų, kurių buvo tikėtasi, o tai kelia metodinių sunkumų, susijusių su faktinių pasiekimų įvertinimu.

DUK 9: Kaip gali būti apskaičiuotos sukurtos skirtingos darbo vietų rūšys – laikinosios / nuolatinės, viso etato/ pusės etato?

Laikinių darbo vietų atveju gali būti panaudota viso etato metų sąvoka. Pavyzdžiui, jeigu sukuriama keturios viso etato laikinosios darbo vietos 3 mėnesiams, jos yra lygios 1 viso etato metams.

Dėl pusės etato darbo vietų pavertimo viso etato darbo vietomis: teisinis pusės etato darbo vietos Lietuvoje apibrėžimas – 20 darbo valandų. Standartinė praktika – paversti pusės etato darbo vietų skaičių į viso etato ekvivalento (VEE) darbo vietų skaičių.

DUK 10: Koks metodas turėtų būti taikomas priežiūros rodiklių pasirinkimui?

Pasirenkant priežiūros rodiklius turėtų būti vadovaujama „sveika nuovoka“. Idealu, jeigu būtų išlaikomas balansas, užtikrinantis kad priežiūros rodiklių skaičius yra pakankamas programos efektyvumui ir pažangai įvertinti, tuo pačiu išvengiant pernelyg didelio rodiklių skaičiaus ir paramos gavėjų apsunkinimo varginančiais ataskaitų rengimo reikalavimais. Būtų idealu, jeigu rodikliai būtų: **konkretūs** pasiekimų, kuriuos jie turi įvertinti, atžvilgiu; **išmatuojami** (kiekybiniu arba kokybiniu požiriu); **tikslūs** to, kas vertinama, atžvilgiu; **patikimi** ir **savalaikiai**.

DUK

B

DUK 11: Ar galima priežiūros rodiklius keisti po to, kai jie buvo patvirtinti ir įtraukti į BPD ir programos priedą?

Priežiūros rodikliai BPD gali būti keičiami tik gavus oficialų Europos Komisijos pritarimą. Dėl šios priežasties bet kokie programos priedo rodiklių pakeitimai turi būti kruopščiai pagrįsti.

Vadovaujančiosios institucijos požiūriu, atsižvelgiant į trumpą 2004-2006 metų programavimo laikotarpį, Lietuvoje geriau išlaikyti esamą rodiklių sistemą ir stengtis užtikrinti, kad surinkti duomenys būtų kaip galima patikimesni, o ne patvirtinti naujus priežiūros rodiklius. Savaimė aišku, padarytos klaidos ir išmoktos pamokos šiuo 2004-2006 metų laikotarpiu gali būti panaudotos pasirenkant geresnius rodiklius kitame programavimo laikotarpyje.

DUK 12: Kas atsitinka, kai paramos gavėjai taiko savo priežiūros rodiklius ir nesurenka reikalingų duomenų pagal rodiklius, įtrauktus į programos priedą?

ES paramos gavėjai privalo pateikti pasiekimų ir rezultatų priežiūros duomenis, kurie gali būti išreikšti kiekybiškai. Jie privalo pateikti duomenis pagal rodiklius, suderintus programos priede. Atsakomybė už šio reikalavimo vykdymą tenka įgyvendinančiosioms institucijoms.

Jeigu šiuo atžvilgiu kilo nesusipratimų, įgyvendinančiosios institucijos turėtų imtis praktiškų priemonių, siekiant, kiek tai yra įmanoma, gauti reikalingus duomenis. Tai gali būti atliekama, prašant paramos gavėjų pateikti tinkamus priežiūros duomenis.

Jeigu paramos gavėjai pageidauja sulyginti papildomus pasiekimų priežiūros duomenis ir panaudoti juos savo tikslais arba įtraukti į projekto priežiūros ataskaitas kaip papildomą informaciją, jie gali tai padaryti. Tačiau turėtų būti laikomasi rodiklių, nurodytų programos priede.

Pagrindiniai rodikliai ERPF ir Sanglaudos fondui – Europos Komisijos rekomendacijos

C

Ši trumpa ištrauka paimta iš 2005 m. Europos Komisijos darbo dokumento dėl priežiūros ir rodiklių projekto priedo. Turėtų būti naudojamas galutinis šio darbo dokumento variantas.

Pagrindiniai rodikliai ERPF ir Sanglaudos fondui

Šio sąrašo rodikliai turėtų būti integruoti į programos sistemą, o konteksto rodikliai – į kiekvieną veiksmų programą, kai tik tai yra tinkama. Šis sąrašas taip sudarytas, kad jame atsispindėtų Bendrijos prioritetai, nurodyti Bendrijos strateginėse gairėse, ir intervencijų kodifikavimo struktūra (Europos Komisijos reglamentas dėl finansų kontrolės).

Informacija turėtų būti atnaujinta metinėse ataskaitose ir, pageidautina, sujungta veiksmų programų lygmeniu (arba SPPS lygmeniu, jeigu tai įmanoma). Jeigu nenurodyta kitaip, valstybės narės turėtų naudoti turimą informaciją patvirtinus projektą (planuojami pasiekimai) ir atnaujinti šią informaciją, gavus galutinius duomenis.

„KONVERGENCIJOS“ IR „KONKURENCINGUMO IR UŽIMTUMO“ UŽDAVINIAI

Programos lygmuo

- Programos indėlis į BVP lygio pokyčius,
Apibrėžimas: papildomas BVP vienam gyventojui procentas, lyginant su pradiniais duomenimis,
Šaltinis: makroekonomikos modeliai
- Sukurtos darbo vietos
Apibrėžimas: bendras tiesioginių sukurtų darbo vietų skaičius, viso etato ekvivalentai, plius pasidalijimas pagal lytį
Šaltinis: priežiūros sistema
- Finansinio įgyvendinimo laipsnis (% , tik ES lėšos)

Tematinės sritys

(atrinktos sritys iš kodifikavimo sistemos)

1. Tyrimai ir žinių ekonomika (01 - 06)

- mokslinių tyrimų ir technologijų plėtros projektų mažose ir vidutinėse įmonėse skaičius

Pagrindiniai rodikliai ERPF ir Sanglaudos fondui – Europos Komisijos rekomendacijos

C

- bendradarbiavimo tarp pramonės – mokslinių tyrimų institucijų projektų skaičius
- sukurtos darbo vietos mokslinių tyrimų srityje (pageidautina, per 5 metus nuo projekto pradžios)

2. Tiesioginių investicijų parama MVĮ (05)

- projektų skaičius
- sukurtos darbo vietos (bendras skaičius, viso etato ekvivalentas, pasidalijimas pagal lytį)
- papildoma apyvarta (milijonai €)

3. Informacinė visuomenė (09 - 13)

- projektų skaičius
- papildomas gyventojų, turinčių priėjimą prie plačiajuosčio interneto, skaičius

4. Investicijos transporto sektoriuje (14 - 19)

- projektų skaičius
- naujų kelių km,
  - o iš kurių TEN
- rekonstruotų kelių km
- naujų geležinkelių km
  - o iš kurių TEN
- rekonstruotų geležinkelių km
- sutaupytas laikas minutėmis (suskaitymas pagal gabenimą keliu / geležinkeliu ir krovinius bei keleivius)

5. Aplinka (15, 16, 23, 24)

- projektų skaičius: vanduo / nuotekos / atliekos / atsinaujinančioji energija
- papildomai aptarnautų gyventojų skaičius: vanduo / nuotekos / kietos atliekos
- šiltnamio dujų emisijų sumažinimas (kt)
- papildomas atsinaujinančios energijos gamybos pajėgumas (MWh)

Pagrindiniai rodikliai ERPF ir Sanglaudos fondui – Europos Komisijos rekomendacijos

C

6. Rizikos prevencija (20)

- projektų skaičius
- žmonių, turinčių naudos iš apsaugos nuo potvynių priemonės, skaičius

7. Sveikatos apsauga (42)

- projektų skaičius

8. Turizmas (43)

- projektų skaičius
- sukurtų darbo vietų skaičius

9. Švietimas (26)

- projektų skaičius
- paramos gavėjų – studentų skaičius.

Priežiūros rodikliai – BPD

D

Svarbiausieji konteksto rodikliai

RODIKLIS (vertinimo vienetas)	Pradinis taškas (metai)
Realus BVP augimas (%)	5,9 (2001)
Eismo avarių aukos (skaičius 1000-čiai gyventojų)	18,4 (2000)
MVĮ pridėtinė vertė, tenkanti darbuotojui (1 eilinio darbuotojo per 1 val. valandą sukurta pridėtinė vertė)	5,1 (2001)
Įmonių išlaidos tyrimams ir plėtrai (% nuo BVP)	0,02 (1999)
Ūkių struktūra (vidutinis visų tipų žemės ūkio valdų dydis, ha)	4,5 (2001)
Nedarbo lygis (%), kuriame: vyrų/moterys iki 25/25–49/50–64 m. amžiaus gyventojų grupės	13,6 (2003 I ketv.) ¹ : 14,8; 12,4 24,4; 12,6; 13,0
Bendro nedarbo lygio ilgalaikių bedarbių dalis (%), iš jų: vyrų/moterys	50,8 (2003 I ketv.) ¹ : 47,6/54,8
Asmenų, dalyvaujančiųjų tęstiniame ir praktiniame mokyme dalis 25-64 m. amžiaus gyventojų grupėje (%)	3,7 (2001)
Skurdo rizikos rodiklis (%)	16,9 (2002)
Nuolatiniai interneto vartotojai (gyventojų %)	15% (2002)

¹ Gyventojų darbo tyrimo duomenys, 2003 m. I ketvirtis

BPD LYGMUO

Rodiklis	Įvertinimas	Pradinis taškas (metai)	Tikslas (iki 2008 m. pabaigos)
Realaus BVP padidėjimas pagal pradinį scenarijų	Procentinėmis dalimis	5% per metus (ilgalaikė perspektyva)	1,5 %
Papildomos darbo vietos	Skaičiais		19 000
Įdarbinimo lygio padidėjimas	procentinėmis dalimis	įdarbinimo lygis* – 58,8%:vyrų-61,1%; moterys-56,7%	59,8 %

*Gyventojų darbo tyrimo duomenys (2003 m. I ketvirtis).

1 PRIORITETAS – SOCIALINĖS IR EKONOMINĖS INFRASTRUKTŪROS PLĖTRA

Tipas	Rodiklis (vertinimo vienetas)	Kiekybiškai išreikšti tikslai
Poveikis	papildomų darbo vietų skaičius (vnt.)	5 000
Rezultatas	Bendras sukurtų darbo vietų skaičius (vnt.)	7 000
	Bendro prekių kiekio, gabenamo visomis transporto priemonėmis, padidėjimas (%)	17% (pradinis - 87 mln. tonų 2002 m.)
Pasiekimas	tiesiamų/rekonstruojamų kelių ilgis (km)	650
	įgyvendintų energijos taupymo/efektyvaus energijos naudojimo projektų skaičius (vnt.)	15

Priežiūros rodikliai – BPD

D

	nutiestų/atnaujintų vandens tiekimo/nutekamojo vandens tinklų ilgis (km)	25
	modernizuotų sveikatos priežiūros institucijų skaičius (vnt.)	10
	modernizuotų žmogiškųjų išteklių plėtros institucijų skaičius (vnt.)	20

2 PRIORITETAS – ŽMOGIŠKŲJŲ IŠTEKLIŲ PLĖTRA

Tipas	Rodiklis (vertinimo vienetas)	Kiekybiškai išreikšti tikslai
Poveikis	asmenų, dalyvaujančių tęstiniame ir praktiniame mokyme, dalies 25–64 m. amžiaus grupėje padidėjimas (pasikeitimas % dalimis).	6,7 % (pradinis – 3,7% 2001 m.)
	sumažėjo nelankančių bendrojo lavinimo mokyklos arba metusių ją vaikų (pasikeitimas proc. dalimis)	16,4% (pradinis – 16,9 % 2002 m.)
Rezultatas	bendras įdarbinimo rodiklis po aktyvinimo (%): vyrai/moterys	40 %
	darbdavių, teikiančių mokymą bendrovėje pirmą kartą dalis (%)	5 %
Pasiekimas	išmokytų paramos gavėjų skaičius veiklos pabaigoje	20 000
	įgyvendinta projektų, susijusių su mokymo/studijų sistemų modernizavimu, skaičius	10-15

3 PRIORITETAS – GAMYBOS SEKTORIAUS PLĖTRA

Tipas	Rodiklis (vertinimo vienetas)	Kiekybiškai išreikšti tikslai
Poveikis	papildomų darbo vietų skaičius (vnt.)	10 000
	paramą gavusių pradedančiųjų įmonių, kurios išsilaikė 12 mėnesių, dalis (%)	90
Rezultatas	bendras sukurtų darbo vietų skaičius (vnt.)	8 000
	svertų poveikis – pritraukta privataus kapitalo (mln. Eurų)	200
Pasiekimas	paramą gavusių MVĮ skaičius (vnt.)	12 500
	paramą gavusių pramoninių zonų/mokslo ir technologijų parkų skaičius (vnt.)	5
	paramą plėtrai gavusių valstybės e. paslaugų įmonių skaičius (vnt.)	15
	sukurtų naujų/pagerintų buvusiųjų turistų traukos vietų skaičius (vnt.)	80

4 PRIORITETAS – KAIMO PLĖTRA IR ŽUVININKYSTĖ

Tipas	Rodiklis (vertinimo vienetas)	Kiekybiškai išreikštas tikslas
-------	-------------------------------	--------------------------------

Priežiūros rodikliai – BPD

D

Poveikis	Sukurtų/išlaikytų darbo vietų skaičius (vnt.)	4 000
	pajamų lygio žemės ūkio sektoriuje padidėjimas (%)	4,5% (pradinis taškas – 2002 m. vidutinės grynosios pajamos kaimo vietovėse sudarė 320,4 lito žmogui per mėnesį)
Rezultatas	bendras sukurtų/išlaikytų darbo vietų skaičius (vnt.)	5 500
	paramą gavusių ūkininkų dalis nuo bendro registruotų ūkių skaičiaus (proc.)	2% (pradinis taškas – remiantis tyrimais, 2003 m. rugsėjo mėn. buvo 59 363 registruoti ūkiai)
	Lietuvos Baltijos jūroje žvejojančių laivų sumažinimas (%)	10% (pradinis - 18 328 GT)
Pasiekimas	paramą gavusių jaunųjų ūkininkų skaičius (vnt.)	400
	paramą gavusių žemės ūkio produktų perdirbimo ir rinkodaros modernizavimo projektų skaičius (vnt.)	30
	išmokytų naudos gavėjų skaičius (skaičius veiklos pabaigoje) (vnt.)	2000
	modernizuotų Baltijos jūros laivų skaičius (vnt.)	8
	paramą gavusių žuvininkystės ir akvakultūros produktų perdirbimo ir rinkodaros modernizavimo projektų skaičius (vnt.)	9

HORIZONTALIOSIOS SRITYS

Informacinė visuomenė

Numatyti trys rodikliai, kurie bus naudojami šios temos priežiūrai:

- interneto savininkų skaičius 1 000 gyventojų (pasiekimų rodiklis, kiekybinis, vertė nustatoma RIPE tinklo koordinavimo sistemos);
- interneto vartotojų skaičius (kiekybinis pasiekimų rodiklis, reikšmė nustatoma apklausų būdu);
- gyventojų, besinaudojančių IT, skaičiaus padidėjimas (poveikio rodiklis, reikšmė nustatoma vertinimo būdu).

Darnus vystymasis

Numatyti du rodikliai, kurie bus naudojami šios temos priežiūrai:

- projektų, turinčių teigiamą poveikį aplinkos apsaugos darnai, skaičius (pasiekimas, kokybinis, vertė nustatoma projektų vertinimo metu ir įgyvendinus BPD);

Priežiūros rodikliai – BPD

D

- mažesnis poveikis aplinkai: mažesnis CO₂, SO₂, Nox išskyrimas į aplinką, %, vertė nustatoma pagal oficialią statistiką).

Lygios galimybės

Numatyti trys rodikliai, kurie bus naudojami šios temos priežiūrai:

- išmokytų naudos gavėjų skaičius (skaičius veiklos pabaigoje): vyrai/moterys (pasiekimas, vertė nustatoma renkant duomenis iš projektu);
- bendras sukurtų darbo vietų skaičius: įdarbinta vyrų, moterų (rezultatų rodiklis, reikšmė nustatoma renkant duomenis iš projektu);
- dirbančių moterų veiklos suaktyvėjimas (įtaka, vertė nustatoma pagal oficialią statistiką).

Priežiūros rodikliai – kitos programos

E

Šiame priede pateikiame esamus priežiūros rodiklius kitose ES finansuojamose programose. 2004-2006 metų laikotarpiu Lietuvoje pagrindinės programos šalia BPD yra Bendrijos iniciatyvų programos EQUAL ir INTERREG. Toliau tekste pateikiame kitų programų Lietuvoje pagrindinius veiklos rodiklius.

C1. Interreg IIIA Programa

1.1 priemonė. Ekonominio ir mokslinio/techninio bendradarbiavimo skatinimas

Rodiklis	Rūšis
Tarpvalstybinių inovacijų/praktinių žinių (angl. <i>know-how</i>) perdavimo projektų skaičius	Pasiekimas
Susijusių tarpvalstybinių duomenų bazių ir tinklų skaičius	Pasiekimas
Sudarytų bendradarbiavimo sutarčių skaičius	Rezultatas
Padidėjęs regiono įmonių konkurencingumas ir regiono skirtumų sumažinimas	Poveikis

1.2 priemonė: Fizinės ir pasienio saugumo infrastruktūros pagerinimas, siekiant paskatinti pasienio zonos plėtrą

Rodiklis	Rūšis
Tarpvalstybinės infrastruktūros objektų skaičius	Pasiekimas
Projektų, didinančių pasienio saugumą, skaičius	Pasiekimas
Sutaupyto laiko, skiriamo keliavimui ir prekių gabenimui per sieną, sąnaudos	Rezultatas
Patobulintas esamų infrastruktūros tinklų tarpvalstybinis integravimas (naujų ar patobulintų infrastruktūros tinklų skaičius)	Rezultatas

Priežiūros rodikliai – kitos programos

E

1.3 priemonė: Aplinkos apsauga ir energijos taupymo augimas bei atsinaujinančios energijos šaltinių skatinimas

Rodiklis	Rodiklių rūšis
Įrengtų/modernizuotų tarpvalstybinių aplinkos apsaugos infrastruktūros įrengimų skaičius	Pasiekimas
Susijusių tarpvalstybinių aplinkos apsaugos valdymo programų skaičius	Pasiekimas
Padidėjęs atsinaujinančios energijos šaltinių vartotojų skaičius	Rezultatas
Sumažėjusi aplinkos tarša pasienio zonose	Poveikis

1.4 priemonė: Turizmo ir turizmo infrastruktūros plėtra, siekiant plėtoti tarpvalstybinį turizmą ir poilsį, bei kultūrinio paveldo objektų, turinčių tarpvalstybinę reikšmę, pagerinimas

Rodiklis	Rūšis
Patobulintų tarpvalstybinių turizmo infrastruktūros objektų skaičius	Pasiekimas
Rekonstruotų/pastatytų kultūros objektų skaičius	Pasiekimas
Tarpvalstybinių turizmo tinklų / produktų skaičius	Pasiekimas
Konferencijų, seminarų, organizuotų ne sezono metu, skaičius	Rezultatas
Padidėjęs turistų srautas pasienio teritorijoje	Poveikis

2.1 priemonė: Parama vietinių bendruomenių iniciatyvoms

Priežiūros rodikliai – kitos programos

E

Rodiklis	Rūšis
Tarpvalstybinių renginių skaičius	Pasiekimas
Apmokytų arba konsultuotų asmenų skaičius	Pasiekimas
Sustiprintas tarpvalstybinis bendradarbiavimas tarp vietinių dalyvių (užmegztų naujų vietinių tarpvalstybinių kontaktų skaičius)	Rezultatas
Geresnis darbuotojų prisitaikymas prie rinkos poreikių (užimtumo procentas)	Rezultatas

2.2 priemonė: Regiono kultūrinis identišumas ir kultūros paveldas

Rodiklis	Rūšis
Paremtų tarpvalstybinių iniciatyvų skaičius	Pasiekimas
Tikslinių asmenų, dalyvaujančių projektuose ir renginiuose, skaičius	Pasiekimas
Tikslinių asmenų, dalyvaujančių projektuose ir renginiuose, skaičius	Rezultatas
Naujų kultūrinių ryšių skaičius	Rezultatas

Viešumo priemonės, skirtos INTERREG IIIA programai reklamuoti

1) Esamo laikotarpio uždavinių rodikliai:

Rodiklis	Rūšis
Ne mažiau kaip 300 potencialių naudos gavėjų Lietuvoje, Lenkijoje ir Rusijos Federacijos Kaliningrado srityje bus informuoti apie galimybę pateikti prašymą paramai pagal programą gauti; rodiklis bus išmatuotas remiantis asmenų, dalyvaujančių mokymo sesijose, ir išdalintų informacinių lapelių ir brošiūrų skaičiumi.	Pasiekimas
Asmenų, apsilankusių programai skirtame tinklalapyje, skaičius per metus bus ne mažesnis kaip 500.	Pasiekimas

Priežiūros rodikliai – kitos programos

E

Programos įgyvendinimo laikotarpiu bus parengtos ne mažiau kaip 3 radijo ir (arba) TV laidos, skirtos programai, Lietuvoje, Lenkijoje ir Rusijos Federacijos Kaliningrado srityje	Pasiekimas
Pateiktų paraiškų paramai pagal programą gauti skaičius: ne mažiau kaip 30 kiekvienais metais.	Pasiekimas

Kiti pasiekimai, nurodyti programos priede, pagal viešinimo priemonę išdėstyti šioje lentelėje:

JTS sukurs programos tinklalapį kaip priemonę pateikti visą reikalingą informaciją apie programą, t.y.:

- pagrindinius programos dokumentus lietuvių, lenkų, rusų ir anglų kalbomis (BIP, Programos priedas),
- visų organizacijų, dalyvaujančių programos įgyvendinime, kontaktinę informaciją,
- žodynėlį,
- atnaujintą informaciją apie projekto įgyvendinimo padėtį, patvirtintų projektų sąrašą, nurodant bendrą skiriamos paramos sumą,
- artėjančių veiksmų grafiką, įskaitant Jungtinio priežiūros ir valdymo komiteto posėdžių datas ir paraiškų pateikimo terminus,
- nuorodas į kitus tinklalapius, susijusias su ES struktūrinių fondų valdymu, bei nuorodas į šalies tinklalapius, susijusias su šalies reikalavimais ES struktūrinių fondų valdymui;
- atsakymus į dažnai užduodamus klausimus dėl programos įgyvendinimo;
- rekomendacijas paraiškų pateikėjams ir projekto vadovams,
- įgytos geriausios praktikos patirtį,

Paraiškos pateikėjo paketas (informacijos rinkinys lietuvių, lenkų, rusų ir anglų kalbomis), kuriame pateikiamos:

- gairės paraiškų pateikėjams,
- paraiškos forma su reikalingais priedais,
- nurodymai, kaip užpildyti paraišką,
- informacija apie ataskaitų rengimo reikalavimus, įskaitant ataskaitų rengimo formą, kurią reikia užpildyti,
- partnerystės sutarties, kuri bus sudaryta tarp projekto partnerių, projektas,

Priežiūros rodikliai – kitos programos

E

- elektroninis informacinis biuletenis lietuvių, lenkų ir rusų kalbomis, leidžiamas kas pusę metų. Prenumeratos pateikiamos internetu. JTS yra atsakingas už nemokamą informacinio biuletenio išsiuntimą elektroniniu paštu visoms suinteresuotoms šalims;
- informacinė medžiaga keturiomis kalbomis, pvz.: brošiūros, informaciniai lapeliai, CD-ROM, susiję su programa;
- ne rečiau kaip du kartus per metus tikslinėms grupėms visose programos srityse organizuojamos mokymo sesijos ir informaciniai seminarai, prieš tai pirmiausia apie juos informuojant skyrius, susijusius su programos įgyvendinimu, o tada potencialius paraiškų pateikėjus, naudos gavėjus ir kitas suinteresuotas šalis (įskaitant žiniasklaidą). Apskaičiuotas dalyvių skaičius – 100 žmonių per metus;
- metinės konferencijos, skirtos viešinti programą ir jos rezultatus.

C2. EQUAL programa

A tema (galimybės patekti ir sugrįžti į darbo rinką palengvinimas) – finansavimas (mln. €)	Rodiklių rūšis
Suma, išleista PP užmezgimui (mln. €)	Finansinis rodiklis
Užmegztų PP skaičiai (skaičius)	Finansinis rodiklis
PP partnerių skaičius (partnerių nurodymas pagal sektorius)	Pasiekimas
Nacionalinių renginių, kuriuose dalyvauta pagal PP, skaičius (skaičius per metus)	Pasiekimas
Europoje vykusių renginių, kuriuose dalyvauta pagal PP, skaičius (skaičius per metus)	Pasiekimas
Asmenų, kurie galėjo pasinaudoti galimybe įgyti profesinį išsilavinimą ir dalyvauti mokymuose priemonių pagalba, skaičius	Pasiekimas
Paramą per PP gavusių asmenų skaičius (skaičius – išskaidytas pagal socialiai nuskriaustų grupių rūšis ir lyčių pasiskirstymą)	Pasiekimas
Asmenų, kurie priemonių pagalba padidinto motyvaciją ir pasitikėjimą savimi, skaičius (skaičius, išskaidytas pagal socialiai nuskriaustas grupes)	Pasiekimas

Priežiūros rodikliai – kitos programos

E

Darbuotojų, kurie dirba su asmenimis iš socialiai nuskriaustų grupių, kurie dalyvavo profesiniuose mokymuose ir atnaujino įgūdžius, skaičius (skaičius)	Pasiekimas
Remiamų priemonių, kuriomis siekiama įveikti neigiamus stereotipus, skaičius (skaičius)	Pasiekimas
Informacijos sklaidimo renginių, organizuotų siekiant palengvinti galimybę patekti į darbo rinką/ informuoti darbdavius apie socialiai nuskriaustų grupių poreikius skaičius (renginių skaičius – išskaidytas pagal temas)	Pasiekimas

G tema (šeimyninio gyvenimo derinimas)	Rodiklis
Finansavimas (mln. €)	Finansinis rodiklis
Suma, skirta PP užmezgimui (mln. €)	Finansinis rodiklis
Užmegztų PP skaičiai (skaičius)	Pasiekimas
PP partnerių skaičius (partnerių nurodymas pagal sektorius)	Pasiekimas
Nacionalinių renginių, kuriuose dalyvauta pagal PP, skaičius (skaičius per metus)	Pasiekimas
Europoje vykusių renginių, kuriuose dalyvauta pagal PP, skaičius (skaičius per metus)	Pasiekimas
Asmenų, kurie galėjo pasinaudoti galimybe įgyti profesinį išsilavinimą ir dalyvauti mokymuose priemonių pagalba, skaičius	Pasiekimas
Paramą per PP gavusių asmenų skaičius (skaičius – išskaidytas pagal socialiai nuskriaustų grupių rūšis ir lyčių pasiskirstymą)	Pasiekimas
Priemonių/iniciatyvų, parengtų/nukreiptų siekiant suderinti šeimyninį ir profesinį gyvenimą (pvz.: vaikų priežiūros schemas, schemas, pagal kurias priežiūra teikiama senyvo amžiaus žmonėms/neįgaliesiems ir t.t.) skaičius (priemonių skaičius vienai PP)	Pasiekimas
Darbuotojų, kurie dirba su asmenimis iš socialiai nuskriaustų grupių, kurie dalyvavo profesiniuose mokymuose ir atnaujino įgūdžius, skaičius (skaičius)	Pasiekimas
Informacijos sklaidos renginių, skirtų profesinio gyvenimo pusiausvyrai ir lanksčioms darbo formoms, skaičius	Pasiekimas

Priežiūros rodikliai – kitos programos

E

I tema (prieglobsčio prašantys asmenys) – Rodikliai	Rodiklis
Finansavimas (mln. €)	Finansinis rodiklis
Suma, skirta PP užmezgimui (mln. €)	Finansinis rodiklis
Užmegztų PP skaičiai (skaičius)	Pasiekimas
PP partnerių skaičius (partnerių nurodymas pagal sektorius)	Pasiekimas
Nacionalinių renginių, kuriuose dalyvauta pagal PP, skaičius (skaičius per metus)	Pasiekimas
Europoje vykusių renginių, kuriuose dalyvauta pagal PP, skaičius (skaičius per metus)	Pasiekimas
Asmenų, dalyvaujančių pagrindinėje veikloje, skaičius ir pasiskirstymas pagal lytį	Pasiekimas
Kursų, organizuotų prieglobsčio prašantiems asmenims, siekiant palengvinti jų socialinę integraciją į Lietuvos visuomenę ir darbo rinką, skaičius	Pasiekimas
Darbuotojų, apmokytų institucijose, tvarkančiose prieglobsčio prašančių asmenų reikalus, skaičius (skaičius)	Pasiekimas

F. *Sutrumpinimai*

ADRP	Aktyvi darbo rinkos politika
BIP	Bendrijos iniciatyvos programa
BPD	Lietuvos 2004 – 2006 m. Bendrasis programavimo dokumentas
CSES	Strategijos ir vertinimo paslaugų centras
DUK	Dažnai užduodami klausimai
EK	Europos Komisija
ERPF	Europos regioninės plėtros fondas
ES	Europos Sąjunga
ESF	Europos socialinis fondas
GD	Generalinis Direktoratas
IT	Informacinės technologijos
JK	Jungtinė Karalystė
JTS	Jungtinis techninis sekretoriatas
MEANS	Struktūrinių fondų intervencijų vertinimo metodai
MVĮ	mažos ir vidutinės įmonės
SFMIS	ES struktūrinių fondų informacinės valdymo ir priežiūros sistema
SPPS	Struktūrinės paramos panaudojimo strategija
PP	Plėtros partnerystė
SMART	konkretūs (<i>specific</i>), išmatuojami (<i>measurable</i>), tikslūs (<i>accurate</i>), patikimi (<i>reliable</i>), savalaikiai (<i>timely</i>)
SSGG	Stiprumai, Silpnybės, Galimybės, Grėsmės
VEE	Viso etato ekvivalentas
VP	Veiksmų programa